

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS AND BUSINESS

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΕΙΔΟΣ ΚΩΔΙΚΟΣ
εισ. 91800
Αρ. ΤΣΑ
ταξ.

**ΤΜΗΜΑ: ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΔΕΟΣ)
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

**ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ.**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Καθηγητής : Καρύδης Γεώργιος
Τμήμα : ΔΕΟΣ
Επιμέλεια: Τσαμπή Αθανασία
Α.Μ.: 4090038

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
εισ. 91800**
 Ar. *TZA*
 ταξ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A) ΥΠΑΡΞΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1) ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.....	σελ.3
2) ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.....	σελ.4
1. Αυτοδίκαιες – αυτόματες εξαιρέσεις.....	σελ.4
2. Δυνητικές εξαιρέσεις.....	σελ.4
3. Ενισχύσεις ήσσονος σημασίας.....	σελ.5
3) ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ	
1. Αρχή ικανοποίησης του γενικού κοινοτικού συμφέροντος.....	σελ.5
2. Αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.....	σελ.6
3. Αρχή της διαφάνειας.....	σελ.6

B) ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1) ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	σελ.7
2) ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 87 ΠΑΡ.3 ΣΤΟΙΧΕΙΟ Β'	σελ.9
1. Γενικές αρχές.....	σελ.9
2. Περιορισμένο συμβιβάσιμο ποσό ενίσχυσης	σελ.10
3. Ενισχύσεις υπό μορφή εγγυήσεων.....	σελ.13
3.1 Είδη εγγυήσεων.....	σελ.14
3.2 Επιλεξιμότητα για την υπαγωγή σε καθεστώς εγγυήσεων.....	σελ.14
3.3 Καθ' όλην πεδίο εφαρμογής μιας εγγυήσης – είδη καλυπτόμενων υποχρεώσεων.....	σελ.14
3.4 Χρονικός ορίζοντας του καθεστώτος εγγυήσεων.....	σελ.15
3.5 Ενισχύσεις περιοριζόμενες στο ελάχιστο – συμβολή του ιδιωτικού τομέα.....	σελ.16
3.6 Πρόληψη των αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.....	σελ.16
3.7 Συνοδεία με μέτρα προσαρμογής.....	σελ.17
3.8 Εφαρμογή του καθεστώτος σε μεμονωμένες περιπτώσεις.....	σελ.17
4. Ενισχύσεις υπό μορφή επιδοτούμενου επιτοκίου.....	σελ.18
5. Ανακεφαλαιοποίηση χρηματοπιστωτικών οργανισμών.....	σελ. 18
5.1 Εφαρμογή και στόχοι.....	σελ.18
5.2 Πιθανά προβλήματα ανταγωνισμού.....	σελ.21
5.3 Αρχές που διέπουν τα διάφορα είδη ανακεφαλαιοποίησης.....	σελ.22
5.3.1 Ανακεφαλαιοποίηση με βάση τα τρέχοντα επιτόκια αγοράς.....	σελ.23
5.3.2 Προσωρινές ανακεφαλαιοποίησεις κατά βάση υγιών τραπεζών.....	σελ.23
i) Τιμή εισόδου για τις κεφαλαιοποίησεις.....	σελ.24
ii) Κίνητρα για την εξόφληση των κρατικών κεφαλαίων.....	σελ.25
iii) Πρόληψη αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.....	σελ.26
iv) Επανεξέταση.....	σελ.26
5.3.3 Ανακεφαλαιοποίησεις διάσωσης μη υγιών τραπεζών.....	σελ.27
6. Απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία.....	σελ.28
6.1 Αρωγή για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία ως μέτρο για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τη στήριξη δανειοδοτικής δραστηριότητας των τραπεζών.....	σελ.28
6.2 Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία.....	σελ.29
6.3 Πλήρης ex ante διαφάνεια και γνωστοποίηση των απομειώσεων της αξίας και αρχική αξιολόγηση των επιλεξιμών τραπεζών.....	σελ.31
6.4 Καταμερισμός του κόστους που συνδέεται με απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία μεταξύ κράτους, μετοχών και πιστωτών.....	σελ.31
6.5 Εναρμόνιση των κινήτρων για τη συμμετοχή των τραπεζών στα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία με τους στόχους δημοσίου συμφέροντος.....	σελ.32
6.6 Επιλεξιμότητα των περιουσιακών στοιχείων.....	σελ.33
6.7 Εκτίμηση επιλεξιμών περιουσιακών στοιχείων για μέτρα αρωγής και αποτίμηση.....	σελ.35
6.8 Διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων που υπόκεινται σε μέτρα αρωγής για ορισμένα περιουσιακά στοιχεία.....	σελ.36

6.9 Μέτρα παρακολούθησης – αναδιάρθρωση και αποκατάσταση βιωσιμότητας.....	σελ.36
7 Παροχή άλλων μορφών συνδρομής για βελτίωση ρευστότητας.....	σελ.38
Γ} ΕΧ ANTE ΤΡΟΠΟΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	σελ.39
Δ} ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	σελ. 41
Ε} ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.....	σελ.44
Ζ} ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.....	σελ. 46
Η} Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	
1. Οι επιτρώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.....	σελ.48
2. Τα μέτρα που ελήφθησαν στην Ελλάδα στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης.....	σελ.49
2.1 Μέτρα ενίσχυσης ρευστότητας.....	σελ.50
2.2 Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων.....	σελ.52
2.3 Κριτήρια για την αύξηση κεφαλαίου.....	σελ.52
2.4 Δρομολογούμενες ρυθμιστικές εξελίξεις σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.....	σελ.53
2.5 Κύρια χαρακτηριστικά Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ).....	σελ.55
2.5.1 Νομική φύση, σκοπός και κεφάλαιο.....	σελ.55
2.5.2 Δικαιούχοι κεφαλαιακής ενίσχυσης.....	σελ.56
2.5.3 Διοικητικό συμβούλιο και προσωπικό.....	σελ.56
2.5.4 Ενεργοποίηση του ΤΧΣ.....	σελ.57
2.5.5 Διαδικασία χορήγησης της ανακεφαλαιοποίησης, ενίσχυσης, έκδοσης μετοχών και συναφή θέματα.....	σελ.58
2.5.6 Οικονομικά αποτελέσματα, οικονομικές καταστάσεις, έλεγχος και λοιπές διατάξεις.....	σελ.59
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	σελ.60
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	σελ.62
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ.63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πρωτοφανής αναταραχή στο χρηματοπιστωτικό τομέα από την κατάρρευση της τράπεζας Lehman Brothers το 2008 και έπειτα έχει επηρεάσει όλες τις οικονομίες και τους πολίτες σε σημαντικό βαθμό, δεδομένου ότι είναι η μεγαλύτερη σε έκταση οικονομική – χρηματοπιστωτική κρίση μετά το Great Depression.

Βασική προτεραιότητα είναι να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τον χρηματοπιστωτικό τομέα και η ορθή λειτουργία αυτού, που αποτελούν προϋποθέσεις για την καλύτερη λειτουργία της οικονομίας και της αποτροπής επιπτώσεων στην πραγματική οικονομία. Η ανάλυση των αιτίων της τρέχουσας κρίσης υπερβαίνει σαφώς τα όρια της παρούσας μελέτης. Εντελώς επιγραμματικά και σε συνέχεια των προαναφερθέντων, μπορεί να αναφερθεί ότι αυτή εστιάζεται, σε ό,τι αφορά το χρηματοπιστωτικό σύστημα, σε προβλήματα που σχετίζονται με τους ακόλουθους παράγοντες: την έκταση της διαδικασίας τιτλοποίησης των τραπεζικών απαιτήσεων, την ελλιπή διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα, το εκτεταμένο περιθώριο για «ρυθμιστικό αρμπιτράζ», τους μη υποκείμενους σε οποιαδήποτε προηγούμενη αδειοδότηση ή εποπτεία όρους λειτουργίας των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, τους αδιαφανείς όρους διαπραγμάτευσης ορισμένων κατηγοριών χρηματοπιστωτικών μέσων, τις μεθόδους αποτίμησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, και το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Άλγος του συστηματικού χαρακτήρα της κρίσης και της διασυνδεσμούτητας που χαρακτηρίζει το χρηματοπιστωτικό τομέα, έχει αναληφθεί σε κοινοτικό επίπεδο σειρά πρωτοβουλιών για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, τη διαφύλαξη της εσωτερικής αγοράς, την απροθυμία διατραπεζικού δανεισμού και τη εξασφάλιση της χορήγησης πιστώσεων προς την οικονομία.¹

Η Επιτροπή ανταποκρίθηκε στη χρηματοπιστωτική αυτή κρίση με βάση το άρθρο 107 παρ.3 στοιχείο β' (πρώην 87). Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρενέβη ούτως ώστε να αποφευχθούν προβλήματα ρευστότητας, φερεγγυότητας ή χορήγησης πιστώσεων και εξέδωσε από τον Οκτώβριο του 2008 έως τον Αύγουστο του 2009, τέσσερις ανακοινώσεις² σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στα κρατικά μέτρα για τη στήριξη του χρηματοπιστωτικού τομέα στο πλαίσιο της κρίσης. Οι τρεις εκ των τεσσάρων αυτών ανακοινώσεων, και συγκεκριμένα, οι ανακοινώσεις σχετικά με τις τραπεζικές υπηρεσίες, σχετικά με την ανακεφαλαιοποίηση και σχετικά με τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, καθόρισαν τις προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η συμβατότητα των βασικών τύπων συνδρομής που παρέχονται από τα κράτη μέλη, δηλαδή των εγγυήσεων για την κάλυψη υποχρεώσεων, των πράξεων ανακεφαλαιοποίησης και των μέτρων αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία,³ ενώ στην ανακοίνωση περί αναδιάρθρωσης προσδιορίζονται αναλυτικά τα ιδιαίτερα γνωρίσματα που πρέπει να έχει ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης (ή ένα σχέδιο βιωσιμότητας) υπό τις ειδικές περιστάσεις των κρατικών ενισχύσεων για την αντιμετώπιση της κρίσης, οι οποίες χορηγούνται σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δυνάμει του άρθρου 107 (3) (β') της ΣΛΕΕ.

Και στις τέσσερις ανακοινώσεις υπογραμμίζεται ο προσωρινός χαρακτήρας της έγκρισης των μέτρων ενίσχυσης αυτού του είδους. Στην κάθε ανακοίνωση αναφέρεται ότι οποιαδήποτε τέτοιο μέτρο ενίσχυσης μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο ως κατεπείγοντα απόκριση στις άνευ προηγουμένου πλέσεις που ασκούνται στις χρηματαγορές και μόνο για όσο χρόνο επικρατούν οι έκτακτες αυτές περιστάσεις.

¹ Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 4^η Μαρτίου 2009 για την «Υλοποίηση της ευρωπαϊκής ανάκαμψης» COM 114/2009, η Επιτροπή εξήγγειλε πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση των γενικότερων αδυναμιών του κανονιστικού πλαισίου που ισχύει για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ασκούν δραστηριότητες στην Κοινότητα.

² Βλέπε COM 270 της 25.10.2008, σελ.8-14 (ανακοίνωση σχετικά με τις τραπεζικές υπηρεσίες), COM 10 της 15.01.2009, σελ.2-10 (ανακοίνωση σχετικά με την ανακεφαλαιοποίηση), COM 72 της 26.03.2009, σελ.1-22 (ανακοίνωση σχετικά με τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία), COM 195 της 19.08.2009, σελ.9-20 (ανακοίνωση περί αναδιάρθρωσης).

³ Περιγράφει τις διαδικασίες που εφαρμόζει μια οικονομική οντότητα, για να εξασφαλίσει ότι τα περιουσιακά στοιχεία της απεικονίζονται σε αξία όχι μεγαλύτερη από το ανακτήσιμο ποσό τους. Ένα περιουσιακό στοιχείο απεικονίζεται σε μεγαλύτερη από το ανακτήσιμο ποσό του αξία, αν η λογιστική αξία του υπερβαίνει το ποσό που ανακτάται μέσω χρήσης ή πώλησης του περιουσιακού αυτού στοιχείου. Αν αυτό συμβαίνει, το περιουσιακό στοιχείο χαρακτηρίζεται ως απομειωμένης αξίας και το Πρότυπο απαιτεί η οικονομική οντότητα να αναγνωρίζει ζημία απομείωσης.

Η ανακοίνωση περί αναδιάρθρωσης ισχύει για τις ενισχύσεις αναδιάρθρωσης που κοινοποιήθηκαν έως τις 31 Δεκεμβρίου 2010, ενώ οι άλλες ανακοινώσεις δεν έχουν ημερομηνία λήξης.⁴

Στις 13 Οκτωβρίου 2008, η Επιτροπή εξέδωσε κατευθύνσεις σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις στα κρατικά καθεστώτα στήριξης και την επί μέρους συνδρομή σε χρηματοπιστωτικούς φορείς (τραπεζική ανακοίνωση)⁵. Οι κατευθύνσεις αυτές εκδόθηκαν μετά από την κατάρρευση της Lehman Brothers στις 15 Σεπτεμβρίου 2008.

Οι πρωτοβουλίες αυτές συμπληρώνονται με ενέργειες στο επίπεδο των μεμονωμένων χρηματοπιστωτικών ίδρυμάτων για να διασφαλιστεί ότι είναι σε θέση να αντισταθούν στην παρούσα κρίση και να αποκαταστήσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους χωρίς να εξαρτώνται από την κρατική στήριξη για να εκπληρώσουν τη δανειοδοτική αποστολή τους σε υγιέστερη βάση. τραπεζών ή καθεστώτων εγγύησης από κράτη μέλη, όπως η Δανία και η Ιρλανδία σχετικές κατευθυντήριες οδηγίες, σε τρεις διαδοχικές ανακοινώσεις, για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των κρατικών ενισχύσεων υπέρ των τραπεζών.⁶ Στις ανακοινώσεις αυτές αναγνωρίζεται ότι η σοβαρότητα της κρίσης δικαιολογεί τη χορήγηση ενισχύσεων που μπορεί να θεωρηθούν συμβατές βάσει του άρθρου 107 ΣΛΕΕ (πρώην 87 παρ.3 στοιχείο β' της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) και παρέχεται ένα πλαίσιο για τη συνεπή λήψη από τα κράτη μέλη μέτρων κρατικών εγγυήσεων, ανακεφαλαιοποίησης και αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Πρωταρχική επιδιώξη των κανόνων αυτών είναι να εξασφαλιστεί ότι τα μέτρα διάσωσης θα μπορέσουν να επιτύχουν απόλυτα τους στόχους της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και διατήρησης των πιστωτικών ροών, εξασφαλίζοντας συγχρόνως ισότιμους κανόνες ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών που είναι εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη καθώς και μεταξύ των τραπεζών που λαμβάνουν δημόσια στήριξη και εκείνων που δεν επωφελούνται από τέτοια μέτρα, αποφεύγοντας επιζήμιους «αγώνες δρόμου» επιχορηγήσεων, περιορίζοντας τον θητικό κίνδυνο και εξασφαλίζοντας την ανταγωνιστικότητα και την αποτελεσματικότητα των ευρωπαϊκών τραπεζών στην κοινότητα και στις διεθνείς αγορές, ξεπερνώντας την πρόκληση της τελευταίας ανακοίνωσης – πρόβλεψης της Ε.Ε.⁷ που επισημαίνει ότι η αποκατάσταση του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Ευρώπη θα παραμείνει εύθραυστη στην αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων.

Με αυτό το σκεπτικό, επιτροφθέτως με τα νομισματικά και δημοσιονομικά μέτρα που πάρθηκαν το 2009, η Ε.Ε. και τα κράτη μέλη της συνεχίζουν τις προσπάθειες για να συμφωνήσουν σε μια ρυθμιστική δράση που να αντιμετωπίζει τις αιτίες μιας ενδεχόμενης μελλοντικής δημοσιονομικής και συνάμα χρηματοπιστωτικής κρίσης. Εποι, τα πρώτα συγκεκριμένα βήματα πάρθηκαν υπό τη μορφή συστάσεων (στην έκθεση de Larosiere group)⁸ που συνυπογράφησαν από την Ε. Επιτροπή.⁹ Επιτροφθέτως, η Επιτροπή υιοθέτησε βήματα για να διασφαλίσει την προστασία των καταθετών, στοχεύοντας στην αξιοπιστία και τη διαφάνεια, την ενδυνάμωση της κεφαλαιακής βάσης κτλ.¹⁰ Στις 2 Ιουνίου 2010, η Επιτροπή περιέγραψε τις δράσεις τις σε ένα Ανακοίνωσην για τη ρύθμιση τη διαρκή

⁴ Ανακοίνωσης Επιτροπής SEC 1466 της 20 Δεκεμβρίου 2010 σχετικά με την εφαρμογή, από 1^η Ιανουαρίου 2011, των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα στήριξης των τραπεζών στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, σελ.3.

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα που λήφθηκαν για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο της τρέχουσας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης. (COM 270 της 25.10.2008, σ. 8).

⁶ Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής - Εφαρμογή κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα που λήφθηκαν για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο της τρέχουσας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης («τραπεζική ανακοίνωση») (COM 270 της 25.10.2008,σελ.8), την ανακοίνωση της Επιτροπής. Η ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης: περιορισμός των ενισχύσεων στο ελάχιστο απαραίτητο και διασφαλίσεις έναντι αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, («ανακοίνωση περί ανακεφαλαιοποίησης») (COM 10 της 15.01.2009, σελ.2), και την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων στον κοινοτικό τραπεζικό τομέα («ανακοίνωση περί απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων») (COM 72 της 26.03.2009,σελ.1).

⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενικό Διευθυντήριο για Οικονομικές και Χρηματοπιστωτικές Υποθέσεις (Directorate General for Economic and Financial Affairs), Ευρωπαϊκή Προσωρινή Οικονομική Πρόβλεψη για το Σεπτέμβριο 2010 (European Economic interim forecast September 2010).

⁸ The High Level Group on Financial Supervision in the EU, υπό την προεδρία του Jacques de Larosiere, Report, Βρυξέλλες, 25.02.2009.

⁹ Η Επιτροπή υιοθέτησε ένα Ανακοίνωσην για την χρηματοοικονομική επίβλεψη στην Ευρώπη, COM (2009) 252 τελικό.

¹⁰ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε τον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/committees/index_en.htm.

ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών.¹¹ Τέλος, πιο πρόσφατα η Επιτροπή περιέγραψε τα σχέδια της για την αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων.¹²

A} ΥΠΑΡΞΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.

Η Ευρ. Επιτροπή και το ΔΕΚ δίδουν ευρεία ερμηνεία στην έννοια της κρατικής ενίσχυσης. Τόσο όσον αφορά στον οργανισμό από τον οποίο χορηγείται (κράτος, φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης, οργανισμός στον οποίο το κράτος ασκεί άμεσα ή έμμεσα πρωτεύουσα επιφροή, ιδιωτική ή δημόσια επιχείρηση με νομικό καθεστώς ιδιωτικού δικαίου, κτλ) όσο και τη μορφή που λαμβάνει (άμεσες ή έμμεσες ενισχύσεις) ή το σκοπό τους.¹³ Σύμφωνα με το άρθρο 87 παράγραφος 1 (πρώτην άρθρο 92) της Συνθήκης Ε.Κ. ως κρατικές ενισχύσεις ορίζονται « οι δημόσιοι πόροι που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από μία δημόσια αρχή σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό, μέσω δημοσίων πόρων και νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής και είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών οικονομικές σχέσεις – συναλλαγές, εκτός αν η Συνθήκη ορίζει αλλιώς». Από αυτό συνάγεται ότι για να χαρακτηριστεί ένα μέτρο ως κρατική ενίσχυση θα πρέπει να πληρούνται τα ακόλουθα ερευνητικά κριτήρια: 1) να χορηγούνται με κρατικούς πόρους και να αποδίδεται στο κράτος, 2) να παρέχει στις επιχειρήσεις οικονομικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, 3) το πλεονέκτημα πρέπει να είναι επιλεκτικό και να νοθεύει ή να απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, πράγμα που τις διαφοροποιεί από τα μέτρα γενικής εφαρμογής και 4) το μέτρο να επηρεάζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο.¹⁴

Η παραπάνω πρακτική αποτελεί στρέβλωση του ανταγωνισμού και του ενδοκοινοτικού εμπορίου. Συνεπώς, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ελέγχου κρατικών ενισχύσεων, ο οποίος ανταποκρίνεται στην ανάγκη να διατηρηθεί ο ελευθερος και θεμιτός ανταγωνισμός μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εποι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι επιφορτισμένη με τον έλεγχο των μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, είτε βρίσκονται στο στάδιο σχεδίου είτε ισχύουν ήδη, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ότι δε νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Εξάλλου, τα πολιτικά και συνταγματικά χαρακτηριστικά παίζουν σημαντικό ρόλο στο να εξηγήσουν τις διαφορές στις κρατικές ενισχύσεις μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είναι η αιτία για μονομερείς πρωτοβουλίες παροχής κρατικών ενισχύσεων, κάτι που η Ε.Ε. δεν μπορεί ακόμη να διορθώσει.¹⁵

Επιπροσθέτως, ένα από τα πιθανά οφέλη μιας οικονομικής προσέγγισης της έννοιας του ελέγχου της κρατικής ενίσχυσης συνίσταται στο να κάνει τη σχέση μεταξύ κόστους και οφέλους μιας κρατικής ενίσχυσης πιο διαφανή και κάνοντάς το αυτό, να παρέχει οδηγίες στο πως θα επικεντρωθεί ο έλεγχος σε αυτές τις δύο περιοχές, όπου η ζημιά από την κρατική ενίσχυση είναι μεγαλύτερη. Εκεί όπου η αγορά αποτυγχάνει να είναι αποτελεσματική, η παρέμβαση της κυβέρνηση, μέσω των κρατικών ενισχύσεων, μπορεί να βελτιώσει την ευημερία. Όμως, πολλά εθνικά και υπερεθνικά σώματα δεν παρέχουν ένα μηχανισμό για να ελέγχουν και να πειθαρχήσουν την κρατική ενίσχυση που χορηγείται από το κάθε κράτος ξεχωριστά.¹⁶

Ωστόσο, οι κρατικές ενισχύσεις μπορούν να επιτρέπονται εφόσον δικαιολογούνται από στόχους γενικού συμφέροντος, όπως οι ενισχύσεις που προορίζονται για την ανάπτυξη των μειονοτικών περιφερειών, τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, την προώθηση των

¹¹ Βλέπε τον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/general/com2010_en.pdf.

¹² Βλέπε τον ιστότοπο: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/crisis-management/framework/com2010_579_en.pdf.

¹³ <http://europa.eu/scadplus/glossary/state-aid>

¹⁴ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», Ι. Ημελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ.299.

¹⁵ Buuren K., Brouwer E., «Determinants of state aid», Tilburg University, October 2010.

¹⁶ Rainer Nitsche, Paul Heidhues, «Study on methods to analyse the impact of state aid competition», paper provided by Directorate General Economic and Monetary Affairs, February 2006, σελ. 2.

μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την έρευνα και την ανάπτυξη, την προστασία του περιβάλλοντος, την επαγγελματική κατάρτιση, την απασχόληση και τον πολιτισμό.¹⁷

2. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.

Με την αναγνώριση της ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης ελέγχεται αν ταυτόχρονα και εξ' αιτίας αυτής επηρεάζεται αισθητά το ενδοκοινοτικό εμπόριο ή προσβάλλεται ο ανταγωνισμός των συναφών επιχειρήσεων σ' αυτήν την αγορά. Σε αυτήν την περίπτωση το υπεύθυνο Κοινοτικό όργανο – η Επιτροπή – ελέγχει με μια δυναμική προσποτική τη σχετική αγορά που δραστηριοποιείται η επιχείρηση και πώς πιθανώς θα εξελιχθούν οι ενδοκοινοτικές συναλλαγές και η οικονομική αλληλοδιέσδυση. Φυσικά υπάρχει κάποιο ελάχιστο χρηματικό όριο που κάτω από αυτό η κρατική ενίσχυση δε θεωρείται ότι προσβάλλει τον ανταγωνισμό. Έτσι, μια απόλυτη απαγόρευση δε θα ήταν εφικτή ακόμη και στο πλαίσιο ενός αυστηρά φιλελεύθερου συστήματος, δύσκολα μπορεί κανείς να φανταστεί ότι μια κυβέρνηση θα απαρνηθεί πρόθυμα κάθε ευκαιρία να χρηματοδοτήσει ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες.

Με βάσει τα παραπάνω, στο άρθρο 107 (πρώην 87) στις παραγράφους 2 και 3 προβλέπονται εξαιρέσεις στην αρχή της απαγόρευσης των κρατικών ενισχύσεων που διατυπώνονται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου. Οι εν λόγω εξαιρέσεις διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: στις αυτοδίκαιες – αυτόματες εξαιρέσεις (άρθρο 87 παράγραφος 2) και στις δυνητικές εξαιρέσεις (άρθρο 87 παράγραφος 3).¹⁸

1. Αυτοδίκαιες – αυτόματες εξαιρέσεις.

Οι αυτοδίκαιες – αυτόματες εξαιρέσεις προβλέπονται για τρεις κατηγορίες ενισχύσεων : 1) τις ενισχύσεις κοινωνικού χαρακτήρα προς μεμονωμένους καταναλωτές, υπό τον όρο ότι χορηγούνται χωρίς διάκριση προελεύσεως προϊόντων, 2) τις ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα και 3) τις ενισχύσεις σε ορισμένες περιοχές της Δυτικής Γερμανίας που είχαν πληγεί από τη διαίρεση της Γερμανίας. Σε ό,τι αφορά την Τρίτη κατηγορία των αυτόματων εξαιρέσεων, η Επιτροπή θεωρεί ότι μετά την ενοποίηση της Γερμανίας είναι πλέον άνευ αντικειμένου και η Γερμανία είχε εκφράσει τη βούλησή της να προβεί στην οριστική κατάργησή τους.¹⁹

Η πρώτη αυτή κατηγορία των αυτοδίκαιων – αυτόματων εξαιρέσεων, η οποία stricto sensu καλύπτει μόνο προϊόντα, έχει επεκταθεί και σε υπηρεσίες, όπως λ.χ. οι ενισχύσεις που παρέχονται σε ορισμένες κατηγορίες επιβατών με πενιχρά κυρίως εισοδήματα (λ.χ. ανάπτηροι, πολύτεκνοι, φοιτητές, κτλ.) υπό τη μορφή της έκπτωσης στην τιμή του εισιτηρίου.²⁰

2. Δυνητικές εξαιρέσεις.

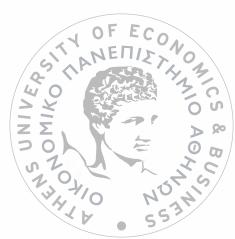
Από την άλλη, οι δυνητικές εξαιρέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 87 καλύπτουν τις εξής πέντε κατηγορίες ενισχύσεων: 1) τις περιφερειακές ενισχύσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης περιοχών, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο είναι ασυνήθιστα χαμηλό ή στις οποίες επικρατεί σοβαρή υποαπασχόληση (άρθρο 87 παρ.3, α'), 2) τις γενικές οριζόντιες ενισχύσεις, που έχουν ως αντικείμενο την προώθηση σημαντικών σχεδίων κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ή την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους

¹⁷ <http://europa.eu/scadplus/glossary/state-aid>

¹⁸ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», Ι. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 308.

¹⁹ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», Ι. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 309 παραπέμπει σε Έκθεση Επιτροπής, σημείο 177.

²⁰ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», Ι. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 309.

(άρθρο 87 παρ.3, β'), 3) τις τομεακές ενισχύσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην προώθηση της ανάπτυξης ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή οικονομικών περιοχών εφ' όσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο που θα αντέκειτο στο κοινό συμφέρον (άρθρο 87 παρ.3, γ'), 4) τις πολιτιστικές ενισχύσεις για την ανάπτυξη του πολιτισμού και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, εφ' όσον δεν αλλοιώνουν τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον (άρθρο 87 παρ.3,δ'), 5) το Συμβούλιο μπορεί να προσθέσει και άλλες κατηγορίες που θα μπορούσαν να τύχουν εξαιρέσεως (άρθρο 87 παρ. 3, ε').²¹

3.Ενισχύσεις ήσσονος σημασίας.

Το παράπλευρο σύστημα παράγωγου κοινοτικού δικαίου κατά περίπτωση, νομιμοποιεί ένα μέτρο κρατικής ενίσχυσης. Το τελευταίο αφορά τις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (*de minimis*)²² και τις ενισχύσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του γενικού απαλλακτικού κανονισμού.²³ Το κοινοτικό σύστημα κανονισμών συμπληρώνει σειρά κειμένων ήπιου δικαίου (soft law) της Επιτροπής.

3. ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.

1.Αρχή ικανοποίησης του γενικού κοινοτικού συμφέροντος.

Σε ό,τι αφορά τις αρχές που διέπουν την εξαίρεση των κρατικών ενισχύσεων, αυτές κρίνονται με γνώμονα την ικανοποίηση του γενικού κοινοτικού συμφέροντος και θεσμοθετημένων στόχων της Κοινότητας, έστω και αν πρόκειται για προβληματική επιχείρηση (για αυτές προβλέπεται ειδική διαδικασία με πρόγραμμα εξυγίανσης και κοινωνικής πολιτικής). Αυτή η αρχή διαφαίνεται στο σύνολο των προβλεπόμενων από την παρ. 3 του άρθρου 107 της ΣΔΕΕ. Ο δικαιολογητικός λόγος της εξαίρεσης θα είναι η συμβολή της ενίσχυσης, είτε στην κοινωνική και οικονομική συνοχή [άρθρο 107 (3) (α')], (πρώην άρθρο 87 παρ. 3, α'), είτε στην προώθηση ενός σχεδίου κοινού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος [άρθρο 107 (3) (β')], (πρώην άρθρο 87 παρ.3, β'), είτε στην ισορροπημένη ανάπτυξη ενός κλάδου της οικονομίας ή μιας περιφέρειας σ' ένα κοινοτικό πλαίσιο [άρθρο 107 (3) (γ')],(πρώην άρθρο 87 παρ. 3, γ'). Η διασφάλιση του «κοινοτικού συμφέροντος» προβλέπεται επίσης ρητά και ως αρνητική προϋπόθεση για τη νομιμότητα των τομεακών και πολιτιστικών ενισχύσεων.²⁴

Βασιζόμενη στην ίδια αρχή η Επιτροπή αρνείται να παράσχει εξαίρεση στις ενισχύσεις που χορηγούνται σε μη βιώσιμες επιχειρήσεις. Οι ενισχύσεις αυτές συμβάλλουν στη διατήρηση νοσηρών καταστάσεων και εμποδίζουν τη λειτουργία των δυνάμεων αγοράς και εντεύθεν τη δομική αναδιάρθρωση ορισμένων κλάδων της οικονομίας. Στην περίπτωση που η επιχείρηση είναι μη βιώσιμη, θα μπορούσαν ενδεχομένως να γίνουν δεκτές μόνο οι ενισχύσεις εκείνες που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της παύσης της δραστηριότητάς της. Αντιθέτως, ενισχύσεις διάσωσης της προβληματικής επιχείρησης δεν είναι νόμιμες, παρά μόνο στο βαθμό που χορηγούνται σε προσωρινή βάση και για την αντιμετώπιση επειγουσών αναγκών, εν όψει βέβαια πάντοτε και προς στήριξη επικείμενων μέτρων αναδιάρθρωσης της. Τα μέτρα αναδιάρθρωσης θα πρέπει μάλιστα να βασίζονται σε ένα αξιόπιστο πρόγραμμα εξυγίανσης, που προβλέπει γενναία μέτρα ριζικής αναδιοργάνωσης της επιχείρησης, προκειμένου να ανακτήσει την απωλεσθείσα ή τη μειωμένη ανταγωνιστικότητά της. Τα μέτρα αυτά μπορεί να είναι αύξηση της παραγωγικότητας, μείωση του προσωπικού, μείωση του παραγόμενου προϊόντος, κλπ.²⁵

²¹ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», I. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 309.

²² Βλέπε Κανονισμό (ΕΚ) 1998/2006 για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης στις ενισχύσεις ήσσονος σημασίας (κανονισμός *de minimis*), επίσημη Εφημερίδα L 379 της 28.12.2006, σελ 5-10.

²³ Βλέπε Κανονισμό (ΕΚ) 800/2008 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την κοινή αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης (Γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία), Επίσημη Εφημερίδα L 214 της 09.08.2008, σελ.3-47.

²⁴ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», I. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 311- 312.

²⁵ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», I. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 312.

Οι ενισχύσεις για την αναδιάρθρωση νιας προβληματικής επιχείρησης υπάγονται και στις ακόλουθες επίσης προϋποθέσεις νομιμότητας: α) θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο για τις ανάγκες του προγράμματος εξυγίανσης και να μην είναι δυσανάλογες προς τις ανάγκες του προγράμματος αυτού, β) θα πρέπει η διατήρηση της βιωσιμότητας της προβληματικής επιχείρησης να είναι ο καλύτερος τρόπος για την ικανοποίηση του κοινοτικού συμφέροντος και γ) δε θα πρέπει τέλος οι ενισχύσεις αυτές να οδηγούν σε αύξηση του μεριδίου της αγοράς της ευνοούμενης επιχείρησης εις βάρος των ανταγωνιστών της.

2. Αρχή της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

Η αρχή της αναγκαιότητας σημαίνει ότι η κρατική ενίσχυση πρέπει να έχει επικουρικό χαρακτήρα σε σχέση με τη λειτουργία της αγοράς και του ανταγωνισμού. Ετσι, όταν οι στόχοι που επιδιώκονται από την εξαιρετική διάταξη του άρθρου 87 παρ.3 μπορούν να επιτευχθούν και με τη λειτουργία των κανόνων της αγοράς, τότε η κρατική παρέμβαση δεν είναι αναγκαία και επομένως η κρατική ενίσχυση δεν μπορεί να νομιμοποιηθεί από την Επιτροπή.

Η αρχή της αναλογικότητας αποτελεί ειδική εφαρμογή γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου και προέκταση της αρχής της αναγκαιότητας. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, το ύψος, η έκταση και η διάρκεια της ενίσχυσης δε θα πρέπει να ξεπερνούν αυτό που είναι απολύτως αναγκαίο για την επίτευξη των επιδιωκομένων νόμιμων στόχων.

Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων η αρχή της αναλογικότητας παρουσιάζεται και υπό ειδικότερες εκφάνσεις: σύμφωνα με την αρχή της εφάπαξ ενίσχυσης, η χορήγηση επανειλημμένων ενισχύσεων οδηγεί σε τεχνητή διατήρηση μιας επιχείρησης σε λειτουργία εις βάρος των ανταγωνιστών της που λειτουργούν στο πλαίσιο της αγοράς. Περαιτέρω υπάρχει η αρχή της μικρότερης δυνατής διάρκειας της ενίσχυσης (προσωρινός χαρακτήρας της ενίσχυσης), διάρκεια η οποία κατά κανόνα ορίζεται στους έξι μήνες. Ακόμη, επειδή μία ενίσχυση ενδέχεται να μετατοπίσει άνισα το βάρος της διαρθρωτικής προσαρμογής και των κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων σε άλλους παραγωγούς οι οποίοι δε λαμβάνουν ενίσχυση και σε άλλα κράτη μέλη, σημασία έχει και η αρχή της αποτροπής δευτερογενών επιπτώσεων.²⁶

Εν προκειμένω, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή στην Ανακοίνωση του Οκτωβρίου 2008 αναφέρει και άλλες «αρχές», όπως η «αρχή της μη πρόκλησης ηθικών κινδύνων»,²⁷ υπό την έννοια ότι θα πρέπει να ελέγχεται η συμπεριφορά επιχειρησης/τράπεζας που μέσα στο κλίμα κλονισμού της εμπιστοσύνης στον οικείο τομέα, είναι δυνατόν να υιοθετήσει μοντέλα συμπεριφοράς που προκαλούν πρόσθετες στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό.²⁸

3. Αρχή της διαφάνειας.

Η Επιτροπή όταν εκδίδει επακριβείς Κανονισμούς σύμφωνα με το άρθρο 1, θέτει επακριβείς κανόνες στα κράτη μέλη για να εξασφαλίσει τη διαφάνεια και τον έλεγχο των ενισχύσεων που εξαιρούνται της υποχρέωσης κοινοποίησης βάσει των εν λόγω Κανονισμών. Οι κανόνες αυτοί έγκεινται, ειδικότερα, στις υποχρεώσεις που ορίζονται στις παραγράφους 2,3 και 4.²⁹

Μόλις θεσπιστούν καθεστώτα ενίσχυσης ή μεμονωμένες ενισχύσεις, οι οποίες χορηγούνται εκτός καθεστώτος, που εξαιρούνται, κατ' εφαρμογή των εν λόγω Κανονισμών, τα κράτη μέλη αποστέλλουν στην Επιτροπή, προκειμένου να δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, περίληψη των πληροφοριών σχετικά με αυτά τα καθεστώτα ενίσχυσης ή περιπτώσεις μεμονωμένων ενισχύσεων που δεν υπάγονται σε καθεστώς ενίσχυσης που εξαιρείται. Έπειτα, τα κράτη μέλη καταγράφουν και συγκεφαλαιώνουν όλες τις πληροφορίες που αφορούν την εφαρμογή των εξαιρέσεων κατά κατηγορία. Αν η Επιτροπή διαθέτει στοιχεία που δημιουργούν αμφιβολίες ως προς την ορθή εφαρμογή ενός Κανονισμού περί εξαιρέσεων, τα κράτη μέλη της γνωστοποιούν κάθε πληροφορία που εκείνη κρίνει αναγκαία για να εκτιμήσει τη συμβατότητα μιας δεδομένης ενίσχυσης με τον εν λόγω Κανονισμό. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή τουλάχιστον μία φορά το χρόνο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των εξαιρέσεων κατά κατηγορία, σύμφωνα με τις ειδικές

²⁶ Χριστιανός Βασιλειος, «Κρατικές ενισχύσεις υπό το φως της οικονομικής κρίσης», 20.02.2009, σελ.8.

²⁷ Για την έννοια του ηθικού κινδύνου (moral hazard), βλέπε P.R. Krugman/ M. Obstfeld, «International Economics Theory and Policy», Pearson International Edition, 2006, σελ. 619.

²⁸ Χριστιανός Βασιλειος, «Κρατικές ενισχύσεις υπό το φως της οικονομικής κρίσης», 20.02.2009, σελ.9.

²⁹ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 142 της 14.05.1998, σελ.3.

απαιτήσεις της Επιτροπής, κατά προτίμηση σε ηλεκτρονική μορφή. Τέλος, η Επιτροπή μεριμνά ώστε όλα τα κράτη μέλη να έχουν πρόσβαση στις εκθέσεις αυτές και μία φορά το χρόνο, οι εκθέσεις αυτές εξετάζονται και αξιολογούνται στο πλαίσιο της συμβουλευτικής επιτροπής που αναφέρεται στο άρθρο 7 της συνθήκης ΕΚ.³⁰

Η αρχή της διαφάνειας, αν και δε μνημονεύεται ρητά από τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης, είναι ιδιαίτερα σημαντική για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων. Κατ' εφαρμογή της αρχής αυτής, η ενίσχυση θα πρέπει να είναι «μετρήσιμη» α προτί ή έστω α posteriori και ταυτόχρονα να είναι γνωστός ο αποδέκτης της, οι στόχοι τους οποίους επιδιώκει καθώς και η τεχνική καταβολής της. Η αρχή της διαφάνειας εφαρμόζεται κυρίως στις σχέσεις μεταξύ του κράτους και των δημόσιων επιχειρήσεων, ούτως ώστε, ανά πάσα στιγμή, να είναι δυνατός ο έλεγχος της μεταφοράς κρατικών πόρων προς τις επιχειρήσεις αυτές, καθώς και της χρήσης των πόρων αυτών.³¹

B) ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1. ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η κρίση εστιάζεται στον κλονισμό της εμπιστοσύνης έναντι του τραπεζικού τομέα, ο οποίος οδήγησε σε παράλυση την αγορά διατραπεζικών δανείων, καθιστώντας βαθιμαία αρκετά δυσχερή την πρόσβαση στη ρευστότητα όλων των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και των λοιπών παραγόντων της αγοράς.

Στις 26 Νοεμβρίου 2008, η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση «Ευρωπαϊκό σχέδιο για την ανάκαμψη της οικονομίας»³² («Σχέδιο Ανάκαμψης») για να διευκολύνει την Ευρώπη να ανακάμψει από την τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση. Το σχέδιο ανάκαμψης βασίζεται σε δύο κύρια στοιχεία που το ένα ενισχύει το άλλο. Πρώτον, βραχυπρόθεσμα μέτρα για να αυξηθεί η ζήτηση, να σωθούν θέσεις εργασίας και να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη και δεύτερον, «έξυπνες επενδύσεις» που θα αποδώσουν μεγαλύτερη ανάπτυξη και βιώσιμη ευμάρεια σε μακροπρόθεσμη βάση. Το σχέδιο ανάκαμψης θα ενισχύσει και θα επιταχύνει τις μεταρρυθμίσεις που ήδη έχουν δρομολογηθεί βάσει της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Οι αναλύσεις για τα αίτια της κρίσης αυτής έχουν προχωρήσει αρκετά, ενώ οι τρόποι αντιμετώπισης που προτείνονται παραμένουν νεφελώδεις. Τρεις στρατηγικές έχουν προταθεί μέχρι τώρα: η εξαγορά «τοξικών» κεφαλαιακών προϊόντων από ιδρυθησόμενο οργανισμό – τράπεζα («bad bank» - «banquet roubelle») που θα αναλάβει να τα διαχειρισθεί, η κεφαλαιοδότηση τραπεζών και η εγγύηση διατραπεζικών δανείων. Οι στρατηγικές αυτές ποικίλουν από κράτος σε κράτος και αλληλοσυμπληρώνονται, ενώ τα κοινοτικά όργανα, μέχρι τώρα, φαίνεται να κλίνουν προς την

³⁰ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 142 της 14.05.1998, σελ.3.

³¹ Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», I. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός και Κρατικές Ενισχύσεις, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2004, σελ. 313.

³² Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, COM 800 της 26.10.2008.

κεφαλαιοδότηση και τις εγγυήσεις, χωρίς να έχουν αποφανθεί για την ίδρυση τραπεζικού οργανισμού εξαγοράς «τοξικών» κεφαλαιακών προϊόντων.

Στο πλαίσιο αυτό, η πρόσκληση για την Κοινότητα είναι να αποφευχθεί η κρατική παρέμβαση, η οποία θα υποβάθμιζε το στόχο για λιγότερες και καλύτερα στοχευόμενες κρατικές ενισχύσεις. Παρά ταύτα, υπό ορισμένες συνθήκες, κρίνεται ότι υπάρχει ανάγκη χορήγησης νέων προσωρινών κρατικών ενισχύσεων. Το σχέδιο ανάκαμψης περιλαμβάνει επίσης περαιτέρω πρωτοβουλίες όσον αφορά στην εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις με τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή ευελιξία για την αντιμετώπιση της κρίσης, ενώ διατηρούνται ισότιμοι όροι ανταγωνισμού και αποφεύγονται οι αθέμιτοι περιορισμοί του.³³

Η χρηματοπιστωτική κρίση έπληξε σοβαρά τον τραπεζικό τομέα στην Κοινότητα. Το Συμβούλιο έχει τονίσει ότι παρόλο που η κρατική παρέμβαση πρέπει να αποφασιστεί σε εθνικό επίπεδο, αυτό πρέπει να γίνει εντός συντονισμένου πλαισίου και βάσει ορισμένων κοινών αρχών της Κοινότητας.³⁴ Η Επιτροπή αντέδρασε αμέσως λαμβάνοντας διάφορα μέτρα μεταξύ των οποίων την έκδοση της ανακοίνωσης για την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα που λήφθηκαν για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο της τρέχουσας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης³⁵ και σειράς αποφάσεων με τις οποίες εγκρίνεται η χορήγηση ενίσχυσης διάσωσης σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

Η επαρκής και προσιτή πρόσβαση στη χρηματοδότηση αποτελεί προϋπόθεση για τις επενδύσεις, την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας από τον ιδιωτικό τομέα. Τα κράτη μέλη πρέπει να χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες μόχλευσης που απέκτησαν λόγω της χορήγησης σημαντικής χρηματοπιστωτικής στήριξης στον τραπεζικό τομέα, ώστε να εξασφαλίσουν ότι η στήριξη αυτή δε θα οδηγήσει απλώς στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των τραπεζών, χωρίς να υπάρξει κανένα όφελος για την οικονομία γενικότερα. Ως εκ τούτου, η ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα θα πρέπει να είναι καλά στοχευμένη ώστε να εγγνάται ότι οι τράπεζες θα επανέλθουν στις συνήθεις δανειστικές δραστηριότητές τους.³⁶

Ενώ η κατάσταση στις χρηματοπιστωτικές αγορές παρουσιάζει βελτίωση, οι συνολικές επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην πραγματική οικονομία γίνονται πλέον αισθητές. Μια σοβαρή κάμψη επηρεάζει την ευρύτερη οικονομία και πλήττει νοικοκυριά, επιχειρήσεις και θέσεις εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, ως αποτέλεσμα της κρίσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές, οι τράπεζες εφαρμόζουν τακτική απομόλευσης και αποφυγής των κινδύνων σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι κατά το παρελθόν, γεγονός που προκαλεί πιστωτική στενότητα. Η παρούσα χρηματοπιστωτική κρίση οδηγεί στην καθιέρωση δελτίου πιστώσεων, σε πτώση της ζήτησης και σε ύφεση.

Υπό τις παρούσες χρηματοπιστωτικές συνθήκες, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να υποκύψουν στον πειρασμό να ενεργήσουν αυτόνομα και, ίδιως, να ξεκινήσουν έναν αγώνα δρόμου επιδοτήσεων για να στηρίξουν τις εταιρείες τους. Η πείρα του παρελθόντος δείχνει ότι ανάλογες μεμονωμένες ενέργειες δεν μπορούν να είναι αποτελεσματικές και θα μπορούσαν να βλάψουν σοβαρά την εσωτερική αγορά. Όταν χορηγείται στήριξη, αφού ληφθεί πλήρως υπόψη η τρέχουσα ιδιαίτερη οικονομική κατάσταση, είναι πρωταρχικής σημασίας να εξασφαλισθεί ότι οι όροι ανταγωνισμού θα είναι ισότιμοι για όλες τις ευρωπαϊκές εταιρείες και ότι τα κράτη δε θα εμπλακούν σε έναν αγώνα δρόμου επιδοτήσεων που θα ήταν χωρίς μέλλον και καταστροφικός για το μέλλον της Κοινότητας. Η πολιτική ανταγωνισμού υφίσταται για να εξασφαλίσει ότι αυτό δεν πρόκειται να συμβεί. Άλλωστε, σύμφωνα με τους Sapir και Dewatripont ο έλεγχος από τα όργανα της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά την καλή διαχείριση των κρατικών ενισχύσεων θέτει τα θεμέλια για ανάπτυξη και βοηθά στον καλύτερο συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών.³⁷

Μολονότι οι κρατικές ενισχύσεις δεν είναι το θαυματουργό φάρμακο για τις τρέχουσες δυσκολίες, η χορήγηση καλά στοχευμένης δημόσιας στήριξης για τις εταιρείες θα μπορούσε να συμβάλει στην προσπάθεια που συνολικά καταβάλλεται, αφενός, για να αποδεσμευθεί η χορήγηση δανείων στις εταιρείες και, αφετέρου, για να προωθηθούν οι επενδύσεις σε ένα μέλλον χαμηλής κατανάλωσης άνθρακα.

Τα προσωρινά μέτρα που προβλέπονται στην παρούσα ανακοίνωση έχουν δύο στόχους. Πρώτον, δεδομένου του εξαιρετικού και μεταβατικού χαρακτήρα των χρηματοπιστωτικών

³³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, COM 16 της 22.01.2009, σελ.1

³⁴ Συμπεράσματα του Συμβουλίου ECOFIN της 7.10.2008.

³⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, COM 270 της 25.10.2008, σελ.8.

³⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, COM 16 της 22.01.2009, σελ.1

³⁷ Andre Sapir, Mathias Dewatripont, «The role of state aid control in improving bank resolution in Europe», 2010.

προβλημάτων που συνδέονται με την τραπεζική κρίση, να αποδεσμευτεί η χορήγηση τραπεζικών δανείων στις εταιρείες, και κατ' αυτόν τον τρόπο να εξασφαλισθεί η διαρκής πρόσβαση των εταιρειών στη χρηματοδότηση. Όπως αναφέρεται στην πρόσφατα εγκριθείσα ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών – «Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις» - «Νόμος για τις μικρές επιχειρήσεις» για την Ευρώπη της 25^{ης} Ιουνίου 2008, οι ΜΜΕ είναι ιδιαίτερα σημαντικές για ολόκληρη την ευρωπαϊκή οικονομία και η βελτίωση της οικονομικής κατάστασής τους θα επηρεάσει θετικά και τις μεγάλες εταιρείες, συμβάλλοντας έτσι μακροπρόθεσμα στη γενική οικονομική ανάπτυξη και στον εκσυγχρονισμό.³⁸

Ο δεύτερος στόχος είναι να δοθούν κίνητρα στις εταιρείες ώστε να συνεχίσουν τις επενδύσεις τους στο μέλλον, ιδίως στο πλαίσιο μιας οικονομίας βιώσιμης ανάπτυξης. Ήα μπορούσαν πράγματι να υπάρξουν δραματικές συνέπειες εάν η τρέχουσα κρίση ανέκοπτε ή έστω ανέστρεφε τη σημαντική πρόοδο που έχει επιτευχθεί στον περιβαλλοντικό τομέα. Για το λόγο αυτό, είναι αναγκαίο να δοθεί προσωρινή στήριξη στις εταιρείες ώστε να επενδύσουν σε περιβαλλοντικά σχέδια, πράγμα που θα επέτρεπε, μεταξύ άλλων, στην κοινοτική βιομηχανία να επωφεληθεί από την τεχνολογική πρωτοπορία) και, κατ' αυτόν τον τρόπο, η χορήγηση χρηματοοικονομικής ενίσχυσης, που είναι επειγόντως αναγκαία και απαραίτητη, να συνδυαστεί με την εξασφάλιση μακροπρόθεσμων οφελών στην Ευρώπη.³⁹

2. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 87 ΠΑΡ.3 ΣΤΟΙΧΕΙΟ Β'.

1. Γενικές Αρχές.

Το άρθρο 87 παρ.3 στοιχείο β' της συνθήκης ορίζει ότι η Επιτροπή μπορεί να κηρύξει συμβιβάσμες με την κοινή αγορά «ενισχύσεις που προορίζονται για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλουν». Στο πλαίσιο αυτό, το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει αποφανθεί ότι η διαταραχή πρέπει να θίγει το σύνολο της οικονομίας του οικείου κράτους μέλους και όχι απλώς μία από τις περιφέρειες ή τα τμήματα του εδάφους του. Άλλωστε, σύμφωνα με δήλωση του προέδρου της Επιτροπής Jose Manuel Barroso «Σε έκτακτες περιστάσεις χρειάζονται έκτακτα μέτρα». Τούτο, εξάλλου, συνάδει με την ανάγκη να ερμηνευθεί στενά κάθε κατά παρέκκλιση διάταξη, όπως το άρθρο 87 παρ.3 στοιχείο β'.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εκτιμά ότι πέραν της επείγουσας στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η τρέχουσα παγκόσμια κρίση απαιτεί την ανάληψη έκτακτης δράσης. Λόγω της σοβαρότητας της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης, καθώς και των επιπτώσεών της στη συνολική οικονομία των κρατών μελών, η Επιτροπή κρίνει ότι η χορήγηση ορισμένων κατηγοριών κρατικών ενισχύσεων, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, είναι δικαιολογημένη για την αντιμετώπιση των δυσχερειών αυτών και ότι μπορεί να θεωρηθεί ότι οι ενισχύσεις αυτές συμβιβάζονται με την κοινή αγορά κατά την έννοια του άρθρου 87 παρ.3 στοιχείο β'.

Η υποσημείωση αριθ. 3 της παραγράφου 25α των ισχουντώριων γραμμών για τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης θεσμοθετεί τη δυνατότητα να χορηγείται ενίσχυση διάσωσης και με άλλες μορφές εκτός από την ενίσχυση ρευστότητας με τη μορφή της εγγύησης δανείου ή της χορήγησης δανείου στον χρηματοπιστωτικό τομέα, αλλά αποκλείει ρητώς τα διαρθρωτικά χρηματοοικονομικά μέτρα που σχετίζονται με τα ίδια κεφάλαια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι η ενίσχυση είναι πρόσκαιρη και περιορίζεται στο μέτρο που είναι αναγκαίο για τη διατήρηση της υπάρχουσας κατάστασης.⁴¹ Οι κανόνες που ισχύουν στην συνθήκης κρίσης επιτρέπουν τη λήψη μέτρων ανακεφαλαιοποίησης και αντιμετώπισης απομειωμένων

³⁸ COM 394 τελικό της 25. 06.2008.

³⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, COM 16 της 22.01.2009, σελ.2.

⁴⁰ IP/08/1771 της 26.10.2008.

⁴¹ Τραπεζική Ανακοίνωση, COM 10 της 15.01.2009.

περιουσιακών στοιχείων ήδη κατά τη φάση της διάσωσης, υπό την προϋπόθεση ότι παρέχεται κατάλληλη αντιπαροχή.⁴²

Κατά παράδοση, οι τράπεζες υπόκεινται στους ίδιους κανόνες όσον αφορά τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης οι οποίοι ισχύουν και για τις βιομηχανικές επιχειρήσεις. Σε αυτή τη βάση, αντιμετωπίστηκε με επιτυχία μια σειρά μεμονωμένων υποθέσεων (π.χ. Crédit Lyonnais, Banco di Napoli και Bankgesellschaft Berlin). Παρόλα αυτά, στις ισχύουσες κατευθυντήριες γραμμές έχουν συμπεριληφθεί ειδικές διατάξεις προκειμένου να ληφθούν υπόψη μερικές από τις ιδιαιτερότητες των τραπεζών, π.χ. διατάξεις που επιτρέπουν τη χορήγηση ενισχύσεων διάσωσης άλλης μορφής πλην των δανείων και των εγγυήσεων. Η ανακοίνωση σχετικά με τις τραπεζικές εργασίες προέβλεπε τη δυνατότητα θέσπισης καθεστώτων ενισχύσεων για τράπεζες με βάση διαρθρωτικά μέτρα, π.χ. εισφορές κεφαλαίου. Στην «ανακοίνωση σχετικά με τις αναδιάρθρωσεις τραπεζών» καθορίζονται λεπτομερώς τα ιδιαιτερά χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης (ή ένα σχέδιο βιωσιμότητας) με βάση τα ιδιαιτερά δεδομένα των κρατικών ενισχύσεων προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για την αντιμετώπιση της κρίσης. Ειδικότερα, η επάνοδος στους κανόνες που ίσχυαν προ της κρίσης για την εξέταση των υποθέσεων διάσωσης και αναδιάρθρωσης στον χρηματοπιστωτικό τομέα εγείρει το ερώτημα κατά πόσον ορισμένα στοιχεία των κανόνων για την παροχή στήριξης σε περίοδο κρίσης είναι σκόπιμο να διατηρηθούν και μετά την έξοδο από την κρίση.⁴³

Η προσέγγιση της Επιτροπής βασίζεται σε τρεις θεμελιώδεις αρχές. Πρώτον, οι τράπεζες στις οποίες χορηγούνται ενισχύσεις και οι ιδιοκτήτες τους πρέπει να καθίστανται βιώσιμες μακροπρόθεσμα χωρίς περαιτέρω κρατική στήριξη,⁴⁴ δεύτερον οι τράπεζες στις οποίες χορηγούνται ενισχύσεις και οι ιδιοκτήτες τους πρέπει να επωμίζονται ένα εύλογο μέρος του κόστους αναδιάρθρωσης και τρίτον πρέπει να ληφθούν μέτρα για να περιορισθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά.⁴⁵

Οι τρεις αυτές αρχές θα ισχύουν μέχρι το τέλος του επόμενου έτους, και βάσει αυτών θα αξιολογήσει η Επιτροπή τον όγκο των σχεδίων διάσωσης ευρωπαϊκών τραπεζών που της έχουν υποβληθεί, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των NorthernRock και ING. Προκειμένου να διασφαλισθεί η μελλοντική βιωσιμότητα των τραπεζών, η Επιτροπή τονίζει πως πρέπει οι τράπεζες να υποβάλλουν τις δραστηριότητές τους σε προσομοίωση ακραίων καταστάσεων, ώστε να εντοπισθούν τα ισχυρά και οδύναμα σημεία τους. Αυτό το πρώτο βήμα για την αποκατάσταση της βιωσιμότητας θα πρέπει να στηρίζεται σε κοινές παραμέτρους, διαμορφωμένες όσο το δυνατό περισσότερο βάσει των κατάλληλων μεθοδολογιών που έχουν συμφωνηθεί σε κοινοτικό επίπεδο. Η διαδικασία αυτή θα οδηγεί σε ορισμένες περιπτώσεις σε επανεξέταση του επιχειρηματικού μοντέλου της εκάστοτε τράπεζας, κοινοποίηση και αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων και ενδεχομένως στην απορρόφησή της από άλλο, βιώσιμο ανταγωνιστή ή στη λύση και εκκαθάρισή της. Σε ό,τι αφορά την ανάληψη εύλογου μέρους του κόστους αναδιάρθρωσης από τους μετόχους, η Επιτροπή τονίζει πως θα πρέπει το κράτος να εισπράξει ικανοποιητικό επιτόκιο δανεισμού για τα κεφάλαια που χορήγησε στις τράπεζες. Όταν μάλιστα αυτό δεν μπορεί να συμβεί άμεσα λόγω των συνθηκών της αγοράς, ο καταμερισμός του κόστους πρέπει να εξασφαλίζεται σε μεταγενέστερο στάδιο.⁴⁶

Σύμφωνα με την κα Κρόες, μετά την έγκριση σχεδίων διάσωσης για τις γερμανικές τράπεζες Commerzbank και WestLB, η Επιτροπή θα στραφεί τώρα στην εξέταση σχεδίων για τη διάσωση βρετανικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Το περασμένο έτος, η βρετανική κυβέρνηση ανέλαβε το 70% της RBS και το 43% της Lloyds, στο πλαίσιο του προγράμματος ενίσχυσης του βρετανικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, συνολικού κόστους 37 δισ. στερλινών.⁴⁷

2. Περιορισμένο συμβιβάσιμο ποσό ενίσχυσης.

⁴² Έγγραφο διαβούλευσεων. Αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμάτων όσον αφορά στις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης, (<http://ec.europa.eu>), σελ. 7.

⁴³ Έγγραφο διαβούλευσεων. Αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμάτων όσον αφορά στις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης, (<http://ec.europa.eu>), σελ. 6.

⁴⁴ Ojo Marianne, «Liquidity assistance and the provision of state aid to financial institutions», Center for European Law and Politics, University of Bremen, Munich Personal RePEc Archive (MPRA), No 23523, Oxford Brookes University, 28.06.2010.

⁴⁵ Κείμενο κατευθυντήριων γραμμάτων για την αξιολόγηση των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης που παρέχουν οι κοινοτικές χώρες στις τράπεζες (<http://www.newstime.gr>).

⁴⁶ COM 195 της 19.08.2009, σελ.10.

⁴⁷ Καρκαγιάννης Κώστας, Σπάθη Ρουμπίνα, «Ανεκτή η κατάρρευση τραπεζών», (www.kathimerini.gr).

Η χρηματοπιστωτική κρίση δε θίγει μόνο διαφθωτικά ασθενείς εταιρείες, αλλά και εταιρείες που θα βρεθούν αντιμέτωπες με ένα ξαφνικό έλλειμμα ή ακόμη και τη μη διαθεσιμότητα πιστώσεων. Η βελτίωση της χρηματοπιστωτικής κατάστασης των εταιρειών αυτών θα έχει θετικές συνέπειες σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή οικονομία. Συνεπώς, λόγω της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης, κρίνεται αναγκαίο να επιτραπεί προσωρινά η χορηγηση ενισχύσεων περιορισμένου ύψους οι οποίες, παρά ταύτα, θα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παρ.1 της συνθήκης, εφόσον υπερβαίνουν το όριο που αναφέρεται στον κανονισμό για τις ενισχύσεις ήστονος σημασίας. Η Επιτροπή θεωρεί τις κρατικές ενισχύσεις αυτού του είδους συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά βάσει του άρθρου 87 παρ.3 στοιχείο β' της συνθήκης, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

α) η ενίσχυση δεν υπερβαίνει επιχειρήση σε μετρητά ύψους 500.000 ευρώ ανά επιχείρηση.

Όλα τα αριθμητικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται είναι ακαθάριστα, δηλαδή προ της αφαίρεσης φόρων ή άλλης επιβάρυνσης. Σε περίπτωση που η ενίσχυση χορηγείται σε μορφή άλλη από εκείνη της επιχειρήσης, το ποσό της ενίσχυσης είναι το ακαθάριστο ισοδύναμο επιχειρήσης της ενίσχυσης,

β) η ενίσχυση χορηγείται υπό τη μορφή καθεστώτος,

γ) η ενίσχυση χορηγείται μόνο σε επιχειρήσεις που δεν ήταν προβληματικές⁴⁸ την 1^η Ιουλίου 2008. Μπορεί να χορηγείται σε επιχειρήσεις που δεν ήταν προβληματικές κατά την ημερομηνία εκείνη, αλλά κατέστησαν προβληματικές στη συνέχεια συνεπεία της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης,

δ) το καθεστώς ενισχύσεων δεν εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της αλιείας,

ε) η ενίσχυση δεν αποτελεί εξαγωγική ενίσχυση ούτε ενίσχυση που ευνοεί τα εγχώρια προϊόντα έναντι των εισαγόμενων,

στ) η ενίσχυση χορηγείται μέχρι την 31 Δεκεμβρίου 2011,

ζ) πριν από τη χορηγηση της ενίσχυσης, το κράτος μέλος λαμβάνει δήλωση από την ενδιαφερόμενη επιχείρηση, σε γραπτή ή ηλεκτρονική μορφή, σχετικά με οποιαδήποτε άλλη ενίσχυση ήσσονος σημασίας και ενίσχυση που αφορά στο παρόν μέτρο, η οποία ελήφθη εντός του τρέχοντος φορολογικού έτους. Το κράτος μέλος επιβεβαιώνει ότι η ενίσχυση δε θα οδηγήσει το συνολικό ποσό των ενισχύσεων που ελήφθησαν από την επιχειρήση κατά την περίοδο 1 Ιανουαρίου 2008 έως 31 Δεκεμβρίου 2010 σε επίπεδο υψηλότερο του ορίου των 500.000 ευρώ.

η) το καθεστώς ενισχύσεων δεν εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην πρωτογενή παραγωγή γεωργικών προϊόντων.⁴⁹ Μπορεί να εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση και την εμπορία γεωργικών προϊόντων⁵⁰ εκτός εάν το ύψος της ενίσχυσης καθορίζεται βάσει της τιμής ή της ποσότητας των προϊόντων αυτών, τα οποία αγοράζονται από πρωτογενείς παραγωγούς ή κυκλοφορούν στην αγορά από τις οικείες επιχειρήσεις, ή εάν η ενίσχυση χορηγείται υπό την προϋπόθεση ότι μετακυλύνεται εν όλω ή εν μέρει στους πρωτογενείς παραγωγούς.

Σε ό,τι αφορά τις τράπεζες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση στην οποία εξηγεί την προσέγγισή της όσον αφορά στην αξιολόγηση των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης που παρέχουν τα κράτη μέλη στις τράπεζες. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται σε τρεις θεμελιώδεις αρχές:

α) οι τράπεζες στις οποίες χορηγούνται ενισχύσεις πρέπει να καθίστανται βιώσιμες μακροπρόθεσμα, χωρίς περαιτέρω κρατική στήριξη,

β) οι τράπεζες στις οποίες χορηγούνται ενισχύσεις και οι ιδιοκτήτες τους πρέπει να επωμίζονται ένα εύλογο μέρος του κόστους αναδιάρθρωσης,

γ) πρέπει να ληφθούν μέτρα για να περιοριστούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά.⁵¹

Σύμφωνα με την αρμόδια επίτροπο για τον ανταγωνισμό Neelie Kroes «Η χρηματοπιστωτική κρίση μπορεί να μην πέρασε ακόμη, αλλά πρέπει να αρχίσουμε να εργαζόμαστε σοβαρά με τα κράτη

⁴⁸ Η προβληματική επιχείρηση ορίζεται ως εξής: για τις μεγάλες επιχειρήσεις, προβληματική επιχείρηση ορίζεται στο σημείο 2.1 των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμάτων σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, ενώ για τις ΜΜΕ προβληματική επιχείρηση ορίζεται στο άρθρο 1 παρ.7 του γενικού κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία.

⁴⁹ Οπως ορίζεται στο άρθρο 2 παρ.2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1857/2006, της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης στις κρατικές ενισχύσεις προς ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παραγωγής γεωργικών προϊόντων και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 70/2001 (ΕΕ L 358 της 16.12.2006, σελ.3).

⁵⁰ Οπως ορίζεται στο άρθρο 2 παρ.3 και στο άρθρο 2 παρ.4 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ.1857/2006.

⁵¹ IP/09/1180 της 23.07.2009.

μέλη για την αναδιάρθρωση των ευρωπαϊκών τραπεζών. Οι τράπεζες πρέπει να καταστούν και πάλι βιώσιμες δίχως κρατική στήριξη και ο ανταγωνισμός να λάβει νέα ώθηση στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς....Οι κατευθυντήριες γραμμές συμπληρώνουν τις προηγούμενες για τις κρατικές εγγυήσεις, την ανακεφαλαιοποίηση και την αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων».⁵²

Η Επιτροπή πρέπει να ασχοληθεί με ένα μεγάλο αριθμό μεμονωμένων περιπτώσεων αναδιάρθρωσης τραπεζών, οι οποίες έπονται μέτρων ενίσχυσης για τη διάσωση τραπεζών τα οποία εγκρίθηκαν υπό τον όρο ότι θα υποβληθεί πρόγραμμα αναδιάρθρωσης εντός έξι μηνών. Προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια, η προβλεψιμότητα και η ίση μεταχείριση μεταξύ των κρατών μελών, η Επιτροπή εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές για να διασαφηνίσει την προσέγγισή της, τα κριτήρια στα οποία θα στηρίξει την αξιολόγησή της και το είδος των πληροφοριών που απαιτούνται γι' αυτή την αξιολόγηση. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές βασίζονται στο άρθρο 87 παρ.3 στοιχείο β' της συνθήκης Ε.Κ, το οποίο επιτρέπει τις κρατικές ενισχύσεις σε περίπτωση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας και είναι προσωρινές, αφού ισχύουν μέχρι το τέλος του 2010. μετά την ημερομηνία αυτή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε παράταση έως το τέλος του 2011 των έκτακτων κανόνων κρατικών ενισχύσεων προς τις επιχειρήσεις και το χρηματοπιστωτικό τομέα, καθορίζοντας, όμως, αυστηρότερους κανόνες και προϋποθέσεις για την είσπραξη των ενισχύσεων, προκειμένου να υπάρξει χρηματοπιστωτική σταθερότητα.⁵³

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε λάβει μέτρα ενίσχυσης από τον Οκτώβριο του 2008. από τότε τα κράτη μέλη διέθεσαν το ποσό των 4.589 τρις ευρώ υπό τη μορφή κρατικών ενισχύσεων για την κεφαλαιακή στήριξη του χρηματοπιστωτικού τομέα. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Επιτροπής, δόθηκε το «πράσινο φως» των Βρυξελλών στις εξής ενισχύσεις κρατών μελών με προορισμό το χρηματοπιστωτικό τομέα: Hv. Βασίλειο: 850,3 δις ευρώ, Ιρλανδία:723,31 δις ευρώ, Δανία:599,66 δις ευρώ, Γερμανία:592,23 δις ευρώ, Γαλλία:351,1 δις ευρώ, Ισπανία:334,27 δις ευρώ, Ολλανδία:323,6 δις ευρώ, Βέλγιο:328,59 δις ευρώ, Ολλανδία:323,6 δις ευρώ.⁵⁴

Σε αυτό το πλαίσιο, η ανακοίνωση της Επιτροπής τονίζει ότι προκειμένου να χαραχθούν στρατηγικές για ένα βιώσιμο μέλλον, οι τράπεζες θα πρέπει να υποβάλουν τις δραστηριότητές τους σε προσομοίωση ακραίων καταστάσεων. Αυτό προϋποθέτει διάγνωση των ισχυρών και αδύναμων σημείων κάθε τράπεζας, η οποία θα οδηγήσει ενδεχομένως σε επανεξέταση του επιχειρηματικού μοντέλου της τράπεζας, σε γνωστοποίηση και αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, σε απόσυρση από ζημιογόνες δραστηριότητες ή ακόμη και σε εξέταση της περίπτωσης απορρόφησης της τράπεζας από βιώσιμο ανταγωνιστή ή κανονικής λύσης και εκκαθάρισης. Η ανακοίνωση καθιστά σαφές ότι οι τράπεζες στις οποίες χορηγούνται ενισχύσεις και οι κάτοχοι του κεφαλαίου τους πρέπει να αναλάβουν επαρκές μερίδιο της ευθύνης για τις συνέπειες της παρελθούσας συμπεριφοράς τους και να συμβάλλουν όσο το δυνατό περισσότερο στην αναδιάρθρωση της τράπεζας με δικούς τους πόρους. Αυτό προϋποθέτει συγκεκριμένα ότι το κράτος ανταμείβεται δεόντως για τη βοήθεια που παρέχει. Εάν αυτό δεν είναι δυνατόν να συμβεί αμέσως λόγω των συνθηκών της αγοράς, αυτός ο καταμερισμός του κόστους θα πρέπει να εξασφαλίζεται σε μεταγενέστερο στάδιο.⁵⁵

Τέλος, επειδή είναι πιθανό να προκύψουν στρεβλώσεις από τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων σε τράπεζες στον ανταγωνισμό, η Επιτροπή παρουσιάζει μέτρα για τον περιορισμό τους. Οι στρεβλώσεις μπορεί να οφείλονται στην παρατεταμένη ακατόλληλη ή υπερβολικά επισφαλή παρελθούσα συμπεριφορά της τράπεζας και/ή στη διατήρηση της παρόντιας της στην αγορά εις βάρος των ανταγωνιστών της. Για ευρεία κρατική στήριξη απαιτούνται ενδεχομένως ορισμένες προσαρμογές, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικά μέτρα, όπως εκποίηση (η οποία μπορεί να διενεργηθεί σε περισσότερα του ενός έτη στο πλαίσιο της παρούσας κρίσης) ή δεσμεύσεις συμπεριφοράς, όπως περιορισμοί όσον αφορά στις εξαγωγές ή τον επιθετικό καθορισμό τιμών και τις επιθετικές στρατηγικές μάρκετινγκ που χρηματοδοτούνται με κρατικές ενισχύσεις. Λόγω του αριθμού των ταυτόχρονων περιπτώσεων αναδιάρθρωσης, η ανάλυση αυτή θα δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις διαρθρώσεις της εκάστοτε εθνικής αγοράς, προκειμένου να διασφαλίσει την ακεραιότητα και προσβασιμότητα της ενιαίας αγοράς.⁵⁶

⁵² IP/09/1180 της 23.07.2009, σελ.1.

⁵³ IP/09/1180 της 23.07.2009, σελ.1.

⁵⁴ «Παράταση για τις κρατικές ενισχύσεις προς τράπεζες έως το τέλος του 2011 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή» (www.moneymgate.gr).

⁵⁵ IP/09/1180 της 23.07.2009, σελ.2.

⁵⁶ IP/09/1180 της 23.07.2009, σελ.2.

3. Ενισχύσεις υπό μορφή εγγυήσεων.

Για να ενισχυθεί περαιτέρω η πρόσβαση σε χρηματοδότηση και να μειωθεί η σημερινή μεγάλη απροθυμία ανάληψης κινδύνων εκ μέρους των τραπεζών, οι επιδοτούμενες εγγυήσεις δανείων για περιορισμένη χρονική διάρκεια (μεταξύ 6 μηνών έως και 2 χρόνια)⁵⁷ μπορούν να αποτελέσουν μια ενδεδειγμένη και στοχοθετημένη λύση που θα προσφέρει στις επιχειρήσεις ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση.⁵⁸

Η Επιτροπή θα θεωρήσει αυτή την κρατική ενίσχυση συμβιβάσιμη με την κοινή αγορά βάσει του άρθρου 87 παρ.3 στοιχείο β' της συνθήκης, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) για τις ΜΜΕ, τα κράτη μέλη χορηγούν μείωση μέχρι 25% της ετήσιας προμήθειας που πρέπει να καταβληθεί για νέες εγγυήσεις , οι οποίες χορηγούνται σύμφωνα με διατάξεις για την προμήθεια ασφαλείας της ανακοίνωσης της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης (ΕΚ) στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων,

β) για τις μεγάλες εταιρείες, τα κράτη μέλη χορηγούν επίσης μείωση μέχρι 15% της ετήσιας προμήθειας για νέες εγγυήσεις που υπολογίζεται βάσει του ίδιου ασφαλούς λιμένα,

γ) όταν το στοιχείο ενίσχυσης στα καθεστώτα εγγυήσεων υπολογίζεται με μεθόδους που αποδέχθηκε ήδη η Επιτροπή μετά την κοινοποίησή τους βάσει κανονισμού που έχει εκδώσει η Επιτροπή στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων,⁵⁹ τα κράτη μέλη μπορούν, επίσης, να χορηγούν ανάλογη μείωση μέχρι το 25% της ετήσιας προμήθειας που πρέπει να καταβληθεί για νέες εγγυήσεις προς τις ΜΜΕ και μέχρι το 15% για τις μεγάλες εταιρείες,

δ) το μέγιστο ύψος των δανείων δεν υπερβαίνει το ετήσιο μισθολογικό κόστος του δικαιούχου (συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών συμβάσεων, καθώς και του κόστους του προσωπικού που εργάζεται στους χώρους της εταιρείας, αλλά επίσημα περιλαμβάνεται στις μισθοδοτικές καταστάσεις υπεργολάβων) για το 2008, το μέγιστο ύψος των δανείων δεν πρέπει να υπερβαίνει το κατ' εκτίμηση μισθολογικό κόστος για τα δύο πρώτα έτη λειτουργίας,

ε) εγγυήσεις χορηγούνται μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2011 το αργότερο,
στ) η εγγύηση δεν υπερβαίνει το 90% του δανείου,

ζ) η εγγύηση μπορεί να αφορά τόσο δάνεια για επενδύσεις όσο και δάνεια για κεφάλαια κίνησης,

η) η μείωση επί της προμήθειας της εγγύησης εφαρμόζεται για μέγιστη περίοδο 2 ετών από το χρόνο χορήγησης της εγγύησης,

θ) η εγγύηση χορηγείται σε επιχειρήσεις, οι οποίες δεν ήταν προβληματικές⁶⁰ την 1^η Ιουλίου 2008. Μπορεί να χορηγηθεί σε επιχειρήσεις που δεν ήταν προβληματικές κατά την ημερομηνία αυτή, αλλά κατέστησαν προβληματικές στη συνέχεια συνεπεία της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι ενισχύσεις που χρησιμοποιήθηκαν στον χρηματοπιστωτικό τομέα ανήλθαν στο ποσό των 957 δις ευρώ το 2008 και 1,107 τρις ευρώ το 2009 και το 76% εξ αυτών έχουν τη μορφή εγγυήσεων⁶¹ και συνολικά έχουν εγκριθεί καθεστώτα εγγυήσεων για 12 κράτη μέλη⁶².

Με βάση τις προαναφερθείσες αρχές διατυπώνονται οι ακόλουθες θέσεις όσον αφορά τα καθεστώτα εγγύησης υποχρεώσεων τα οποία προκύπτουν από εξαγγελίες, νομοθετικές ρυθμίσεις ή

⁵⁷ Sava Anca –Stefania, Zugravu Bogdan-Gabriel, "The role of state aid in the current financial and economic crisis", Volume 3, Issue 1, University of Oradea, May 2009.

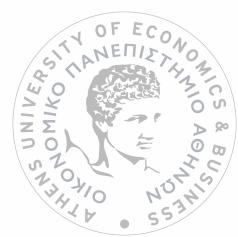
⁵⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, COM 16 της 22.01.2009, σελ.5, όπως επίσης και Ojo Marianne, «Liquidity assistance and the provision of state aid to financial institutions», Center for European Law and Politics, University of Bremen, Munich Personal RePEc Archive (MPRA), No 23523, Oxford Brookes University, 28.06.2010.

⁵⁹ Όπως ο γενικός κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία ή ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1628/2006 της Επιτροπής ή ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1857/2006 της Επιτροπής υπό τον όρο ότι η εγκριθείσα μέθοδος αναφέρεται ρητά στον τύπο των εγγυήσεων και στον τύπο των σχετικών συναλλαγών.

⁶⁰ Βλέπε υποσημείωση 48.

⁶¹ «Παράταση για τις κρατικές ενισχύσεις προς τράπεζες έως το τέλος του 2011 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή» (www.moneygate.gr).

⁶² Κύπρος, Δανία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία.

συμβατικά καθεστώτα, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι θέσεις αυτές είναι γενικού χαρακτήρα και πρέπει να προσαρμοσθούν στις ειδικές περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης.

3.1 Είδη εγγυήσεων

Στη συνηθέστερη μορφή τους, οι εγγυήσεις συνδέονται με δάνειο ή άλλη οικονομική υποχρέωση που συνάπτεται μεταξύ ενός δανειολήπτη και ενός δανειοδότη. Οι εγγυήσεις μπορούν να παρέχονται ως μεμονωμένες εγγυήσεις ή στο πλαίσιο καθεστώτων εγγυήσεων.

Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν διάφορες μορφές εγγυήσεων, ανάλογα με τη νομική τους βάση, το είδος της καλυπτόμενης συναλλαγής, τη διάρκειά τους, κ.λπ. Χωρίς ο κατάλογος που ακολουθεί να είναι εξαντλητικός, διακρίνονται οι ακόλουθες μορφές εγγυήσεων:

- γενικές εγγυήσεις, δηλαδή εγγυήσεις που παρέχονται σε επιχειρήσεις, σε αντιδιαστολή με τις εγγυήσεις που συνδέονται με μια συγκεκριμένη συναλλαγή, η οποία μπορεί να είναι δάνειο, επενδύσεις σε μετοχικό κεφάλαιο, κλπ.,
- εγγυήσεις που παρέχονται από ένα συγκεκριμένο μέσο σε αντιδιαστολή με τις εγγυήσεις που συνδέονται με τη καταστατική μορφή της ίδιας της επιχείρησης,
- εγγυήσεις που παρέχονται άμεσα ή αντεγγυήσεις που παρέχονται σε εγγυητή πρώτου επιπέδου,
- απεριόριστες εγγυήσεις σε αντιδιαστολή με τις εγγυήσεις που περιορίζονται ως προς το ποσό ή/και τη διάρκειά τους. Η Επιτροπή θεωρεί επίσης ως ενίσχυση με τη μορφή εγγύησης τους ευνοϊκότερους όρους χρηματοδότησης που εξασφαλίζουν επιχειρήσεις των οποίων η νομική μορφή αποκλείει την πτώχευση ή άλλες διαδικασίες αφερεγγυότητας ή προβλέπει ρητώς την παροχή κρατικής εγγύησης ή την κάλυψη ζημιών από το κράτος. Το ίδιο ισχύει και όταν το κράτος αποκτά συμμετοχή σε επιχείρηση, εφόσον αναλαμβάνει απεριόριστη ευθύνη αντί της συνήθους περιορισμένης ευθύνης.⁶³
- εγγυήσεις που προέρχονται σαφώς από συμβατική διάταξη (όπως παραδείγματος χάρη επίσημες συμβάσεις, διοικητικές εγγυητικές επιστολές) ή από άλλη νόμιμη αιτία σε αντιδιαστολή με τις εγγυήσεις των οποίων η μορφή είναι λιγότερο ορατή (όπως συνοδευτικές επιστολές, προφορικές δεσμεύσεις), με διάφορους βαθμούς εξασφάλισης που μπορούν να παρασχεθούν από την εν λόγω εγγύηση.⁶⁴

Ιδίως στην τελευταία περίπτωση, η απουσία κατάλληλων νομικών ή λογιστικών εγγράφων οδηγεί συχνά σε πολύ περιορισμένη ανιχνευσιμότητα. Αυτό ισχύει τόσο για τον δικαιούχο όσο και για το δημόσιο ή τον φορέα του Δημοσίου που παρέχει την εγγύηση και, κατά συνέπεια, για τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες σε τρίτους.

3.2 Επιλεξιμότητα για την υπαγωγή σε καθεστώς εγγυήσεων

Σημαντική στρέβλωση του ανταγωνισμού μπορεί να προκύψει αν ορισμένοι παράγοντες της αγοράς αποκλείονται από την εγγύηση. Τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την κάλυψη χρηματοπιστωτικών οργανισμών από τέτοια εγγύηση πρέπει να είναι αντικειμενικά, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τη σημασία του ρόλου τους για το οικείο τραπεζικό σύστημα και για το σύνολο της οικονομίας και να μην εισάγουν διακρίσεις, ούτως ώστε να αποφεύγονται αδικαιολόγητες στρεβλώσεις σε όμορες αγορές και στο σύνολο της εσωτερικής αγοράς. Κατ' εφαρμογή της αρχής της μη διάκρισης λόγω εθνικότητας, το καθεστώς θα πρέπει να καλύπτει όλους τους οργανισμούς που έχουν την καταστατική τους έδρα στο ίδιο κράτος μέλος, περιλαμβανομένων των θυγατρικών τους, και ασκούν σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων τους σε αυτό το κράτος μέλος.⁶⁴

3.3 Καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής μιας εγγύησης — είδη καλυπτόμενων υποχρεώσεων.

Υπό τις τρέχουσες έκτακτες περιστάσεις μπορεί να χρειασθεί να καθησυχασθούν οι καταθέτες ότι δεν θα υποστούν ζημίες, ούτως ώστε να περιορισθεί το ενδεχόμενο της μαζικής

⁶³ Επίσημη Εφημερίδα C 155 της 20/06/2008 και COM 155 της 20.06.2008, σελ.1.

⁶⁴ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημεία 17-18.

απόσυρσης καταθέσεων και αδικαιολόγητων δευτερογενών αρνητικών επιπτώσεων σε υγείες τράπεζες. Ως εκ τούτου, κατ' αρχήν, στο πλαίσιο μιας συστηματικής κρίσης, η παροχή γενικών εγγυήσεων για την προστασία των καταθέσεων (και χρεών) ιδιωτών πελατών μπορεί να αποτελεί θεμιτό στοιχείο της δημόσιας πολιτικής που προτάσσεται ως απάντηση.⁶⁵

Σε περίπτωση που οι εγγυήσεις εκτείνονται πέραν των λιανικών καταθέσεων, η επιλογή των καλυπτόμενων κατηγοριών χρεών και υποχρεώσεων πρέπει να στοχεύει, στο μέτρο του δυνατού, τη συγκεκριμένη πηγή προβλημάτων και να περιορίζεται σε ό,τι κρίνεται αναγκαίο για την αντιμετώπιση των συναφών πτυχών της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης, ώστε να μην καθυστερήσει η αναγκαία προσαρμογή και να μην προκληθούν επιζήμιοι ηθικοί κίνδυνοι.⁶⁶

Κατά την εφαρμογή της αρχής αυτής, η παράλυση του διατραπέζικου δανεισμού εξαιτίας του κλονισμού της εμπιστοσύνης μεταξύ χρηματοπιστωτικών οργανισμών μπορεί επίσης να δικαιολογείται την παροχή εγγυήσεων για ορισμένα είδη χονδρικών καταθέσεων, ακόμη και για βραχυπρόθεσμους και μεσοπρόθεσμους χρεωστικούς τίτλους, στο μέτρο που τέτοιες υποχρεώσεις δεν προστατεύονται ήδη καταλλήλως από υφιστάμενους επενδυτικούς διακανονισμούς ή άλλα μέσα.⁶⁷ Η κάλυψη με εγγύηση και άλλων κατηγοριών χρεών πέραν του σχετικά ευρέως αυτού πεδίου θα απαιτούσε πιο εμπεριστατωμένο έλεγχο των στοιχείων που τη δικαιολογούν.⁶⁸

Τέτοιες εγγυήσεις, κατ' αρχήν, δεν πρέπει να περιλαμβάνουν χρέη μειωμένης εξασφάλισης (κεφάλαια 2ης κατηγορίας) ή την κάλυψη αδιακρίτως όλων των υποχρεώσεων, δεδομένου ότι αυτό θα διασφαλίζει απλώς τα συμφέροντα των μετόχων και άλλων επενδυτών κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου. Εάν καλύπτονται χρέη του είδους αυτού καθιστώντας έτοι δυνατή τη διόγκωση των κεφαλαίων και, κατ' επέκταση, της δανειοδοσίας, ενδέχεται να πρέπει να επιβληθούν ειδικοί περιορισμοί.⁶⁹

3.4 Χρονικός ορίζοντας του καθεστώτος εγγυήσεων.

Η διάρκεια και το πεδίο εφαρμογής οιουδήποτε καθεστώτος εγγυήσεων που εκτείνεται πέραν της εγγύησης λιανικών καταθέσεων πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο αναγκαίο. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές που αναπτύσσονται ανωτέρω, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν μπορεί να εκτιμηθεί η διάρκεια των θεμελιωδών αδυναμιών που παρατηρούνται στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών, η Επιτροπή θεωρεί ότι απαραίτητο στοιχείο για τη συμβατότητα των γενικών καθεστώτων είναι η ανά εξάμηνο επανεξέτασή τους από το κράτος μέλος, η οποία θα πρέπει να καλύπτει τα στοιχεία που αιτιολογούν τη συνέχιση της εφαρμογής τους και τα περιθώρια προσαρμογών λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη της κατάστασης στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Τα αποτελέσματα της επανεξέτασης αυτής θα πρέπει να υποβάλλονται στην Επιτροπή. Εφόσον εξασφαλίζεται η τακτική επανεξέτασή του, η έγκριση του καθεστώτος δύναται να καλύπτει περίοδο διάρκειας όντων των έξι μηνών και το πολύ δύο ετών, κατ' αρχήν. Δύναται δε να παραταθεί κατόπιν εγκρίσεως της Επιτροπής, εφόσον το απαιτεί η κρίση στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Σε περίπτωση που το καθεστώς επιτρέπει την κάλυψη των σχετικών χρεών με εγγυήσεις μέχρι μια ημερομηνία μετά τη λήξη της περιόδου για την οποία αντές παρέχονται βάσει του καθεστώτος, απαιτούνται επιπρόσθετα μέτρα διασφάλισης προκειμένου να αποφευχθεί η υπερβολική στρέβλωση του ανταγωνισμού. Τέτοια μέτρα μπορούν να είναι η χορήγηση εγγυήσεων για περίοδο μικρότερη από εκείνην που προβλέπεται κατ' αρχήν στην παρούσα ανακοίνωση, αποτρεπτικοί όροι τιμολόγησης και κατάλληλα ποσοτικά όρια ως προς τα καλυπτόμενα χρέη.⁷⁰

⁶⁵ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 19.

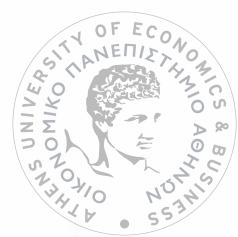
⁶⁶ Ο περιορισμός του ύψους της διαθέσιμης εγγύησης, ενδεχομένως σε σχέση με το μέγεθος του ισολογισμού του δικαιούχου μπορεί επίσης να συμβάλει στη διαφύλαξη της αναλογικότητας του καθεστώτος από την άποψη αυτή.

⁶⁷ Ο περιορισμός του ύψους της διαθέσιμης εγγύησης, ενδεχομένως σε σχέση με το μέγεθος του ισολογισμού του δικαιούχου μπορεί επίσης να συμβάλει στη διαφύλαξη της αναλογικότητας του καθεστώτος από την άποψη αυτή.

⁶⁸ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 21-22.

⁶⁹ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 23.

⁷⁰ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 24.

3.5 Ενισχύσεις περιοριζόμενες στο ελάχιστο — συμβολή του ιδιωτικού τομέα.

Κατ' εφαρμογή της γενικής αρχής για τις κρατικές ενισχύσεις σύμφωνα με την οποία το ποσό και η ένταση ενίσχυσης πρέπει να περιορίζεται αυστηρά στο ελάχιστο, τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλιστεί η σημαντική συμβολή από μέρους των δικαιούχων ή/και του τομέα στο κόστος της εγγύησης και, στις περιπτώσεις που είναι αναγκαίο, στο κόστος της κρατικής παρέμβασης εφόσον καταπέσει η εγγύηση.⁷¹

Ο ακριβής υπολογισμός και σύνθεση της συμβολής αυτής εξαρτάται από τις συγκεκριμένες συνθήκες. Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο κατάλληλος συνδυασμός ορισμένων ή όλων των στοιχείων που αναφέρονται κατωτέρω θα ικανοποιούσε την απαίτηση διατήρησης της ενίσχυσης στο ελάχιστο απαιτούμενο:

α) το καθεστώς εγγυήσεων πρέπει να βασίζεται στην καταβολή κατάλληλου τιμήματος από μέρους των δικαιούχων χρηματοπιστωτικών οργανισμών σε μεμονωμένη βάση ή/και από τον χρηματοπιστωτικό τομέα ως σύνολο.⁷² Λαμβάνοντας υπόψη πόσο δύσκολος είναι ο προσδιορισμός μιας αγοραίας τιμής για εγγυήσεις αυτού του είδους και μεγέθους ελλείψει συγκρίσιμου μεγέθους αναφοράς, καθώς και τα προβλήματα που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν υπό τις τρέχουσες συνθήκες οι δικαιούχοι κατά την καταβολή των ποσών που θα πρέπει κανονικά να τους χρεωθούν, οι επιβαρύνσεις που θα χρεώνονται για τη χρηματοδότηση του καθεστώτος θα πρέπει να προσεγγίζουν όσο το δυνατό περισσότερο την πιθανολογούμενη αγοραία τιμή. Η σύσταση κατάλληλων μηχανισμών καθορισμού τιμών που θα αντικαποπτρίζουν τον εκάστοτε βαθμό κινδύνου και τα διαφορετικά πιστωτικά χαρακτηριστικά και ανάγκες των δικαιούχων, θα αποτελούν σημαντική συμβολή στην αναλογικότητα του μέτρου,

β) εάν χρειασθεί η ενεργοποίηση της εγγύησης, μια περαιτέρω σημαντική συμβολή του ιδιωτικού τομέα θα μπορούσε να είναι η κάλυψη τουλάχιστον ενός σημαντικού μέρους των εικρεμουσών υποχρεώσεων από την δικαιούχο επιχείρηση (εφόσον συνεχίζει να υφίσταται) ή από τον τομέα, η δε παρέμβαση του κράτους μέλους θα περιορίζεται στα ποσά που υπερβαίνουν τη συμβολή αυτή,

γ) η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι οι δικαιούχοι ενδέχεται να μην είναι σε θέση να καταβάλλουν αμέσως το προσήκον τίμημα στο ακέραιο. Ως εκ τούτου, προκειμένου να συμπληρωθούν ή εν μέρει να υποκατασταθούν τα ανωτέρω στοιχεία, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέψουν ρήτρα περί αχρεωστήτων καταβληθέντων ποσών ή ρήτρα βελτίωσης της χρηματοοικονομικής κατάστασης που θα υποχρεώνει τους δικαιούχους είτε να καταβάλλουν ένα πρόσθετο τίμημα για την παροχή της εγγύησης καθεαυτής (σε περίπτωση που δεν καταπέσει) είτε να επιστρέψουν τουλάχιστον μέρος των ποσών που παρέσχε το κράτος μέλος ως εγγύηση (σε περίπτωση που αυτή καταπέσει) αμέσως μόλις είναι σε θέση να το πράξουν.⁷³

3.6 Πρόληψη των αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.

Με δεδομένο ότι κάθε καθεστώς εγγυήσεων ενέχει κινδύνους να επηρεάσει αρνητικά τις μη δικαιούχους τράπεζες, περιλαμβανομένων και των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη, το σύστημα πρέπει να περιλαμβάνει κατάλληλους μηχανισμούς για την ελαχιστοποίηση των εν λόγω στρεβλώσεων και της ενδεχόμενης κατάχρησης των διασφαλίσεων. Αυτοί οι μηχανισμοί, οι οποίοι είναι επίσης σημαντικοί για την αποφυγή κινδύνων ηθικής φύσεως, θα πρέπει να συνδυάζουν δεόντως ορισμένα ή όλα τα ακόλουθα στοιχεία:

α) επιβολή υποχρεώσεων συμπεριφοράς ώστε οι δικαιούχοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί να μην προβαίνουν σε επιθετική ανάπτυξη με βάση τις εγγυήσεις σε βάρος των ανταγωνιστών που δεν τυγχάνουν παρόμοιας προστασίας. Αυτό μπορεί να εξασφαλισθεί, για παράδειγμα:

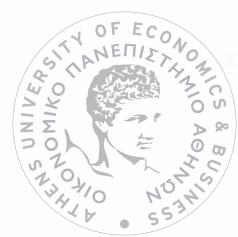
β) με περιορισμούς στην εμπορική συμπεριφορά, όπως διαφημίσεις που επικαλούνται το γεγονός ότι η δικαιούχος τράπεζα καλύπτεται από εγγυήσεις, στις πρακτικές τιμολόγησης ή στην επιχειρηματική ανάπτυξη, π.χ. με την καθιέρωση ανώτατου ορίου για τα μερίδια αγοράς,⁷⁴

⁷¹ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 25.

⁷² Π.χ. μέσω μιας ένωσης ιδιωτικών τραπεζών.

⁷³ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 26.

⁷⁴ Η παρακράτηση κερδών για να εξασφαλισθεί η κατάλληλη ανακεφαλαιοποίηση θα μπορούσε επίσης να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο αυτό.

- γ) με περιορισμούς ως προς το μέγεθος του ισολογισμού των δικαιούχων οργανισμών με βάση κατάλληλα σημεία αναφοράς [π.χ. αύξηση του ΑΕΠ ή του μεγέθους της χρηματαγοράς⁷⁵],
- δ) με την απαγόρευση συμπεριφοράς που θα ήταν ασυμβίβαστη με τους σκοπούς της εγγύησης, όπως για παράδειγμα επαναγορά μετοχών από δικαιούχους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ή χορήγηση νέων δικαιωμάτων προαιρέσεως αγοράς μετοχών στα διοικητικά στελέχη,
- ε) κατάλληλες διατάξεις που επιτρέπουν στα οικεία κράτη μέλη να επιβάλλουν αυτές τις υποχρεώσεις συμπεριφοράς, ιδίως με την κύρωση της άρσης της εγγυητικής προστασίας από τον δικαιούχο χρηματοπιστωτικό οργανισμό σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.⁷⁶

3.7 Συνοδεία με μέτρα προσαρμογής.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι, για να αποφευχθούν όσο είναι δυνατόν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, ένα γενικό καθεστώς εγγυήσεων πρέπει να θεωρείται προσωρινό μέτρο έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση των οξέων συμπτωμάτων της τρέχουσας κρίσης στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Τα εν λόγω μέτρα δεν μπορούν, εξ ορισμού, να αποτελέσουν ολοκληρωμένη απάντηση στα ριζικά αίτια της κρίσης, που οφείλεται σε διαρθρωτικές ανεπάρκειες στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών ή στα ειδικά προβλήματα μεμονωμένων χρηματοπιστωτικών οργανισμών ή σε συνδυασμό και των δύο.⁷⁷

Ως εκ τούτου, ένα καθεστώς εγγυήσεων πρέπει να συνοδευθεί, σε εύθετο χρόνο, από τα αναγκαία μέτρα προσαρμογής για τον κλάδο στο σύνολό του ή/και από την αναδιάρθρωση ή την εκκαθάριση μεμονωμένων δικαιούχων, ιδίως όσον αφορά εκείνους για τους οποίους πρέπει να καταπέσει η εγγύηση.⁷⁸

3.8 Εφαρμογή του καθεστώτος στις μεμονωμένες περιπτώσεις

Στις περιπτώσεις που πρέπει να γίνει προσφυγή στο καθεστώς εγγυήσεων προς όφελος μεμονωμένων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, το εν λόγω μέτρο επείγουσας διάσωσης με στόχο τη συνέχιση των δραστηριοτήτων του αφερέγγυου οργανισμού, από το οποίο προκύπτουν επιπρόσθετες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού πέραν εκείνων που οφείλονται στη γενική εισαγωγή του καθεστώτος, πρέπει απαραίτητως να συνοδευτεί, μόλις η κατάσταση των χρηματοπιστωτικών αγορών το επιτρέπει, από κατάλληλες ενέργειες που θα οδηγήσουν σε αναδιάρθρωση ή εκκαθάριση του δικαιούχου. Κατόπιν αυτού απαιτείται ανακοίνωση σχεδίου αναδιάρθρωσης ή εκκαθάρισης για τους αποδέκτες των πληρωμών βάσει της εγγύησης, το οποίο η Επιτροπή θα αξιολογήσει χωριστά κατά πόσον είναι συμβατό με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων.⁷⁹

Κατά την αξιολόγηση ενός σχεδίου αναδιάρθρωσης, η Επιτροπή θα έχει ως γνώμονα τις ακόλουθες απαιτήσεις:

- α) να εξασφαλίζει την αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του χρηματοπιστωτικού οργανισμού,
- β) να εξασφαλίζει τον περιορισμό της εν λόγω ενίσχυσης στο ελάχιστο δυνατόν και την ύπαρξη σημαντικής ιδιωτικής συμμετοχής στο κόστος της αναδιάρθρωσης,
- γ) να αποτρέπει κάθε αδικαιολόγητη στρέβλωση του ανταγωνισμού και την άντληση αδικαιολόγητου οφέλους από την ενεργοποίηση της εγγύησης.⁸⁰

Η Επιτροπή θα λαμβάνει επίσης υπόψη τη διάκριση ανάμεσα στα μέτρα ενίσχυσης που κατέστησαν αναγκαία αποκλειστικά λόγω του τρέχοντος προβλήματος άντλησης ρευστότητας από

⁷⁵ Ενώ παράλληλα διασφαλίζεται η διαθεσιμότητα των πιστώσεων στην οικονομία, ιδίως σε περίπτωση ύφεσης.

⁷⁶ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 27.

⁷⁷ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 28.

⁷⁸ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 29.

⁷⁹ Κατ αρχήν, η Επιτροπή θεωρεί ότι σε περίπτωση καταβολών σε δικαιούχο χρηματοπιστωτικό οργανισμό θα πρέπει να ακολουθήσει εντός έξι μηνών σχέδιο αναδιάρθρωσης ή σχέδιο εκκαθάρισης, ανάλογα με την περίπτωση. Για να διευκολυνθεί το έργο των κρατών μελών και της Επιτροπής, η τελευταία θα είναι διατεθειμένη να εξετάζει ομαδικά κοινοποίησεις παραπλήσιων περιπτώσεων αναδιάρθρωσης/εκκαθάρισης. Η Επιτροπή ενδέχεται να θεωρήσει ότι δεν υπάρχει ανάγκη υποβολής σχεδίου, σε περίπτωση που η κοινοποίηση αφορά καθαρή εκκαθάριση του οργανισμού ή εφόσον το μέγεθός του είναι πολύ μικρό.

⁸⁰ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 31.

ένα κατά βάση υγιή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, αφενός, και στη συνδρομή προς δικαιούχους που πάσχουν επιπλέον από διαρθρωτικά προβλήματα φερεγγυότητας συνδεόμενα, για παράδειγμα, με το συγκεκριμένο επιχειρηματικό τους μοντέλο ή την επενδυτική τους στρατηγική, αφετέρου. Καταρχήν, η ενίσχυση της τελευταίας κατηγορίας δικαιούχων είναι πιθανό να δημιουργήσει μεγαλύτερα προβλήματα.⁸¹

4. Ενισχύσεις υπό τη μορφή επιδοτούμενου επιτοκίου.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση της μεθόδου καθορισμού των επιτοκίων αναφοράς και προεξόφλησης⁸² καθιερώνει μια μέθοδο για τον υπολογισμό του επιτοκίου αναφοράς με βάση το διατραπεζικό επιτόκιο δανεισμού ενός έτους (IBOR) προσαυξημένο κατά περιθώρια κυματινόμενα από 60 έως 1.000 μονάδες βάσης, ανάλογα με την πιστοληπτική ικανότητα της εταιρείας και το επίπεδο των παρεχόμενων εξασφαλίσεων. Όταν ένα κράτος μέλος εφαρμόζει αυτή τη μέθοδο, το επιτόκιο δεν περιέχει κρατική ενίσχυση.⁸³

Σύμφωνα με την ίδια ανακοίνωση, οι εταιρείες μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην εξεύρεση χρηματοδότησης στις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς. Συνεπώς, η Επιτροπή θα αποδέχεται τη χορήγηση δημόσιων ή ιδιωτικών δανείων με επιτόκιο που είναι τουλάχιστον ίσο με το επιτόκιο ημερήσιου δανεισμού (overnight) της κεντρικής τράπεζας προσαυξημένο με ασφάλιστρο ίσο με τη μέση διαφορά μεταξύ του μέσου ετήσιου διατραπεζικού επιτοκίου και του μέσου επιτοκίου μιας ημέρας της κεντρικής τράπεζας για την περίοδο από την 1^η Ιανουαρίου 2007 έως τις 30 Ιουνίου 2008, προσαυξημένο με το ασφάλιστρο πιστωτικού κινδύνου που αντιστοιχεί στο «προφίλ» κινδύνου του αποδέκτη, όπως ορίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση της μεθόδου καθορισμού των επιτοκίων αναφοράς και προεξόφλησης. Επομένως, το στοιχείο ενίσχυσης που περιέχεται στη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου αυτού και του επιτοκίου αναφοράς που καθορίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση της μεθόδου καθορισμού των επιτοκίων αναφοράς και προεξόφλησης θα θεωρείται προσωρινά ότι συμβιβάζεται με τη συνθήκη βάσει του άρθρου 87 παρ. 3 στοιχείο β', εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις που συνάπτονται μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2010 το αργότερο. Μπορεί να καλύπτει δάνεια οποιασδήποτε διάρκειας. Τα μειωμένα επιτόκια μπορούν να εφαρμοστούν για καταβολές επιτοκίων πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2012.⁸⁴ Μετά την ημερομηνία αυτή εφαρμόζεται επιτόκιο τουλάχιστον ίσο με το επιτόκιο που ορίζεται στην ανακοίνωση σχετικά με το επιτόκιο αναφοράς και προεξόφλησης,

β) η ενίσχυση χορηγείται σε επιχειρήσεις που δεν ήταν προβληματικές την 1^η Ιουλίου 2008.⁸⁵ Μπορεί να χορηγηθεί σε επιχειρήσεις που δεν ήταν προβληματικές κατά την ημερομηνία αυτή, αλλά κατέστησαν προβληματικές στη συνέχεια συνεπεία της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.

5. Ανακεφαλαιοποίηση χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

5.1 Εφαρμογή και στόχοι.

Για να αντιμετωπίσουν την κρίση, τα κράτη μέλη είχαν επισημάνει διάφορες μορφές λύσεων, που περιελάμβαναν από καθεστώτα με βάση τις εγγυήσεις μέχρι ανακεφαλαιοποίησεις. Μετά από διεξοδικές συνομιλίες με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τα κράτη μέλη, στις 5 Δεκεμβρίου

⁸¹ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 33.

⁸² COM 14 της 19.01.2008, σελ.6.

⁸³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, COM 16 της 22.01.2009, σελ.6.

⁸⁴ Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν αυτή τη δυνατότητα πρέπει να δημοσιεύσουν στο διαδίκτυο τα καθημερινά ημερήσια επιτόκια και να τα γνωστοποιούν στην Επιτροπή.

⁸⁵ Βλέπε υποσημείωση 48.

2008 η Επιτροπή υιοθέτησε την ανακοίνωση περί ανακεφαλαιοποίησης,⁸⁶ στην οποία πραγματοποιείται μια διαφοροποίηση μεταξύ των υγιών τραπεζών και των τραπεζών που βρίσκονται σε δυσχερή θέση και παρέχονται κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των ενισχύσεων υπό μορφή εισφοράς κεφαλαίου.

Στην ανακοίνωση της Επιτροπής της 13^{ης} Οκτωβρίου 2008 σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα που ελήφθησαν για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης αναγνωρίζεται ότι τα καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης είναι ένα από τα σημαντικότερα μέτρα που μπορούν να λάβουν τα κράτη μέλη για τη διατήρηση της σταθερότητας και της ομαλής λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών.⁸⁷

Η ανακοίνωση περί ανακεφαλαιοποίησης πραγματοποιεί μια διαφοροποίηση μεταξύ των τραπεζών που έχουν παραμείνει κατά βάση υγιείς και των τραπεζών που βρίσκονται σε δυσχερή θέση. Περιλαμβάνει κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των ενισχύσεων υπό μορφή εισφοράς κεφαλαίου. Είναι εύλογο, οι τράπεζες που βρίσκονται σε δυσχερή θέση και αντιμετωπίζουν κίνδυνο ανεπάρκειας ενεργητικού να υποχρεωθούν να καταβάλουν υψηλότερα επιτόκια για την κρατική στήριξη που έχουν λάβει και να υποβάλλονται σε αυστηρότερους ελέγχους. Οι τράπεζες που βρίσκονται σε δυσχερή θέση και έχουν λάβει ενισχύσεις πρέπει να προβούν σε αναδιάρθρωση, ώστε να ανακτήσουν την μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους.⁸⁸

Τόσο η τραπεζική ανακοίνωση όσο και η ανακοίνωση περί ανακεφαλαιοποίησης κατέστησαν δυνατή τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τη μείωση των περιορισμών στη διαθεσιμότητα των πιστώσεων, διατηρώντας παράλληλα τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στο ελάχιστο δυνατό επίπεδο. Τα μέτρα ανακεφαλαιοποίησης, ιδιαίτερα, αποδείχθηκαν απαραίτητα για την παροχή επαρκούς κεφαλαιουχικής βάσης στις τράπεζες, ώστε να συνεχίσουν να εκτληρώνουν τον ρόλο τους ως δανειστές στην πραγματική οικονομία. Παράλληλα, το προβλεπόμενο επίπεδο αμοιβής για το κρατικό κεφάλαιο σε συνδυασμό με μηχανισμούς κλιμάκωσης σε καθεστώτα και επί μέρους μέτρα εξασφαλίζει ότι το κεφάλαιο αυτό θα επιστραφεί μόλις το επιτρέψουν οι οικονομικές συνθήκες.

Από τον Οκτώβριο του 2008 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2009, η Επιτροπή ενέκρινε καθεστώτα εγγυήσεων για 12 κράτη μέλη.⁸⁹ Επτά κράτη μέλη εφάρμοσαν καθαρά καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης,⁹⁰ ενώ επτά σχεδίασαν μικτά/συνδυασμένα καθεστώτα.⁹¹ Η Ισπανία, η Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ουγγαρία και η Γερμανία εφάρμοσαν επίσης καθεστώτα στήριξης διαφορετικού τύπου. Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση επί μέρους οντοτήτων, το 2009 η Επιτροπή ενέκρινε μέτρα ανακεφαλαιοποίησης και άλλα μέτρα στήριξης για 29 οντότητες.⁹²

Στην υπόθεση ανακεφαλαιοποίησης της Commerzbank (CoBa),⁹³ η Επιτροπή ενέκρινε νέα ενίσχυση κεφαλαίου ύψους 18 δις ευρώ από τη γερμανική κυβέρνηση με βάση ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης υγιών επιχειρήσεων. Το επιχειρηματικό σχέδιο που παρουσιάστηκε εστιάζει στις κύριες δραστηριότητες της CoBa, και ιδιαίτερα τις λιανικές και εταιρικές τραπεζικές υπηρεσίες στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη. Οι δραστηριότητες της τράπεζας σε ασταθείς επενδύσεις θα μειωθούν, ενώ οι δραστηριότητες σχετικά με τα εμπορικά ακίντα θα αποτελέσουν αντικείμενο εκποίησης. Το σχέδιο προβλέπει μεγάλης κλίμακας εκποίησεις επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (που ανέρχονται στο 45% του συνόλου του τρέχοντος ισολογισμού της CoBa) και αναστολή των πληρωμών των μερισμάτων και των τόκων. Για να περιοριστούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, στην CoBa θα επιβληθεί γενική τριετής απαγόρευση εξαγοράς χρηματοπιστωτικών οργανισμών ή άλλων δυνάμει ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, το σχέδιο επιβάλλει απαγόρευση καθορισμού χαμηλότερων

⁸⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής – Η ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης: περιορισμός των ενισχύσεων στο ελάχιστο απαραίτητο και διασφαλίσεις έναντι αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. (COM 10 της 15.1.2009, σ. 2).

⁸⁷ COM 270 της 25.10.2008, σελ.8.

⁸⁸ Έκθεση της Επιτροπής, COM 282 τελικό της 03.06.2010, σελ.6.

⁸⁹ Κύπρος, Δανία, Φινλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία και Σουηδία.

⁹⁰ Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία και Σουηδία.

⁹¹ Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα, Αυστρία, Πολωνία, Ουγγαρία και Σλοβακία.

⁹² ING, KBC, Parex Banka, Anglo Irish Bank, Bank of Ireland, Allied Irish BankFortis, Dexia, Nord LB, IKB, Kaupthing Bank Finland, Ethias, SdB, Banco Privado Portugues, Hypo Real Estate, WestLB, Fionia, HSH Nordbank, Hypo Tirol, LBBW, Kaupthing Luxemburg, Caisse d'Epargne/Banque Populaire, Mortgage Bank of Latvia, Northern Rock, Commerzbank, Lloyds Banking Group, BAWAG, Hypo Group Alpe Adria και RBS.

⁹³ IP/09/711 της 07.05.2009.

τιμών ("price leadership") σε σχέση με τους τρεις βασικούς ανταγωνιστές της Coba στις αγορές ή στα προϊόντα, όπου το μερίδιο της αγοράς της υπερβαίνει το 5%. Η Επιτροπή έκρινε ότι το επιχειρηματικό σχέδιο που παρουσιάστηκε έχει πιθανότητες να αποκαταστήσει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της τράπεζας.⁹⁴

Το Συμβούλιο ECOFIN στη συνεδρίασή της στις 7^{ης} Οκτωβρίου 2008 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι: «Οι κυβερνήσεις αναλαμβάνουν την υποχρέωση να παρέχουν επαρκή κεφάλαια όταν χρειάζεται, ευνοώντας ταυτοχρόνως με κάθε δυνατό τρόπο την κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων. Τα χρηματοπιστωτικά ίδρυματα θα πρέπει να δεχθούν υποχρεωτικά πρόσθετους περιορισμούς, ιδίως για να αποφευχθεί η ενδεχόμενη κατάχρηση των εν λόγω διακανονισμών εις βάρος μη δικαιούχων» και ότι πρέπει να προστατεύονται τα θεμιτά συμφέροντα των ανταγωνιστών, ιδίως μέσω των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις.⁹⁵

Εώς τις αρχές του 2009, η Επιτροπή έχει εγκρίνει καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης σε τρία κράτη μέλη, καθώς και μεμονωμένα μέτρα ανακεφαλαιοποίησης, σύμφωνα με τις αρχές που ορίζονται στην τραπεζική ανακοίνωση.⁹⁶ Εγκρίθηκαν καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης, ιδίως με την έκδοση κοινών ή προνομιούχων μετοχών, υπό την επιφύλαξη ιδίως της καταβολής επαρκούς αμοιβής σύμφωνα με τους όρους της αγοράς, κατάλληλων εξασφαλίσεων και της τακτικής παρακολούθησης της εφαρμογής των καθεστώτων. Ωστόσο, δεδομένου ότι η φύση, η έκταση και οι όροι των καθεστώτων ανακεφαλαιοποίησης που προγραμματίζονται τη στιγμή αυτή διαφέρουν πολύ, τόσο τα κράτη μέλη όσο και οι οργανισμοί που θα μπορούσαν δυνητικά να επωφεληθούν από αυτά ζήτησαν αναλυτικότερες κατευθύνσεις για το αν ορισμένα είδη ανακεφαλαιοποίησης θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτά βάσει των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων. Ειδικότερα, ορισμένα κράτη μέλη σχεδιάζουν την ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών, όχι τόσο για τη διάσωσή τους, αλλά για να εξασφαλισθεί η χορήγηση δανείων προς την πραγματική οικονομία.⁹⁷

Με τις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί σήμερα στις χρηματοπιστωτικές αγορές, η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών μπορεί να εξυπηρετήσει διαφόρους στόχους. Πρώτον, η ανακεφαλαιοποίηση συμβάλλει στην αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και της εμπιστοσύνης που απαιτείται για την ανάκαμψη του διατραπεζικού δανεισμού. Επιτέλον, η εισφορά των πρόσθετων κεφαλαίων προσφέρει την απαιτούμενη σε περιόδους ύφεσης προστασία για την απορρόφηση των ζημών και περιορίζει τον κίνδυνο αφερεγγυότητας των τραπεζών. Ιδίως μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, τράπεζες που είναι κατά βάση υγιείς ενδέχεται να χρειάζονται εισφορές κεφαλαίου σύμφωνα με την ευρέως επικρατούσα αντίληψη ότι απαιτούνται υψηλότεροι συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας λόγω της υποεκτίμησης του κινδύνου κατά τα προηγούμενα χρόνια και του αυξανόμενου κόστους χρηματοδότησης. Δεύτερον, οι ανακεφαλαιοποίησεις μπορούν να εξασφαλίσουν πιστώσεις προς την πραγματική οικονομία. Τράπεζες κατά βάση υγιείς μπορεί να προτιμούν να περιορίζουν τις δανειοδοτήσεις τους προκειμένου να αποφύγουν κινδύνους και να διατηρούν υψηλότερους συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας. Με τις κρατικές εισφορές κεφαλαίων μπορούν να αποφευχθούν οι περιορισμοί στη χορήγηση πιστώσεων και να περιοριστεί ο αντίκτυπος των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι χρηματοπιστωτικές αγορές σε όλες δραστηριότητες. Τέλος, η ανακεφαλαιοποίηση με τη βοήθεια του κράτους μπορεί επίσης να αποτελεί κατάλληλη λύση στα προβλήματα των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο αφερεγγυότητας λόγω του επιχειρηματικού μοντέλου που εφαρμόζουν ή της επενδυτικής στρατηγικής που ασκούν. Η εισφορά κεφαλαίου από δημόσιους πόρους που παρέχει έκτακτη στήριξη σε μια μεμονωμένη τράπεζα μπορεί επίσης να συμβάλει στην αποφυγή των βραχυπρόθεσμων συστημικών αποτελεσμάτων σε περίπτωση πτώχευσής της. Πιο μακροπρόθεσμα, η ανακεφαλαιοποίηση μπορεί να στηρίξει τις προσπάθειες προετοιμασίας της εν λόγω τράπεζας για την αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς της ή για την ομαλή λύση και εκκαθάρισή της.⁹⁸

⁹⁴ Συμπεράσματα του Ε. Συμβουλίου ECOFIN της 7.10.2008

⁹⁵ Βλέπε απόφαση της Επιτροπής της 13^{ης} Οκτωβρίου 2008 στην υπόθεση N507/08 Μέτρα χρηματοπιστωτικής στήριξης του τραπεζικού τομέα στο Hy. Βασίλειο (COM 290 της 13.11.2008, σελ.4), απόφαση της Επιτροπής της 27^{ης} Οκτωβρίου 2008 στην υπόθεση N 512/08 Μέτρα στήριξης για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στη Γερμανία (COM 293 της 15.11.2008, σελ.2) και απόφαση της Επιτροπής της 19^{ης} Νοεμβρίου 2008 στην υπόθεση N 560/08 Μέτρα στήριξης για τα πιστωτικά ίδρυματα της Ελλάδας. Απόφαση Επιτροπής της 12^{ης} Νοεμβρίου 2008 στην υπόθεση N 528/08 Κάτω Χώρες, ενίσχυση προς την ING Groep NV, απόφαση της Επιτροπής της 25^{ης} Νοεμβρίου 2008 στην υπόθεση NN 68/08 για την κρατική στήριξη της Λεττονίας προς την JSC Parex Banka.

⁹⁶ COM 10 της 15.01.2009, σελ.2.

⁹⁷ COM 10 της 15.01.2009, σελ.2-3.

Αυτό το συστημικό μέτρο για την αντιμετώπιση της συνεχιζόμενης χρηματοπιστωτικής κρίσης χρησιμοποιείται για τη στήριξη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που είναι κατά βάση υγιείς, αλλά ενδέχεται να βρεθούν σε δυσχερή θέση λόγω των ακραίων συνθηκών στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Στόχος θα ήταν η παροχή δημοσίων πόρων για την άμεση ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών ή για τη διευκόλυνση της εισφοράς ιδιωτικών κεφαλαίων με άλλα μέσα, ώστε να αποφευχθούν οι αρνητικές συστημικές δευτερογενείς επιπτώσεις.⁹⁸

Καταρχήν, οι προηγούμενες θέσεις σχετικά με τα γενικά καθεστώτα εγγυήσεων ισχύουν, κατά αναλογία, και για τα καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης. Αυτό αφορά:

- α) τα αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις κριτήρια επιλεξιμότητας,
- β) το προσωρινό πεδίο εφαρμογής του καθεστώτος,
- γ) τον περιορισμό των ενισχύσεων στο απολύτως αναγκαίο,
- δ) την ανάγκη διασφαλίσεων έναντι πιθανών καταχρήσεων και αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, έχοντας υπόψη ότι ο αμετάκλητος χαρακτήρας των κεφαλαιακών εισφορών καθιστά αναγκαίες ορισμένες προβλέψεις στο καθεστώς που επιτρέπουν στα κράτη μέλη να ελέγχουν και να επιβάλλουν την τήρηση αυτών των διασφαλίσεων, καθώς και να λαμβάνουν μέτρα για την αποφυγή αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, κατά περίπτωση, σε μεταγενέστερο στάδιο, και
- ε) την απαίτηση να ακολουθείται η ανακεφαλαιοποίηση, ως μέτρο επείγουσας ανάγκης που στηρίζει τον χρηματοπιστωτικό οργανισμό στη διάρκεια της κρίσης, από σχέδιο αναδιάρθρωσης του δικαιούχου, το οποίο θα εξετάζει χωριστά η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη τη διάκριση μεταξύ κατά βάση υγιών χρηματοπιστωτικών οργανισμών που επηρεάζονται αποκλειστικά και μόνο από τους τρέχοντες περιορισμούς όσον αφορά την πρόσβαση σε ρευστότητα αφενός, και δικαιούχων με επιπλέον προβλήματα φερεγγυότητας περισσότερο διαρθρωτικού χαρακτήρα, που συνδέονται, για παράδειγμα, με το συγκεκριμένο επιχειρηματικό τους μοντέλο ή με την επενδυτική στρατηγική τους αφετέρου, καθώς και τις επιπτώσεις αυτής της διάκρισης στην έκταση της απαιτούμενης αναδιάρθρωσης.⁹⁹

Τέλος, το 2009 οι τράπεζες χρησιμοποίησαν τις ευνοϊκές συνθήκες της αγοράς για να αποκαταστήσουν την κεφαλαιακή επάρκειά τους. Αυτή η εξέλιξη επέτρεψε στις μεγαλύτερες τράπεζες να αυξήσουν τα κεφάλαια Tier-1 κατά 10%, παρόλο που οι μικρότερες τράπεζες δεν έχουν επανακτήσει την κεφαλαιακή επάρκεια που είχαν πριν το 2008.¹⁰⁰

5.2 Πιθανά προβλήματα ανταγωνισμού.

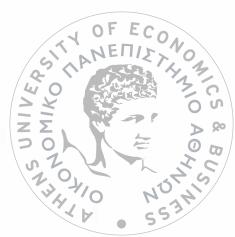
Έχοντας υπόψη τους κοινούς στόχους, κατά την αξιολόγηση των καθεστώτων ανακεφαλαιοποίησης θα πρέπει να συνεκτιμώνται οι πιθανές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού σε τρία διαφορετικά επίπεδα..

Πρώτον, όταν ένα κράτος μέλος προβαίνει σε ανακεφαλαιοποίηση των δικών του τραπεζών δε θα πρέπει να παρέχει στις τράπεζες αυτές αδικαιολόγητα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των τραπεζών σε άλλα κράτη μέλη. Η πρόσβαση σε κεφάλαια με αισθητά χαμηλότερα επιτόκια σε σχέση με ανταγωνιστές από άλλα κράτη μέλη, όταν αυτή δε στηρίζεται σε κατάλληλη αιτιολόγηση βάσει του κινδύνου, μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστική θέση μιας τράπεζας στην ευρύτερη ενιαία αγορά. Οι υπέρμετρες ενισχύσεις σε ένα κράτος μέλος θα μπορούσαν να εξωθήσουν τα άλλα κράτη μέλη σε αγώνα επιχορηγήσεων μεταξύ τους, δημιουργώντας προβλήματα για τις οικονομίες των κρατών μελών που δεν έχουν θεσπίσει καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης. Μια συνεκτική και συντονισμένη προσέγγιση για την αμοιβή που πρέπει να προβλέπεται για τις εισφορές δημόσιων κεφαλαίων, και τους άλλους όρους που συνδέονται με την ανακεφαλαιοποίηση, είναι απαραίτητη για τη διατήρηση ισότιμων όρων ανταγωνισμού. Οι μονομερείς και ασυντόνιστες ενέργειες στον τομέα αυτόν μπορεί επίσης να υπονομεύσουν τις προσπάθειες για την αποκατάσταση

⁹⁸ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 34.

⁹⁹ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 34.

¹⁰⁰ Commission Staff Working Document, "Facts and figures on State aid in the Member States", COM 701 της 1^{ης} Δεκεμβρίου 2010, σελ.44.

της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας («εξασφάλιση ανόθευτου ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών»).

Δεύτερον, τα καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης που απευθύνονται σε όλες τις τράπεζες ενός κράτους μέλους χωρίς κατάλληλη διαφοροποίηση μεταξύ δικαιούχων τραπεζών ανάλογα με το «προφίλ» κινδύνου της κάθε τράπεζας μπορεί να παράσχουν αδικαιολόγητα πλεονεκτήματα σε προβληματικές ή λιγότερο αποδοτικές τράπεζες σε σύγκριση με τράπεζες που είναι κατά βάση υγιείς και έχουν καλύτερες αποδόσεις. Αυτό προκαλεί νόθευση του ανταγωνισμού στην αγορά, στρέβλωση των κριτηρίων, αύξηση του ηθικού κινδύνου και εξασθένιση της συνολικής ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών τραπεζών («εξασφάλιση ανόθευτου ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών»).

Τρίτον, η ανακεφαλαιοποίηση με πόρους του δημοσίου, και ιδίως η αμοιβή ανακεφαλαιοποίησης, δε θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα το να τίθεται σε πολύ μειονεκτική ανταγωνιστική θέση οι τράπεζες που δεν έχουν πρόσβαση στη δημόσια χρηματοδότηση, αλλά να αντλούν πρόσθετα κεφάλαια από την αγορά. Ένα δημόσιο καθεστώς που αποκλείει πράξεις που στηρίζονται στην αγορά αποθαρρύνει την αποκατάσταση της κανονικής λειτουργίας της αγοράς («εξασφάλιση της αποκατάστασης της κανονικής λειτουργίας της αγοράς»).¹⁰¹

Κάθε σχέδιο ανακεφαλαιοποίησης έχει σωρευτικά ανταγωνιστικά αποτελέσματα σε αυτά τα τρία επίπεδα. Ωστόσο, πρέπει να βρεθεί ισορροπία ανάμεσα σε αυτά τα προβλήματα ανταγωνισμού και τους στόχους αποκατάστασης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, εξασφάλισης πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία και αντιμετώπισης του κινδύνου αφερεγγυότητας. Αφενός πρέπει να εξασφαλιστούν στις τράπεζες επαρκώς ευνοϊκοί όροι πρόσβασης στο κεφάλαιο, ώστε η ανακεφαλαιοποίηση να έχει την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα. Αφετέρου δε, οι όροι που συνδέονται με κάθε μέτρο ανακεφαλαιοποίησης πρέπει να εξασφαλίζουν ισότιμους όρους ανταγωνισμού και, πιο μακροπρόθεσμα, την αποκατάσταση των κανονικών συνθηκών της αγοράς. Συνεπώς, οι κρατικές παρεμβάσεις πρέπει να είναι ισόρροπες και προσωρινές και να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να παρέχουν κίνητρα στις τράπεζες να εξοφλήσουν την οφειλή τους στο δημόσιο αμέσως μόλις το επιτρέψουν οι συνθήκες της αγοράς, έτσι ώστε να αναδυθεί από την κρίση ένας ανταγωνιστικός και αποτελεσματικός ευρωπαϊκός τραπεζικός τομέας. Ένας αγορακεντρικός καθορισμός της αμοιβής για τις εισφορές κεφαλαίου θα αποτελέσει την καλύτερη διασφάλιση κατά των αδικαιολόγητων ανισοτήτων στο επίπεδο της κεφαλαιοποίησης και της μη προσήκουσας χρήσης του κεφαλαίου αυτού. Σε όλες τις περιπτώσεις τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε κάθε ανακεφαλαιοποίηση τράπεζας να στηρίζεται σε πραγματική ανάγκη.¹⁰²

Η ισορροπία που πρέπει να επιτευχθεί μεταξύ της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και των στόχων του ανταγωνισμού, υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα της διάκρισης αφενός μεταξύ κατά βάση υγιών τραπεζών με καλές αποδόσεις και αφετέρου προβληματικών τραπεζών με λιγότερο καλές αποδόσεις.

5.3 Αρχές που διέπουν τα διάφορα είδη ανακεφαλαιοποίησης.

Ο καθορισμός της αμοιβής όσο το δυνατό πλησιέστερα στις αγοραίες τιμές είναι η καλύτερη εγγύηση για τον περιορισμό των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Αυτό σημαίνει ότι ο σχεδιασμός της ανακεφαλαιοποίησης θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που να λαμβάνει υπόψη την κατάσταση κάθε οργανισμού στην αγορά, και ιδίως το τρέχον «προφίλ» κινδύνου και το βαθμό φερεγγυότητας, και να διασφαλίζει ισότιμους όρους ανταγωνισμού με τη μη χορήγηση υπερβολικών επιχορηγήσεων σε σύγκριση με τις τρέχουσες εναλλακτικές δυνατότητες της αγοράς. Επιπλέον, οι όροι του καθορισμού της αμοιβής θα πρέπει να παρέχουν κίνητρο στην τράπεζα να εξοφλήσει την οφειλή της στο κράτος αμέσως μετά την πάροδο της κρίσης.¹⁰³

Σύμφωνα με αυτές τις αρχές, κατά την εκτίμηση των μέτρων ανακεφαλαιοποίησης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία: στόχος της ανακεφαλαιοποίησης, ευρωστία της δικαιούχου τραπεζάς, αμοιβή κεφαλαίου, κίνητρα εξόδου, ιδίως με προοπτική την αντικατάσταση του κρατικού κεφαλαίου από ιδιώτες επενδυτές,¹⁰⁴ για να εξασφαλισθεί ο προσωρινός χαρακτήρας της περιουσίας του κράτους στο κεφάλαιο των τραπεζών, διασφαλίσεις έναντι της καταχρηστικής στήριξης

¹⁰¹ COM 10 της 15.01.2009, σελ.3.

¹⁰² COM 10 της 15.01.2009, σελ.3.

¹⁰³ COM 10 της 15.01.2009, σελ.5.

¹⁰⁴ Όλες οι αναφορές στα κίνητρα εξόδου ή στα κίνητρα εξόφλησης της οφειλής προς το κράτος στο παρόν έγγραφο σκοπό έχουν την αντικατάσταση του κρατικού κεφαλαίου από ιδιωτικό κεφάλαιο στο βαθμό που αυτό είναι απαραίτητο και σκόπιμο στο πλαίσιο της επιστροφής σε κανονικές συνθήκες αγοράς.

και των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και ο έλεγχος των αποτελεσμάτων του καθεστώτος ανακεφαλαιοποίησης και της κατάστασης των δικαιουχών μέσω τακτικών εκθέσεων ή σχεδίων αναδιάρθρωσης, κατά περίπτωση.¹⁰⁵

5.3.1 Ανακεφαλαιοποίηση με βάση τα τρέχοντα επιτόκια αγοράς.

Όταν οι κρατικές εισφορές κεφαλαίου πραγματοποιούνται με παράλληλη σημαντική συμμετοχή (30% και άνω) ιδιωτών επενδυτών υπό ίσους όρους, η Επιτροπή θα δέχεται την αμοιβή του κεφαλαίου που ορίζεται στη σχετική συμφωνία. Λαμβάνοντας υπόψη τα περιορισμένα προβλήματα ανταγωνισμού που προκαλούνται από τέτοιες πράξεις, εκτός εάν οι όροι της συμφωνίας είναι τέτοιοι ώστε να μεταβάλλουν σημαντικά τα κίνητρα που παρέχονται στους ιδιώτες επενδυτές, κατ' αρχήν δεν φαίνεται να υπάρχει λόγος να προβλέπονται ex ante διασφαλίσεις του ανταγωνισμού ή κίνητρα εξόδου.¹⁰⁶

5.3.2 Προσωρινές ανακεφαλαιοποίησις κατά βάση υγιών τραπεζών.

Κατά την αξιολόγηση των μέτρων υπέρ των τραπεζών αυτής της κατηγορίας, η Επιτροπή θα δίνει ιδιαίτερο βάρος στη διάκριση μεταξύ των κατά βάση υγιών τραπεζών και άλλων τραπεζών με σκοπό την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τη ροή πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία και για τον καθορισμό της συνολικής αμοιβής του κεφαλαίου θα πρέπει να λαμβάνονται επαρκώς υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

- α) το τρέχον «προφίλ» κινδύνου κάθε δικαιούχου¹⁰⁷
- β) χαρακτηριστικά του μέσου που έχει επιλεγεί, και ιδίως βαθμός μειωμένης εξασφάλισης, κίνδυνος και άλλες οι λεπτομέρειες πληρωμής¹⁰⁸
- γ) κίνητρα εξόδου που προβλέπει το καθεστώς (όπως ρήτρες κλιμάκωσης και εξόφλησης).
- δ) κατάλληλο επιτόκιο σύγκρισης άνευ κινδύνου.

Το επίπεδο της αμοιβής για την κρατική ανακεφαλαιοποίηση δεν μπορεί να είναι το ίδιο υψηλό όπως τα τρέχοντα επίπεδα που επικρατούν στην αγορά (περίπου 15 %) δεδομένου ότι αυτά δεν

¹⁰⁵ COM 10 της 15.01.2009, σελ.5.

¹⁰⁶ COM 10 της 15.01.2009, σελ.5.

¹⁰⁷ Κατά την αξιολόγηση του «προφίλ» κινδύνου της τράπεζας για την εκτίμηση μέτρου ανακεφαλαιοποίησης βάσει των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη τη θέση της τράπεζας ιδίως με βάση με τους ακόλουθους δείκτες:

- α) κεφαλαιακή επάρκεια: Η Επιτροπή θα θεωρεί θετικό στοιχείο την εκτίμηση της φερεγγυότητας της τράπεζας και της προσδοκάμενης κεφαλαιακής της επάρκειας που προκύπτει από σχετική εξέταση της εθνικής εποπτικής αρχής¹⁰⁹ στην εξέταση αυτή θα εκτιμάται η έκθεση της τράπεζας σε διάφορους κινδύνους (όπως πιστωτικό κίνδυνο, κίνδυνο ρευστότητας, κίνδυνο αγοράς, κίνδυνο επιτοκίου και συναλλαγματικό κίνδυνο), η ποιότητα του χαρτοφυλακίου περιουσιακών στοιχείων (εντός της εθνικής αγοράς και σύγκριση με τα διαθέσιμα διεθνή πρότυπα), η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του επιχειρηματικού της μοντέλου και άλλα σημαντικά στοιχεία.
- β) μέγεθος της ανακεφαλαιοποίησης: Η Επιτροπή θα θεωρεί θετικό στοιχείο μια ανακεφαλαιοποίηση περιορισμένου μεγέθους, για παράδειγμα που δεν υπερβαίνει το 2 % των σταθμισμένων ως προς τον κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας¹¹⁰
- γ) τρέχοντα περιθώρια CDS: Η Επιτροπή θα θεωρεί ότι περιθώριο ίσο ή κατώτερο από το μέσο όρο αποτελεί ένδειξη «προφίλ» χαμηλότερου κινδύνου¹¹¹
- δ) παρούσα διαβάθμιση της τράπεζας και προοπτικές της: Η Επιτροπή θα θεωρεί τη διαβάθμιση A ή υψηλότερη και τις σταθερές ή θετικές προοπτικές ως ένδειξη «προφίλ» χαμηλότερου κινδύνου.

Κατά την αξιολόγηση αυτών των δεικτών, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση των τραπεζών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες λόγω των τρεχουσών εξαιφετικών περιστάσεων, παρόλο που θα είχαν θεωρηθεί ως κατά βάση υγιείς πριν την κρίση, όπως φαίνεται, παραδείγματος χάρη, από την εξέλιξη των δεικτών της αγοράς, όπως τα περιθώρια CDS και οι τιμές των μετοχών.

¹⁰⁸ Παραδείγματος χάρη, μια σειρά παραμέτρων αυξάνουν ή μειώνουν την αξία των προνομιούχων μετοχών, ανάλογα με τον ακριβή ορισμό τους, όπως η μετατρεψιμότητά τους σε κοινές μετοχές ή άλλα μέσα, το δικαιώμα σωρευτικού μερίσματος ή όχι, το δικαιώμα απόληψης σταθερού ή κυμαινόμενου επιτοκίου απόδοσης/μερίσματος, το δικαιώμα προνομιακής ικανοποίησης έναντι των κοινών μετοχών σε περίπτωση εκκαθάρισης, η συμμετοχή ή όχι στα κέρδη πριν τη διανομή μερίσματος στις κοινές μετοχές, το δικαιώμα πώλησης, οι ρήτρες εξαγοράς ή τα δικαιώματα ψήφου. Η Επιτροπή θα χρησιμοποιεί ως κριτήριο αναφοράς τη γενική ταξινόμηση των κεφαλαιακών μέσων σε διάφορες κατηγορίες εποπτικών κεφαλαίων [π.χ. βασικά/συμπληρωματικά (core/non core), κατηγορίας I/κατηγορίας II (Tier 1/Tier 2)].

αντανακλούν αναγκαστικά συνθήκες της αγοράς που θα μπορούσαν να θεωρηθούν κανονικές.¹⁰⁹ Κατά συνέπεια, η Επιτροπή είναι διατεθειμένη να δεχθεί αμοιβές για ανακεφαλαιοποίησεις κατά βάση υγιών τραπέζων χαμηλότερες από τρέχοντα επίπεδα της αγοράς, προκειμένου να διευκολύνει τις τράπεζες να επωφεληθούν από τα μέσα αυτά και να ευνοηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο η αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και η εξασφάλιση της ροής πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία.¹¹⁰

Συγχρόνως, ο συνολικός αναμενόμενος συντελεστής απόδοσης της ανακεφαλαιοποίησης για το κράτος δεν πρέπει να απέχει πολύ από τις τρέχουσες αγοραίες τιμές διότι: i) θα πρέπει να αποφεύγεται η υποτίμηση του κινδύνου που υπήρχε πριν από την κρίση, ii) πρέπει να αντανακλά την αβεβαιότητα σχετικά με το χρονικό ορίζοντα και το νέο επίπεδο ισορροπίας των τιμών, iii) πρέπει να παρέχει κίνητρα εξόδου από το καθεστώς και iv) πρέπει να ελαχιστοποιεί τον κινδύνο στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και μεταξύ των τραπέζων που αντλούν σήμερα κεφάλαια από την αγορά χωρίς οποιαδήποτε κρατική ενίσχυση. Ο καθορισμός ενός επιπέδου αμοιβής του κεφαλαίου που δεν απέχει υπερβολικά από τις τρέχουσες τιμές της αγοράς έχει καθοριστική σημασία προκειμένου να μην αποκλειστεί η ανακεφαλαιοποίηση μέσω του ιδιωτικού τομέα και να διευκολυνθεί η επιστροφή σε κανονικές συνθήκες της αγοράς.¹¹¹

i) Τιμή εισόδου για τις ανακεφαλαιοποίησεις.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι στις συστάσεις του Ευρωσυστήματος της 20ής Νοεμβρίου 2008 προτείνεται μια κατάλληλη μέθοδος για την αποτίμηση των ανακεφαλαιοποίησεων. Οι αμοιβές του κεφαλαίου που υπολογίζονται με τη χρησιμοποίηση αυτής της μεθόδου αντιπροσωπεύουν βάσει του Ευρωσυστήματος κατάλληλη βάση (τιμή εισόδου) για τον απαιτούμενο ονομαστικό συντελεστή απόδοσης όσον αφορά την ανακεφαλαιοποίηση κατά βάση υγιών τραπέζων. Η τιμή αυτή μπορεί να προσαρμόζεται προς τα πάνω για να ενθαρρύνεται η εξόφληση των κρατικών κεφαλαίων.¹¹² Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτές οι προσαρμογές εξυπηρετούν επίσης το στόχο της προστασίας του ανόθευτου ανταγωνισμού.¹¹³

Σύμφωνα με τις συστάσεις του Ευρωσυστήματος, ο συντελεστής απόδοσης που πρέπει να απαιτείται από την κυβέρνηση για τα μέσα ανακεφαλαιοποίησης για κατά βάση υγιείς τράπεζες — προνομιούχες μετοχές και άλλα υβριδικά μέσα — μπορεί να προσδιοριστεί με βάση μια «ζώνη τιμών» που οριοθετείται από: i) το συντελεστή απόδοσης που απαιτείται για δάνεια μειωμένης εξασφάλισης, ο οποίος αντιπροσωπεύει το κατώτερο όριο, και ii) το συντελεστή απόδοσης που απαιτείται για κοινές μετοχές ο οποίος αντιπροσωπεύει το ανωτέρω όριο. Η μέθοδος αυτή προβλέπει τον υπολογισμό μιας ζώνης τιμών με βάση διάφορες συνιστώσες, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά των επιμέρους οργανισμών (ή συνόλων παρόμοιων οργανισμών) και των κρατών μελών. Η εφαρμογή της μεθόδου με τη χρήση μέσων τιμών (μέσων όρων ή διαμέσων) των σχετικών παραμέτρων (αποδόσεις ομολόγων του δημοσίου, περιθώρια CDS, ασφάλιστρα κινδύνου μετοχών) οδηγεί στον προσδιορισμό μιας ζώνης με μέσο απαιτούμενο συντελεστή απόδοσης ύψους 7 % για προνομιούχες μετοχές με χαρακτηριστικά παρόμοια με εκείνα των δανείων μειωμένης εξασφάλισης και μέσο απαιτούμενο συντελεστή απόδοσης ύψους 9,3 % για κοινές μετοχές των τραπέζων της ζώνης του ευρώ. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αυτή η ζώνη μέσων τιμών αποτελεί ένα ενδεικτικό φάσμα.¹¹⁴

Η Επιτροπή θα δέχεται μια ελάχιστη αμοιβή κεφαλαίου με βάση την ανωτέρω μέθοδο για κατά βάση υγιείς τράπεζες.¹¹⁵ Η αμοιβή αυτή διαφοροποιείται στο επίπεδο κάθε μεμονωμένης τράπεζας με βάση διαφορετικές παραμέτρους:

¹⁰⁹ Τα τρέχοντα επίπεδα αμοιβής του κεφαλαίου μπορεί επίσης να αντανακλούν τη σημερινή σχετικά αυξημένη ζήτηση κεφάλαια κατηγορίας Tier 1, καθώς οι τράπεζες απομακρύνονται από αυτό που πλέον θεωρείται ως το επιχειρηματικό μοντέλο μειωμένης κεφαλαιοποίησης του παρελθόντος, σε συνδυασμό με σχετικά μικρή προσφορά και μεγάλη αστάθεια της αγοράς.

¹¹⁰ COM 10 της 15.01.2009, σελ.5.

¹¹¹ COM 10 της 15.01.2009, σελ.5.

¹¹² Βλέπε σημεία 5 έως 7 των συστάσεων του διοικητικού συμβουλίου της EKT για τον καθορισμό του τρόπου αποτίμησης των ανακεφαλαιοποίησεων της 20ής Νοεμβρίου 2008.

¹¹³ COM 10 της 15.01.2009, σελ.6

¹¹⁴ COM 10 της 15.01.2009, σελ.6.

¹¹⁵ Αν πρέπει ενδεχομένως να ληφθεί υπόψη η ιδιαίτερη κατάσταση των κρατών μελών εκτός του Ευρωσυστήματος.

α) είδος επιλεγόμενου κεφαλαίου¹¹⁶: όσο χαμηλότερος είναι ο βαθμός εξασφάλισης, τόσο χαμηλότερη είναι

η απαιτούμενη αμοιβή στη ζώνη τιμών·

β) κατάλληλο επιτόκιο αναφοράς άνευ κινδύνου·

γ) μεμονωμένο «προφίλ» κινδύνου σε εθνικό επίπεδο όλων των επιλέξιμων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, (περιλαμβανομένων τόσο των βασικά υγιών όσο και των προβληματικών τραπεζών).¹¹⁷

Τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν σύστημα αποτίμησης που περιλαμβάνει επιπροσθέτως ρήτρες κλιμάκωσης ή αποπληρωμής. Αυτά τα χαρακτηριστικά θα πρέπει να επιλεγούν κατάλληλα έτσι ώστε, ενώ θα ενθαρρύνουν την ταχεία περάτωση της δημόσιας στήριξης προς τις τράπεζες, δεν θα πρέπει να οδηγούν σε υπερβολική αύξηση του κόστους του κεφαλαίου. Η Επιτροπή θα δεχθεί επίσης εναλλακτικές μεθόδους αποτίμησης, με την προϋπόθεση ότι οδηγούν σε αμοιβές κεφαλαίου που είναι υψηλότερες από ό,τι επιτρέπει η ανωτέρω μέθοδος..¹¹⁸

ii) Κίνητρα για την εξόφληση των κρατικών κεφαλαίων

Τα μέτρα ανακεφαλαιοποίησης πρέπει να περιλαμβάνουν κατάλληλα κίνητρα για την εξόφληση των κρατικών κεφαλαίων όταν το επιτρέψει η αγορά.¹¹⁹ Ο απλούστερος τρόπος για να δοθούν κίνητρα στις τράπεζες να αναζητήσουν εναλλακτικά κεφάλαια είναι να απαιτηθεί μια επαρκώς υψηλή αμοιβή για την κρατική ανακεφαλαιοποίηση. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή θεωρεί χρήσιμο να προβλέπεται γενικά μια προσαύξηση στην τιμή εισόδου που έχει οριστεί¹²⁰ ώστε να υπάρχει κίνητρο εξόδου. Μια διάρθρωση της τιμολόγησης που θα περιλαμβάνει διαχρονική αύξηση και ρήτρες κλιμάκωσης θα ενισχύσει αυτόν το μηχανισμό παροχής κινήτρων εξόδου.¹²¹

Εάν ένα κράτος μέλος προτιμά να μην αυξήσει το ονομαστικό ποσοστό της αμοιβής του κεφαλαίου, θα μπορούσε να εξετάσει τη δυνατότητα αύξησης της συνολικής αμοιβής μέσω δικαιωμάτων απόκτησης των τίτλων από τον εκδότη (call option) ή άλλων ρητρών εξαγοράς, ή μηχανισμών που ενθαρρύνουν την άντληση ιδιωτικών κεφαλαίων, για παράδειγμα συνδέοντας την καταβολή μερισμάτων με υποχρεωτική καταβολή αμοιβής προς το κράτος, η οποία αυξάνεται διαχρονικά.¹²²

Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να επιλέξουν μια περιοριστική πολιτική διανομής μερισμάτων για να εξασφαλιστεί ο προσωρινός χαρακτήρας της παρέμβασης. Μια περιοριστική πολιτική διανομής μερισμάτων θα ήταν συνεπής με το στόχο διαφύλαξης της ροής πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία και ενίσχυσης της κεφαλαιακής βάσης των δικαιούχων τραπεζών. Συγχρόνως, θα ήταν σημαντικό να επιτραπεί η διανομή μερισμάτων όταν αυτό αποτελεί κίνητρο για την εξασφάλιση νέων ιδιωτικών ιδίων κεφαλαίων σε κατά βάση υγείες τράπεζες.¹²³

Η Επιτροπή θα αξιολογεί τους προτεινόμενους μηχανισμούς εξόδου για κάθε περίπτωση χωριστά. Εν γένει, όσο μεγαλύτερη είναι η ανακεφαλαιοποίηση και όσο υψηλότερο είναι το «προφίλ» κινδύνου της δικαιούχου τράπεζας, τόσο επιτακτικότερη καθίσταται η θέσπιση ενός συγκεκριμένου μηχανισμού εξόδου. Ο συνδυασμός του επιπέδου και του είδους της αμοιβής και, όταν και στο βαθμό που κρίνεται απαραίτητο, μιας περιοριστικής πολιτικής μερισμάτων, πρέπει να αποτελεί, στο σύνολό του, επαρκές κίνητρο εξόδου για τις δικαιούχες τράπεζες. Ειδικότερα, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι περιορισμοί στη διανομή των μερισμάτων δεν είναι απαραίτητοι όταν το επίπεδο της αμοιβής του κεφαλαίου αντανακλά ορθά το «προφίλ» κινδύνου των τραπεζών, και οι ρήτρες κλιμάκωσης ή

¹¹⁶ Όπως κοινές μετοχές, συμπληρωματικά κεφάλαια κατηγορίας 1 (non-core Tier 1), ή κεφάλαια κατηγορίας Tier 2.

¹¹⁷ COM 10 της 15.01.2009, σελ.6.

¹¹⁸ COM 10 της 15.01.2009, σελ.6.

¹¹⁹ Λαμβάνοντας υπόψη το είδος του μέσου ανακεφαλαιοποίησης και την ταξινόμησή του από τις εποπτικές αρχές.

¹²⁰ Αυτό είναι ακόμη σημαντικότερο, δεδομένου ότι η μέθοδος που περιγράφηκε ανωτέρω μπορεί να επηρεάζεται από την υποτίμηση του κινδύνου πριν από την κρίση.

¹²¹ COM 10 της 15.01.2009, σελ.8.

¹²² COM 10 της 15.01.2009, σελ.8.

¹²³ Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις εκτιμήσεις, οι περιορισμοί στη διανομή των μερισμάτων θα μπορούσαν για παράδειγμα να περιορίζονται χρονικά ή σε ποσοστό των πραγματοποιούμενων κερδών, ή να συνδέονται με την εισφορά νέου κεφαλαίου (παραδείγματος χάρη, πληρωμή μερισμάτων με τη μορφή νέων μετοχών). Όταν η εξόφληση προς το κράτος είναι πιθανό να πραγματοποιηθεί σταδιακά, θα μπορούσε επίσης να προβλεφθεί η βαθμαία χαλάρωση τυχόν περιορισμών σχετικά με τα μερίσματα ανάλογα με την πρόοδο που σημειώνει η εξόφληση.

ανάλογα στοιχεία παρέχουν επαρκή κίνητρα εξόδου και η ανακεφαλαιοποίηση έχει περιορισμένο μέγεθος.¹²⁴

iii) Πρόληψη αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.

Στο σημείο 35 της τραπεζικής ανακοίνωσης, τονίζεται η ανάγκη διασφαλίσεων έναντι πιθανών καταχρήσεων και αδικαιολόγητων στρεβλώσεων που μπορούν να προκληθούν από τα καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης. Στο σημείο 38 της τραπεζικής ανακοίνωσης ορίζεται ότι η εισφορά κεφαλαίου πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο ανογκαίο και να μην επιτρέπει στον δικαιούχο να ασκεί επιθετικές εμπορικές στρατηγικές που θα ήταν ασυμβίβαστες με τους βασικούς σκοπούς της ανακεφαλαιοποίησης.¹²⁵

Η γενική αρχή είναι ότι όσο υψηλότερη είναι η αμοιβή τόσο μικρότερη είναι η ανάγκη διασφαλίσεων, δεδομένου ότι το επίπεδο της αμοιβής θα περιορίζει τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Οι τράπεζες που λαμβάνουν κρατική ανακεφαλαιοποίηση πρέπει επίσης να αποφεύγουν να διαφημίζουν το γεγονός αυτό για εμπορικούς σκοπούς.¹²⁶

Οι διασφαλίσεις μπορεί να είναι απαραίτητες για να αποφεύγεται η άσκηση επιθετικής εμπορικής στρατηγικής που χρηματοδοτείται με κρατικές ενισχύσεις. Κατ' αρχήν, οι συγκεντρώσεις και οι εξαγορές μπορεί να συμβάλουν σημαντικά στην εξηγίανση του τραπεζικού κλάδου, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της σταθεροποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών και της εξασφάλισης σταθερής ροής πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία. Για να μην ευνοούνται οι οργανισμοί που λαμβάνουν κρατική στήριξη εις βάρος των ανταγωνιστών τους που δεν επωφελούνται από τέτοια στήριξη, οι συγκεντρώσεις και οι εξαγορές θα πρέπει να γένει να οργανώνονται με βάση ανταγωνιστική διαδικασία υποβολής προσφορών.¹²⁷

Η έκταση της επιβολής υποχρεώσεων συμπεριφοράς θα στηρίζεται σε εκτίμηση της αναλογικότητας, λαμβάνοντας υπόψη όλους τους σχετικούς παράγοντες, και ιδίως το «προφίλ» κινδύνου της δικαιούχου τράπεζας. Ενώ για τις τράπεζες με «προφίλ» πολύ χαμηλού κινδύνου μπορεί να επιβάλλονται περιορισμένες μόνο υποχρεώσεις συμπεριφοράς, η ανάγκη των διασφαλίσεων αυτών ανξένεται καθώς το «προφίλ» κινδύνου γίνεται υψηλότερο. Η εκτίμηση της αναλογικότητας επηρεάζεται επίσης από το σχετικό μέγεθος της εισφοράς κεφαλαίου εκ μέρους του κράτους και το επίπεδο της κεφαλαιακής επάρκειας που επιτυγχάνεται.¹²⁸

Όταν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση της ανακεφαλαιοποίησης με στόχο τη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας, πρέπει να μεριμνούν ώστε η στήριξη συμβάλλει πράγματι στην επίτευξη αυτού του σκοπού. Κατά συνέπεια, και σύμφωνα με τις εθνικές κανονιστικές ρυθμίσεις, θα πρέπει να συνοδεύουν τα μέτρα ανακεφαλαιοποίησης με αποτελεσματικά και εκτελεστά εθνικά μέτρα διασφάλισης τα οποία θα εγγυώνται ότι τα κεφάλαια που εισφέρονται χρησιμοποιούνται πράγματι για τη στήριξη της χορήγησης πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία.¹²⁹

iv) Επανεξέταση

Επιπλέον, όπως ορίζεται στην τραπεζική ανακοίνωση,¹³⁰ οι ανακεφαλαιοποίησεις θα πρέπει να υπόκεινται σε τακτική επανεξέταση. Τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλλουν έκθεση στην Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων που λήφθηκαν έξι μήνες μετά τη θέσπισή τους. Η έκθεση πρέπει να περιλαμβάνει πλήρεις πληροφορίες σχετικά με τα εξής:

α) τις τράπεζες στις οποίες εφαρμόστηκε ανακεφαλαιοποίηση, ιδίως όσον αφορά τα στοιχεία που προσδιορίζονται στις παραγράφους 12 έως 15 και στο παράρτημα 1, και αξιολόγηση του

¹²⁴ COM 10 της 15.01.2009, σελ.8.

¹²⁵ Λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους διασφάλισης της παροχής πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία, οι περιορισμοί ως προς την αύξηση του ισολογισμού δεν είναι απαραίτητοι σε καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης κατά βάση υγιών τραπεζών. Αυτό θα πρέπει επίσης να ισχύει κατ' αρχήν στα καθεστώτα εγγυήσεων, εκτός εάν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος μετατόπισης των ροών κεφαλαίων μεταξύ των κρατών μελών.

¹²⁶ COM 10 της 15.01.2009, σελ.8.

¹²⁷ COM 10 της 15.01.2009, σελ.8.

¹²⁸ COM 10 της 15.01.2009, σελ.9.

¹²⁹ COM 10 της 15.01.2009, σελ.8.

¹³⁰ Βλέπε σημεία 34 έως 42 της τραπεζικής ανακοίνωσης. Σύμφωνα με την τραπεζική ανακοίνωση, δεν απαιτείται κοινοποίηση επιμέρους μέτρων ανακεφαλαιοποίησης που λαμβάνονται σύμφωνα με καθεστώς ανακεφαλαιοποίησης που έχει εγκριθεί από την Επιτροπή. Τα μέτρα αυτά θα εξετάζονται από την Επιτροπή στο πλαίσιο της επανεξέτασης και της υποβολής του σχεδίου βιωσιμότητας.

επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών, ώστε να εκτιμηθεί το «προφίλ» κινδύνου και η βιωσιμότητα των τραπεζών.

β) τα ποσά που λήφθηκαν από τις τράπεζες αυτές και τους όρους υπό τους οποίους πραγματοποίηθηκε η ανακεφαλαιοποίηση·

γ) τη χρήση του κεφαλαίου που χορηγήθηκε, ιδίως σε σχέση με i) τη διατήρηση της χορήγησης πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία και ii) την εξωτερική ανάπτυξη και iii) την πολιτική διανομής μερισμάτων των δικαιούχων τραπεζών.

δ) τη συμμόρφωση με τις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν από τα κράτη μέλη σε σχέση με τα κίνητρα εξόδου και τους άλλους όρους και διασφαλίσεις· και

ε) την πορεία προς την παύση της εξάρτησης από τα κρατικά κεφάλαια.¹³¹

Στο πλαίσιο της επανεξέτασης, η Επιτροπή θα εκτιμά, μεταξύ άλλων, την ανάγκη διατήρησης των υποχρεώσεων συμπεριφοράς. Ανάλογα με την εξέλιξη των συνθηκών της αγοράς, μπορεί επίσης να ζητήσει την αναπροσαρμογή των διασφαλίσεων που συνοδεύουν τα μέτρα, ώστε να εξασφαλιστεί ότι η ενίσχυση περιορίζεται στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό και στην ελάχιστη απαραίτητη διάρκεια για να ξεπεραστεί η τρέχουσα κρίση.¹³²

Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι όταν μια τράπεζα που έχει θεωρηθεί ως κατά βάση υγιής αντιμετωπίζει δυσχέρειες αφού έχει πραγματοποιηθεί η ανακεφαλαιοποίηση, θα πρέπει να κοινοποιηθεί σχέδιο αναδιάρθρωσης για την τράπεζα αυτή.

5.3.3. Ανακεφαλαιοποίησεις διάσωσης μη υγιών τραπεζών.

Η ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών, οι οποίες δεν είναι κατά βάση υγιείς θα πρέπει να υπόκειται σε αυστηρότερες απαιτήσεις. Όσον αφορά στην αμοιβή, όπως ορίστηκε ανωτέρω, θα πρέπει κατ' αρχήν να είναι ανάλογη με το «προφίλ» κινδύνου του δικαιούχου και να είναι υψηλότερη από ό,τι για τις κατά βάση υγιείς τραπεζές. Αυτό δε θίγει τη δυνατότητα των εποπτικών αρχών να λάβουν εάν χρειάζεται επείγοντα μέτρα σε περιπτώσεις αναδιάρθρωσης. Όταν η τιμή δεν μπορεί να οριστεί σε επίπεδα που απαιτείται για παρόμοια τράπεζα βάσει των κανονικών συνθηκών της αγοράς. Ανεξάρτητα από την ανάγκη εξασφάλισης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, η χρήση των κρατικών κεφαλαίων για τις τράπεζες αυτές μπορεί να γίνει αποδεκτή μόνο υπό τον όρο είτε ότι η τράπεζα θα εκκαθαριστεί είτε ότι θα αποτελέσει αντικείμενο σημαντικής αναδιάρθρωσης που θα περιλαμβάνει αλλαγή της διαχείρισης και της εταιρικής διοίκησης, εφόσον απαιτείται. Συνεπώς, θα πρέπει να υποβληθεί πλήρες σχέδιο αναδιάρθρωσης ή εκκαθάρισης για τις τράπεζες αυτές εντός έξι μηνών από την ανακεφαλαιοποίηση. Όπως ορίζεται στην τραπεζική ανακοίνωση, το σχέδιο αυτό θα αξιολογηθεί σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων και θα πρέπει να περιλαμβάνει αντισταθμιστικά μέτρα.¹³³

Μέχρι την εξόφληση της οφεύλης προς το κράτος, οι υποχρεώσεις συμπεριφοράς για τις προβληματικές τράπεζες σε φάση διάσωσης και αναδιάρθρωσης, θα πρέπει κατ' αρχήν να περιλαμβάνουν: περιοριστική πολιτική διανομής μερισμάτων (περιλαμβανομένης απαγόρευσης της διανομής μερισμάτων τουλάχιστον κατά τη διάρκεια της περιόδου αναδιάρθρωσης), περιορισμό των αποδοχών των διοικητικών στελεχών ή την καταβολή πρόσθετων παροχών (μπόνους), υποχρέωση αποκατάστασης και διατήρησης υψηλότερου συντελεστή φερεγγυότητας συμβατού με το στόχο της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, και χρονοδιάγραμμα για την αποπληρωμή της συμμετοχής του κράτους.¹³⁴

¹³¹ Λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά του μέσου ανακεφαλαιοποίησης.

¹³² COM 10 της 15.01.2009, σελ.8

¹³³ COM 10 της 15.01.2009, σελ.8.

¹³⁴ COM 10 της 15.01.2009, σελ.9.

6. Απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία.

6.1 Αρωγή για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία ως μέτρο για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τη στήριξη της δανειοδοτικής δραστηριότητας των τραπεζών.

Παρά το γεγονός ότι σε πολλά κράτη μέλη είχαν καταρτισθεί καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης, στις αρχές του 2009 οι επενδυτές δεν έδειχναν να εμπιστεύονται το σύστημα. Οι εγγυήσεις και οι ανακεφαλαιοποίησεις των τραπεζών δεν μεταφράστηκαν σε ροή πιστώσεων προς την οικονομία, ενώ παρέμεινε η αβεβαιότητα σχετικά με τις μη ανακοινωθείσες απώλειες περιουσιακών στοιχείων, των οποίων η αξία είχε μειωθεί. Αντιμέτωπα καθώς ήταν με μια τέτοια κατάσταση ορισμένα κράτη μέλη κατάρτισαν «καθεστώτα προστασίας περιουσιακών στοιχείων». Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υπέβαλε πρόταση για καθεστώς προστασίας ύψους 500 δισεκατ. GBP, ενώ η κυβέρνηση των Κάτω Χωρών ανακοίνωσε τη χορήγηση 40 δισεκατ. USD για την προστασία των περιουσιακών στοιχείων της ING.¹³⁵

Στις 25 Φεβρουαρίου 2009, μετά από διεξοδικές συνομιλίες με τα κράτη μέλη, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με την αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων στον κοινοτικό τραπεζικό τομέα («Ανακοίνωση περί απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων»)¹³⁶, η οποία ανταποκρίθηκε στη συνεχώς αυξανόμενη συναίνεση σχετικά με την ανάγκη αντιμετώπισης των πρωταρχικών αιτιών της κρίσης με τη μορφή τοξικών περιουσιακών στοιχείων στους ισολογισμούς των τραπεζών. Στην εν λόγω ανακοίνωση, η Επιτροπή προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα αξιολογήσει τα μέτρα αρωγής για περιουσιακά στοιχεία για χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Μέχρι σήμερα, μόνο η Γερμανία διαθέτει εγκεκριμένο από την Επιτροπή εθνικό καθεστώς αρωγής για τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία.

Η ανακοίνωση βασίζεται στις αρχές της διαφάνειας και γνωστοποίησης, του κατάλληλου καταμερισμού του φόρτου μεταξύ του κράτους και του δικαιούχου και της συνετής αποτίμησης των περιουσιακών στοιχείων με βάση την πραγματική οικονομική αξία τους. Δεδομένης της περιπλοκότητας που χαρακτηρίζει την κατάλληλη αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων, η Επιτροπή αποφάσισε να απευθυνθεί σε τεχνικούς εμπειρογνώμονες για την πραγματοποίηση ανεξάρτητης αποτίμησης. Οι εμπειρογνώμονες αυτοί επιλέχθηκαν βάσει σύμβασης-πλαισίου κατόπιν διαδικασίας διαγωνισμού.¹³⁷

Στις 12 Μαΐου, η Επιτροπή ενέκρινε επιτρόσθετα μέτρα για την ενίσχυση της Fortis Bank και της Fortis Holding.¹³⁸ Η επιτρόσθετη ενίσχυση από το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο προέκυψε από την τροποποίηση της συμφωνίας μεταξύ των Fortis Holding, BNP Paribas, Fortis Bank και των αρχών του Βελγίου και του Λουξεμβούργου. Η δέσμη μέτρων περιελάμβανε αρωγή στην Fortis Bank για ορισμένα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Σύμφωνα με την ανακοίνωση περί απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, η Fortis Bank βαρύνεται με σημαντικό μέρος των ζημιών, καθώς η τιμή που κατέβαλε το βελγικό κράτος για την αγορά ή την εγγύηση των διαρθρωμένων πιστώσεων είναι κατά πολύ χαμηλότερη από την πραγματική τους οικονομική αξία. Επίσης, η Fortis δεσμεύθηκε να μην επεκταθεί μέσω εξαγορών στην τραπεζική αγορά του Βελγίου και του Λουξεμβούργου, ώστε να αποφευχθούν πιθανές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

Οι δέσμες των μέτρων διάσωσης που εξήγγειλαν τα κράτη μέλη τον Οκτώβριο του 2008 είχαν ως άμεσο στόχο τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τη στήριξη της παροχής πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία. Είναι πολύ νωρίς για την άντληση οριστικών συμπερασμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους, αλλά είναι σαφές ότι αποσύρθησαν τον κίνδυνο της χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης και στήριξαν τη λειτουργία σημαντικών

¹³⁵ Έκθεση της Επιτροπής, COM 282 τελικό της 03.06.2010, σελ. 7.

¹³⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων στον κοινοτικό τραπεζικό τομέα (COM 72 της 26.3.2009, σ. 1).

¹³⁷ Έκθεση της Επιτροπής, COM 282 τελικό της 03.06.2010, σελ. 7.

¹³⁸ IP/09/743 της 12.05.2009.

διατραπεζικών αγορών. Από την άλλη πλευρά, η εξέλιξη της δανειοδότησης προς την πραγματική οικονομία αφότου ανακοινώθηκαν οι δέσμες μέτρων δεν ήταν ευνοϊκή, και οι πρόσφατες στατιστικές δείχνουν σφοδρή επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης¹³⁹. Σε πολλά κράτη μέλη, αναφέρονται όλο και περισσότερες περιπτώσεις άρνησης πρόσβασης σε τραπεζικές πιστώσεις και φαίνεται ότι πιστωτική στενότητα υπερβαίνει τις δικαιολογημένες επιπτώσεις των κυκλικών παραγόντων.

Σημαντικός λόγος για την ανεπαρκή ροή πιστώσεων διαπιστώθηκε ότι είναι η αβεβαιότητα σχετικά με την εκτίμηση της αξίας και τη θέση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, που αποτελεί πηγή προβλημάτων για τον τραπεζικό τομέα από την έναρξη της κρίσης. Η αβεβαιότητα σχετικά με την εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων συνέχισε όχι μόνο να υπονομεύει την εμπιστοσύνη στον τραπεζικό τομέα, αλλά εξασθένισε τα αποτελέσματα των μέτρων κρατικής στήριξης που συμφωνήθηκαν τον Οκτώβριο του 2008. Παραδείγματος χάρη, η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών εξασφάλισε προστασία κατά της απομειώσης της αξίας περιουσιακών στοιχείων, αλλά μεγάλο μέρος των χορηγηθέντων κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας απορροφήθηκε από τις τράπεζες για δημιουργία αποθεματικών έναντι μελλοντικών απομειώσεων της αξίας περιουσιακών στοιχείων. Οι τράπεζες έλαβαν ήδη μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων. Κατέγραψαν σημαντικές απομειώσεις της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, έλαβαν μέτρα για τον περιορισμό των υπολοίπων ζημιών με αναταξινόμηση των περιουσιακών στοιχείων εντός των ισολογισμών τους και σταδιακά έθεσαν κατά μέρος πρόσθετα κεφάλαια για να ενισχύσουν τη φερεγγυότητά τους. Ωστόσο, το πρόβλημα δεν επιλύθηκε σε επαρκή βαθμό και το απροσδόκητο βάθος της οικονομικής επιβράδυνσης δείχνει τώρα μια μεγαλύτερη και πιο εκτεταμένη επιδείνωση της πιστωτικής ποιότητας των τραπεζικών περιουσιακών στοιχείων.¹⁴⁰

Τα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν άμεσα το πρόβλημα της αβεβαιότητας σχετικά με την ποιότητα των τραπεζικών ισολογισμών και συνεπώς θα συμβάλουν στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον τραπεζικό κλάδο. Επίσης θα βοηθήσουν στην αποφυγή του κινδύνου επαναλαμβανόμενων γύρων ανακεφαλαιοποίησεων τραπεζών καθώς αυξάνονται οι απομειώσεις της αξίας περιουσιακών στοιχείων μέσα στην επιδεινούμενη κατάσταση της πραγματικής οικονομίας. Σε αυτήν τη βάση, αρκετά κράτη μέλη εξετάζουν ενεργά τα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία τραπεζών ως συμπλήρωμα άλλων μέτρων στο πλαίσιο της εφαρμογής της στρατηγικής που συμφωνήθηκε από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων τον Οκτώβριο του 2008.¹⁴¹

6.2 Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία.

Αποτελεί πάγια υποχρέωση των τραπεζών να προβαίνουν σε εκτίμηση κινδύνων όσον αφορά τα περιουσιακά στοιχεία που αποκτούν και να αναλαμβάνουν την κάλυψη των τυχόν συνακόλουθων ζημιών.¹⁴² Ωστόσο, τα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία μπορεί να θεωρηθεί ότι στηρίζουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Τα δημόσια μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία είναι κρατικές ενισχύσεις στο μέτρο που απαλλάσσουν τη δικαιούχο τράπεζα (ή της παρέχουν κατάλληλη αντιστάθμιση) από την ανάγκη είτε να καταχωρίσει ζημία είτε να συστήσει αποθεματικά για πιθανή ζημία όσον αφορά τα απομειωμένα

¹³⁹ Ενώ σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία για τη ζώνη του ευρώ ο τραπεζικός δανεισμός προς τις επιχειρήσεις εξακολουθεί να δείχνει ανθεκτικότητα, η υποκείμενη τάση εμφανίζει εξασθένιση, καθώς τα ποσοστά αύξησης της δανειοδότησης σε μηνιαία βάση παρουσιάζουν αισθητή επιβράδυνση προς τα τέλη του 2008. Το Δεκέμβριο του 2008, τα τραπεζικά δάνεια προς την ιδιωτική οικονομία (δάνεια προς μη ΝΧΙ εκτός των κυβερνήσεων) μειώθηκαν κατά 0,4 % σε σχέση με το Νοέμβριο.

¹⁴⁰ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 6.

¹⁴¹ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 7.

¹⁴² Οι τράπεζες συνήθως κατέχουν διάφορα περιουσιακά στοιχεία, όπως μετρητά, χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία (έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, ομόλογα, μετοχές, δάνεια που αποτελούν αντικείμενο συναλλαγών και βασικά εμπορεύματα), παράγωγα (συμβάσεις ανταλλαγής, συμβάσεις δικαιωμάτων προαιρεσης), δάνεια, χρηματοπιστωτικές επενδύσεις, άνλα περιουσιακά στοιχεία, ακίνητα, εγκαταστάσεις και εξοπλισμό. Ζημίες προκύπτουν όταν τα περιουσιακά στοιχεία πωλούνται σε τιμή χαμηλότερη από τη λογιστική τους αξία, όταν η αξία τους μειώνεται και δημιουργούνται αποθεματικά για πιθανές ζημίες ή ex post όταν οι ροές εσόδων κατά τη λήξη είναι χαμηλότερες από τη λογιστική αξία.

περιουσιακά στοιχεία που κατέχει ή/και ελευθερώνουν για άλλες χρήσεις κεφάλαια που είναι υποχρεωτικά βάσει των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Αυτό θα συνέβαινε ιδίως στην περίπτωση που τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία αγοράζονται ή ασφαλίζονται σε τιμή υψηλότερη της αγοραίας τιμής, ή εάν η τιμή της εγγύησης δεν παρέχει την απαιτούμενη αντιστάθμιση στο κράτος για την πιθανή μέγιστη υποχρέωση που αναλαμβάνει βάσει της εγγύησης.¹⁴³

Ωστόσο, κάθε ενίσχυση με σκοπό την αρωγή για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τις γενικές αρχές της αναγκαιότητας, της αναλογικότητας και της ελαχιστοποίησης των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Μια τέτοια στήριξη συνεπάγεται σοβαρές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ δικαιούχων και μη δικαιούχων τράπεζών με διαφορετικούς βαθμούς αναγκών. Οι μη επωφελούμενες από τα μέτρα τράπεζες, που είναι κατά βάση υγιείς, θα θεωρήσουν ενδεχομένως ότι πρέπει να επιζητήσουν κρατική παρέμβαση προκειμένου να διατηρήσουν την ανταγωνιστική θέση τους στην αγορά. Ανάλογες στρεβλώσεις μπορεί να προκύψουν μεταξύ των κρατών μελών με κίνδυνο να ξεκινήσει ένας συναγωνισμός επιχορηγήσεων μεταξύ των κρατών μελών (προσπαθώντας να σώσουν τις τράπεζές τους χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις για τις τράπεζες άλλων κρατών μελών) και να δημιουργηθούν συνθήκες χρηματοπιστωτικού προστατευτισμού και κατακερματισμού της εσωτερικής αγοράς. Συνεπώς, η συμμετοχή σε καθεστώς αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία θα πρέπει να υπόκειται σε σαφώς καθορισμένα και αντικειμενικά κριτήρια, έτσι ώστε να αποφεύγεται η παροχή αδικαιολόγητων πλεονεκτημάτων σε μεμονωμένες τράπεζες.¹⁴⁴

Οι αρχές που διέπουν την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων και, ιδίως, η εφαρμογή του άρθρου 87 παράγραφος 3 στοιχείο β) της συνθήκης σε κάθε μέτρο στήριξης τράπεζών στο πλαίσιο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης διατυπώθηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα που λήφθηκαν για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο της τρέχουσας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.¹⁴⁵ Αναλυτικότερες κατευθύνσεις για την πρακτική εφαρμογή αυτών των αρχών όσον αφορά την ανακεφαλαιοποίηση δόθηκαν, στη συνέχεια, σε πρόσφατη ανακοίνωσή της Επιτροπής για την ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης: περιορισμός των ενισχύσεων στο ελάχιστο απαραίτητο και διασφαλίσεις έναντι αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.¹⁴⁶ Στο ίδιο πνεύμα, οι κατευθυντήριες γραμμές που διατυπώνονται στη παρούσα ανακοίνωση, με βάση τις ίδιες αρχές, προσδιορίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά των μέτρων ή καθεστώτων αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, που καθορίζουν την αποτελεσματικότητά τους καθώς και τις επιπτώσεις τους στον ανταγωνισμό. Οι αυτές κατευθυντήριες γραμμές εφαρμόζονται σε όλες τις τράπεζες που επωφελούνται από μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία ανεξάρτητα από την συγκεκριμένη κατάστασή τους, αλλά οι πρακτικές επιπτώσεις της εφαρμογής τους μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το «προφίλ» κινδύνου και τη βιωσιμότητα της δικαιούχου τράπεζας. Οι αρχές που διατυπώνονται στις κατευθυντήριες αυτές γραμμές εφαρμόζονται mutatis mutandis όταν δύο ή περισσότερα κράτη μέλη συντονίζουν μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία για διασυνοριακές τράπεζες.¹⁴⁷

Η σχετική ανακοίνωση αποσκοπεί στον καθορισμό συντονισμένων αρχών και όρων προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία στην ενιαία αγορά στο μέτρο του δυνατού, λαμβάνοντας υπόψη το μακροπρόθεσμο στόχο της επανόδου σε κανονικές συνθήκες αγοράς, διατηρώντας συγχρόνως επαρκή βαθμό ευελιξίας έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη ειδικά χαρακτηριστικά ή να προβλέπονται πρόσθιτα μέτρα ή διαδικασίες σε ατομικό ή εθνικό επίπεδο για λόγους χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Τα αποτελεσματικά μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα τη διατήρηση της χορήγησης δανείων προς την πραγματική οικονομία.¹⁴⁸

¹⁴³ Μια εγγύηση θεωρείται ότι συνιστά κρατική ενίσχυση όταν η δικαιούχος τράπεζα δεν δύναται να εξεύρει ανεξάρτητο ιδιωτικό φορέα στην αγορά διατεθειμένο να χορηγήσει παρόμοια εγγύηση. Το ποσό της κρατικής ενίσχυσης καθορίζεται στο ύψος της μέγιστης καθαρής υποχρέωσης που αναλαμβάνει το κράτος.

¹⁴⁴ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 16.

¹⁴⁵ COM 270 της 25.10.2008, σ. 8.

¹⁴⁶ COM 10 της 15.1.2009, σ. 2.

¹⁴⁷ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 17.

¹⁴⁸ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 18.

6.3 Πλήρης ex ante διαφάνεια και γνωστοποίηση των απομειώσεων της αξίας και αρχική αξιολόγηση των επιλέξιμων τραπεζών

Κάθε μέτρο αρωγής από απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία πρέπει να στηρίζεται στο σαφή προσδιορισμό του μεγέθους των προβλημάτων της τράπεζας που συνδέονται με περιουσιακά στοιχεία, της εγγενούς φερεγγυότητάς της πριν από τη στήριξη και των προοπτικών αποκατάστασης της βιωσιμότητάς της, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πιθανές εναλλακτικές λύσεις, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η αναγκαία διαδικασία αναδιάρθρωσης, να αποφευχθεί η στρέβλωση των κινήτρων όλων των συμμετεχόντων και να προληφθεί η σπατάλη κρατικών πόρων χωρίς συμβολή στην αποκατάσταση της κανονικής ροής πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία.¹⁴⁹

Συνεπώς, για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος συνεχούς προσφυγής σε κρατικές παρεμβάσεις υπέρ των ιδίων δικαιούχων, οι υποψήφιοι, για να μπορούν να επωφεληθούν από μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, θα πρέπει να πληρούν τα ακόλουθα κριτήρια:

α) όσον αφορά τις αιτήσεις ενίσχυσης, οι επιλέξιμες τράπεζες έχουν την υποχρέωση πλήρους ex ante διαφάνειας και γνωστοποίησης των μειωμένης αξίας περιουσιακών στοιχείων που θα αποτελέσουν αντικείμενο των μέτρων αρωγής, με βάση κατάλληλη εκτίμηση της αξίας, πιστοποιημένη από αναγνωρισμένους ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες και επικυρωμένη από την αρμόδια εποπτική αρχή, σύμφωνα με τις αρχές εκτίμησης της αξίας.¹⁵⁰ Μια τέτοια γνωστοποίηση των μειωμένης αξίας περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να λαμβάνει χώρα πριν από την κρατική παρέμβαση. Ως πρέπει να οδηγεί στον προσδιορισμό του ποσού της ενίσχυσης και των ζημιών της τράπεζας από τη μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων.¹⁵¹

β) η αίτηση μιας δεδομένης τράπεζας για χορήγηση ενίσχυσης θα πρέπει να συνοδεύεται από την πλήρη επισκόπηση των δραστηριοτήτων και του ισολογισμού της, έτσι ώστε να αξιολογηθεί η κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας και οι προοπτικές της για τη μελλοντική αποκατάσταση της βιωσιμότητάς της (ανάλυση βιωσιμότητας). Η ανάλυση αυτή πρέπει να υποβληθεί παράλληλα με την πιστοποίηση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων που καλύπτονται από το πρόγραμμα μέτρων αρωγής αλλά, δεδομένης της κλίμακάς τους, θα μπορούσε να οριστικοποιηθεί αφού η τράπεζα ενταχθεί στο πρόγραμμα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης βιωσιμότητας πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή και θα λαμβάνονται υπόψη στην εκτίμηση των αναγκαίων μέτρων παρακολούθησης.¹⁵²

6.4 Καταμερισμός του κόστους που συνδέεται με απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία μεταξύ κράτους, μετόχων και πιστωτών.

Η γενική αρχή είναι ότι οι τράπεζες οφείλουν να επωμίζονται στο μέγιστο βαθμό τις ζημιές που συνδέονται με απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Αυτό απαιτεί, πρώτον πλήρη ex ante διαφάνεια και γνωστοποίηση, και στη συνέχεια ορθή εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων πριν την κρατική παρέμβαση και ορθή αμοιβή του κράτους ως αντάλλαγμα για τα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, οποιαδήποτε μορφή και αν έχουν, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί ισοδύναμη ευθύνη των μετόχων και καταμερισμός του κόστους, ανεξαρτήτως του μοντέλου που επιλέγεται. Ο συνδυασμός αυτών των στοιχείων θα πρέπει να οδηγεί σε συνολική

¹⁴⁹ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 19.

¹⁵⁰ Με την επιφύλαξη της αναγκαιότητας να κοινοποιηθούν οι επιπτώσεις στον ισολογισμό μέτρων αρωγής για περιουσιακά στοιχεία μειωμένης αξίας που συνεπάγονται καταμερισμό βαρών, οι όροι "διαφάνεια" και "πλήρης γνωστοποίηση" νοούνται ότι σημαίνουν διαφάνεια έναντι των εθνικών αρχών, των ανεξάρτητων εμπειρογνωμόνων που συμμετέχουν και της Επιτροπής.

¹⁵¹ Το ποσό της ενίσχυσης αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ της τιμής μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων (κανονικά βάσει την πραγματικής οικονομικής αξίας τους) και της αγοραίας τιμής. Στο παρόν έγγραφο, οι προκύπτουσες ζημιές αντιστοιχούν στη διαφορά μεταξύ της τιμής μεταβίβασης και της λογιστικής αξίας των περιουσιακών στοιχείων. Οι πραγματικές ζημιές γίνονται συνήθως γνωστές μόνο ex post.

¹⁵² COM 72 της 26.03.2009, σημείο 20.

συνεκτικότητα όσον αφορά τον καταμερισμό του κόστους για τις διάφορες μορφές κρατικής στήριξης, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαφόρων τύπων αρωγής.¹⁵³

Αφ' ής στιγμής τα περιουσιακά στοιχεία αποτιμηθούν ορθά και προσδιοριστούν με ακρίβεια οι ζημίες, και εάν αυτό οδηγεί σε κατάσταση τεχνικής αφερεγγυότητας χωρίς την κρατική παρέμβαση, η τράπεζα θα πρέπει να τεθεί υπό αναγκαστική διαχείριση ή λύση και εκκαθάριση, σύμφωνα με την κοινοτική και την εθνική νομοθεσία. Σε τέτοια περίπτωση, για να διατηρηθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα και η εμπιστοσύνη, μπορεί να είναι σκόπιμη η παροχή προστασίας ή εγγυήσεων προς τους κατόχους ομολογών.¹⁵⁴

Στην περίπτωση που το ενδεχόμενο να τεθεί μια τράπεζα υπό αναγκαστική διαχείριση ή κανονική λύση και εκκαθάριση δεν ενδείκνυται για λόγους χρηματοπιστωτικής σταθερότητας,¹⁵⁵ μπορεί να χορηγηθεί στην τράπεζα ενίσχυση με τη μορφή εγγύησης ή αγοράς περιουσιακών στοιχείων, η οποία πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό, έτσι ώστε να συνεχιστεί η λειτουργία της για την περίοδο που είναι απαραίτητη για την εκπόνηση σχεδίου αναδιάρθρωσης ή κανονική λύση και εκκαθάριση. Σε τέτοιες περιπτώσεις, θεωρείται εύλογο να αναλάβουν την κάλυψη των ζημιών και οι μέτοχοι, τουλάχιστον έως τα όρια που προβλέπει η νομοθεσία σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια. Μπορεί επίσης να εξεταστεί το ενδεχόμενο εθνικοποίησης.¹⁵⁶

Όταν δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί πλήρης ex ante καταμερισμός των βαρών, πρέπει να ζητηθεί από την τράπεζα να συμμετάσχει στην κάλυψη των ζημιών ή του κινδύνου σε μεταγενέστερο στάδιο, παραδείγματος χάρη με τη μορφή ρήτρών ανάκτησης ή, στην περίπτωση ασφαλιστικού καθεστώτος, μέσω ρήτρας "πρωτεύουσας ζημίας" που θα καλυφθεί από την τράπεζα (συνήθως τουλάχιστον 10 %) και ρήτρας "καταμερισμού της εναπομένουσας ζημίας", με την οποία η τράπεζα συμμετέχει κατά ένα ποσοστό (συνήθως τουλάχιστον 10 %) σε τυχόν πρόσθετες ζημίες.¹⁵⁷

Κατά γενικό κανόνα, όσο χαμηλότερη είναι η αρχική συμμετοχή, τόσο μεγαλύτερη είναι η ανάγκη συμμετοχής των μετόχων σε μεταγενέστερο στάδιο, είτε με τη μορφή μετατροπής των ζημιών του κράτους σε μετοχές της τράπεζας και/είτε με τη μορφή πρόσθετων αντισταθμιστικών μέτρων ώστε να περιοριστεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού κατά την εκτίμηση της αναγκαίας αναδιάρθρωσης.¹⁵⁸

6.5 Εναρμόνιση των κινήτρων για τη συμμετοχή των τραπεζών στα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία με τους στόχους δημοσίου συμφέροντος.

Κατά κανόνα, τα προγράμματα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία θα πρέπει να έχουν περίοδο εγγραφής σε αυτά μέχρι έξι μήνες από την έναρξη του προγράμματος από την

¹⁵³ Τα μέτρα αρωγής για περιουσιακά στοιχεία μειωμένης αξίας είναι σε κάποιο βαθμό συγκρίσιμα με εισφορές κεφαλαίου στο μέτρο που εξασφαλίζουν ένα μηχανισμό απορρόφησης των ζημιών και παράγουν αποτελέσματα σε επίπεδο κανονιστικού κεφαλαίου. Ωστόσο, με τα μέτρα αρωγής το κράτος αναλαμβάνει εν γένει μεγαλύτερο κίνδυνο, αναφορικά με ένα συγκεκριμένο χαρτοφυλάκιο περιουσιακών στοιχείων μειωμένης αξίας, χωρίς άμεση συμμετοχή σε άλλες δραστηριότητες ή κεφάλαια της τράπεζας που παράγουν έσοδα, και πέραν της πιθανής συμμετοχής του στην τράπεζα. Λαμβάνοντας υπόψη τη μεγαλύτερα μειονεκτήματα και τα μικρότερα πλεονεκτήματα, η αμοιβή που παρέχεται για τα μέτρα αρωγής για περιουσιακά στοιχεία μειωμένης αξίας θα πρέπει κανονικά να είναι υψηλότερη από ό,τι για εισφορές κεφαλαίου.

¹⁵⁴ Ωστόσο, η προστασία των μετόχων πρέπει κανονικά να αποκλειστεί. Βλέπε αποφάσεις N 39/08 (Danemark, ενίσχυση υπέρ της εκκαθάρισης της Roskilde Bank) και N 41/08 (Ηνωμένο Βασίλειο, ενίσχυση διάσωσης υπέρ της Bradford & Bingley).

¹⁵⁵ Αυτό μπορεί να συμβαίνει όταν το μέγεθος της τράπεζας ή το είδος των δραστηριοτήτων της θα καθιστούσε αδύνατη τη διαχείριση της στο πλαίσιο αναγκαστικής διαχείρισης, δικαστικής διαιδικασίας ή κανονικής λύσης και εκκαθάρισης χωρίς να υπάρξουν επικίνδυνες συστηματικές επιπτώσεις σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή στη χορήγηση δανείων προς την πραγματική οικονομία. Σε μια τέτοια περίπτωση θα είναι αναγκαία αιτιολόγηση από την αρμόδια νομισματική ή/και εποπτική αρχή.

¹⁵⁶ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 23.

¹⁵⁷ Άλλοι παράγοντες, παραδείγματος χάρη υψηλότερη αμοιβή, ενδέχεται να επηρεάσουν το κατάλληλο επίπεδο. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι οι ex post αντισταθμίσεις μπορεί να λάβουν χώρα μόνο αρκετά έτη αφού έχει θεσπιστεί το μέτρο και συνεπώς να παρατείνουν την ανεπιθύμητη αβεβαιότητα που συνδέεται με την εκτίμηση της αξίας των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων. Οι ρήτρες ανάκτησης που βασίζονται σε ex ante εκτίμηση της αξίας λόγουν το πρόβλημα αυτό.

¹⁵⁸ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 25.

κυβέρνηση. Αυτό θα περιορίσει την τάση των τραπέζων να καθυστερήσουν τη δημοσίευση των απαραίτητων πληροφοριών ελπίζοντας ότι θα τύχουν αρωγής υψηλότερου επιπέδου σε μεταγενέστερη τιμερομηνία, και θα διευκολύνει την ταχεία επίλυση των τραπεζικών προβλημάτων προτού η οικονομική επιβράδυνση επιδεινώσει την κατάσταση.¹⁵⁹ Κατά την περίοδο των έξι μηνών, οι τράπεζες θα μπορούν να υποβάλουν "καλάθια" επιλεξιμών περιουσιακών στοιχείων προκειμένου να καλυφθούν από τα μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, με τη δυνατότητα παράτασης.¹⁶⁰

Τισώς χρειαστεί να σχεδιαστούν κατάλληλοι μηχανισμοί ώστε να εξασφαλιστεί ότι συμμετέχουν στο μέτρο της κυβέρνησης οι τράπεζες που έχουν περισσότερο ανάγκη αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Αυτοί οι μηχανισμοί θα μπορούσαν να προβλέπουν υποχρεωτική συμμετοχή στο πρόγραμμα καθώς και τουλάχιστον υποχρεωτική γνωστοποίηση στις εποπτικές αρχές. Η υποχρέωση για όλες τις τράπεζες να αποκαλύπτουν την έκταση των προβλημάτων τους σχετικά με περιουσιακά στοιχεία θα βοηθήσει να καταστεί σαφής η ανάγκη και το απαιτούμενο εύρος ενός προγράμματος αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία σε επίπεδο κράτους μέλους.¹⁶¹

Όταν η συμμετοχή δεν είναι υποχρεωτική, το πρόγραμμα θα μπορούσε να περιλαμβάνει κατάλληλα κίνητρα (όπως η παροχή στους υφιστάμενους μετόχους δικαιωμάτων αγοράς ή άλλων δικαιωμάτων ώστε να μπορούν να συμμετέχουν σε μελλοντική άντληση ιδιωτικών κεφαλαίων με προτιμησιακούς δρους) που θα διευκολύνουν την αποδοχή της από τις τράπεζες χωρίς παρέκκλιση από τις αρχές της διαφάνειας και της υποχρεωτικής γνωστοποίησης, της ορθής εκτίμησης και του επιμερισμού των βαρών.¹⁶²

Η συμμετοχή μετά τη λήξη της περιόδου εγγραφής των έξι μηνών θα πρέπει να είναι δυνατή μόνο σε εξαιρετικές και απρόβλεπτες περιστάσεις για τις οποίες δεν ευθύνεται η τράπεζα,¹⁶³ και με την επιφύλαξη αυστηρότερων όρων, όπως η καταβολή υψηλότερης αμοιβής προς το κράτος ή/και σημαντικότερα αντισταθμιστικά μέτρα.¹⁶⁴

Η πρόσβαση σε αρωγή για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία πρέπει να υπόκειται πάντα σε ορισμένες σχετικές υποχρεώσεις συμπεριφοράς. Ειδικότερα, οι τράπεζες που είναι δικαιούχοι πρέπει να υπόκεινται σε διασφαλίσεις οι οποίες να εξασφαλίζουν ότι τα κεφαλαιακά αποτελέσματα της αρωγής χρησιμοποιούνται για τη χορήγηση πιστώσεων προκειμένου να αντιμετωπιστεί δεόντως η ζήτηση σύμφωνα με εμπορικά κριτήρια και χωρίς διακρίσεις, και όχι για να χρηματοδοτηθεί μια στρατηγική ανάπτυξης (και συγκεκριμένα η απόκτηση υγιών τραπέζων) εις βάρος των ανταγωνιστών τους.¹⁶⁵

Επίσης, πρέπει να προβλεφθούν περιορισμοί σχετικά με την πολιτική διανομής μερισμάτων, καθώς και ανώτατα όρια των αποδοχών των διευθυντικών στελεχών. Η συγκεκριμένη μορφή των υποχρεώσεων συμπεριφοράς πρέπει να καθοριστεί με βάση εκτίμηση της αναλογικότητας αφού ληφθούν υπόψη οι διάφοροι παράγοντες που μπορεί να επιβάλλουν αναδιάρθρωση.¹⁶⁶

6.6 Επιλεξιμότητα των περιουσιακών στοιχείων.

Κατά τον καθορισμό των διαφόρων επιλεξιμών περιουσιακών στοιχείων, πρέπει να βρεθεί μια ισορροπία ανάμεσα στην επίτευξη του στόχου αύμεσης χρηματοπιστωτικής

¹⁵⁹ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 26.

¹⁶⁰ Στην περίπτωση εγγεγραμμένων περιουσιακών στοιχείων τα οποία ενδεχομένως λίγουν αργότερα

¹⁶¹ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 27.

¹⁶² COM 72 της 26.03.2009, σημείο 28.

¹⁶³ "Απρόβλεπτη" θεωρείται η περίσταση η οποία δεν θα μπορούσε επ' ουδενί να προβλεφθεί από τη διοίκηση της εταιρείας κατά τη λήψη της απόφασής της να προσχωρήσει στο πρόγραμμα αρωγής για μειωμένα περιουσιακά στοιχεία κατά την περίοδο εγγραφής και η οποία δεν οφείλεται σε αμέλεια ή σφάλμα εκ μέρους της διοίκησης της εταιρείας ή σε αποφάσεις του ομίλου στον οποίο ανήκει. "Εξαιρετική" θεωρείται η περίσταση που έχει τον χαρακτήρα αυτόν ανεξάρτητα από την τρέχουσα κρίση. Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να επικαλεσθούν τέτοιες περιστάσεις κοινοποιούν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες στις Επιτροπή.

¹⁶⁴ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 29.

¹⁶⁵ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 30.

¹⁶⁶ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 31.

σταθερότητας και την ανάγκη να διασφαλιστεί μεσοπρόθεσμα η αποκατάσταση της κανονικής λειτουργίας της αγοράς. Τα περιουσιακά στοιχεία που κοινώς χαρακτηρίζονται ως "τοξικά" (π.χ., τίτλοι εξασφαλισμένοι με ενυπόθηκα δάνεια στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και συνδεόμενες αντισταθμίσεις και παράγωγα), τα οποία προκάλεσαν τη χρηματοπιστωτική κρίση και τα οποία έχουν παύσει, ως επί το πλείστον, να έχουν ρευστότητα ή υπέστησαν σημαντικές προσαρμογές της αξίας προς τα κάτω, θεωρούνται προφανώς σε μεγάλο βαθμό η αιτία για την αβεβαιότητα και τον σκεπτικισμό που επικρατούν όσον αφορά τη βιωσιμότητα των τραπεζών. Ο περιορισμός του φάσματος επιλέξιμων περιουσιακών στοιχείων σε αυτά τα περιουσιακά στοιχεία θα περιορίζε την έκταση των πιθανών ζημιών για το κράτος και θα συνέβαλε στην πρόληψη των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Ωστόσο, ένα υπερβολικά περιορισμένο μέτρο αρωγής για περιουσιακά στοιχεία ίσως δεν θα επέτρεπε την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον τραπεζικό τομέα, λόγω των διαφορών μεταξύ των ειδικών προβλημάτων που αντιμετώπισαν τα κράτη μέλη και οι τράπεζες, καθώς και του βαθμού εξάπλωσης του προβλήματος της μείωσης της αξίας σε όλα περιουσιακά στοιχεία. Αυτό συνηγορεί μάλλον υπέρ μιας ρεαλιστικής αντιμετώπισης που περιλαμβάνει στοιχεία ευελιξίας, η οποία θα επέτρεπε να τύχουν και όλα περιουσιακά στοιχεία μέτρων αρωγής σε ανάλογο βαθμό και εφόσον υπάρχει η δέουσα αιτιολόγηση.¹⁶⁷

Είναι απαραίτητη μια κοινή και συντονισμένη κοινοτική προσέγγιση όσον αφορά τη διαπίστωση των περιουσιακών στοιχείων που είναι επιλέξιμα για μέτρα αρωγής, προκειμένου αφενός να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών και εντός του κοινοτικού τραπεζικού τομέα, και αφετέρου να περιοριστούν τα κίνητρα αντιπαραβολής των διαφόρων εθνικών μέτρων αρωγής από διασυνοριακές τράπεζες. Πρέπει να οριστούν οι κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων ("καλαθιών") που αντικατοπτρίζουν τον υφιστάμενο βαθμό μείωσης της αξίας προκειμένου να υπάρχει συνοχή στη διαπίστωση των περιουσιακών στοιχείων που είναι επιλέξιμα για μέτρα αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Λεπτομερέστερες οδηγίες σχετικά με τον ορισμό αυτών των κατηγοριών αναφέρονται στο παράρτημα III. Με βάση αυτές τις κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων θα είναι ευκολότερη η σύγκριση των τραπεζών και των χαρακτηριστικών κινδύνου που εμφανίζουν σε όλη την Κοινότητα. Τα κράτη μέλη πρέπει στη συνέχεια να αποφασίσουν ποια κατηγορία περιουσιακών στοιχείων θα μπορούσε να καλυφθεί και σε ποια έκταση, με την επιφύλαξη ότι η Επιτροπή θα εξετάσει το βαθμό μείωσης της αξίας.¹⁶⁸

Πρέπει να αναπτυχθεί μια αναλογική προσέγγιση ώστε να μπορούν τα κράτη μέλη των οποίων ο τραπεζικός τομέας θίγεται και από άλλους εξίσου σημαντικούς παράγοντες που θέτουν σε κίνδυνο τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα (όπως π.χ. η κατάρρευση της αγοράς ακινήτων) να επεκτείνουν την επιλέξιμότητα σε συφώς καθορισμένες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων που αντιστοιχούν σε αυτή τη συστηματική απειλή, εφόσον δικαιολογείται δεόντως και χωρίς ποσοτικούς περιορισμούς.¹⁶⁹

Θα μπορούσε επίσης να προβλεφθεί επιπρόσθετη ευελιξία παρέχοντας τη δυνατότητα στις τράπεζες να απαλλαγούν από απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία που δεν είναι επιλέξιμα βάσει των κριτηρίων που διατυπώθηκαν στις παραγράφους 32, 33 και 34, χωρίς να είναι απαραίτητη συγκεκριμένη αιτιολόγηση για ανώτατο ποσοστό 10-20 % επί του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων μιας τράπεζας που καλύπτονται από μηχανισμό αρωγής, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι διάφορες περιστάσεις των διαφόρων κρατών μελών και τραπεζών. Ωστόσο, τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία δεν μπορούν επί του παρόντος να θεωρηθούν απομειωμένα δεν πρέπει να περιληφθούν σε πρόγραμμα αρωγής. Τα μέτρα αρωγής από απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία δεν πρέπει να παρέχουν απειρότερη ασφάλεια από τις μελλοντικές συνέπειες της ύφεσης.¹⁷⁰

Κατ' αρχήν, όσο ευρύτερα είναι τα κριτήρια επιλέξιμότητας και όσο μεγαλύτερη είναι η αναλογία που αντιτροσπάωνται τα σχετικά περιουσιακά στοιχεία στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας, τόσο μεγαλύτερες θα πρέπει να είναι οι αναδιαρθρώσεις και ριζικά τα διορθωτικά μέτρα προκειμένου να αποφευχθούν οι αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Εν πάσῃ περιπτώσει, η Επιτροπή δεν πρόκειται να θεωρήσει επιλέξιμα για μέτρα αρωγής τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία έχουν εγγραφεί στον ισολογισμό της δικαιούχου τράπεζας μετά από

¹⁶⁷ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 32.

¹⁶⁸ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 33.

¹⁶⁹ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 34.

¹⁷⁰ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 35.

συγκεκριμένη καταληκτική ημερομηνία η οποία προηγείται της ανακοίνωσης του προγράμματος απαλλαγής. Μια διαφορετική προσέγγιση θα μπορούσε να οδηγήσει σε αντιπαραβολή περιουσιακών στοιχείων και θα προκαλούσε απαράδεκτο ηθικό κίνδυνο παρακινώντας τις τράπεζες να αποφεύγουν να εκτιμούν ορθά τους κινδύνους σε μελλοντικές δανειοδοτήσεις και σε άλλες επενδύσεις, και επομένως να επαναλάβουν ακριβώς τα ίδια λάθη που οδήγησαν στη σημερινή κρίση.¹⁷¹

6.7 Εκτίμηση επιλέξιμων περιουσιακών στοιχείων για μέτρα αρωγής και αποτίμηση.

Προκειμένου να προληφθούν οι αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να αποφευχθεί ο αγώνας δρόμου επιδοτήσεων μεταξύ των κρατών μελών, είναι απαραίτητη η ορθή και συνεπής εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, περιλαμβανομένων των περιουσιακών στοιχείων που είναι πιο πολύπλοκα και λιγότερο ρευστά. Η εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων πρέπει να βασίζεται σε γενική μεθοδολογία καθιερωμένη σε κοινοτικό επίπεδο και να συντονίζεται στενά εκ των προτέρων μεταξύ των κρατών μελών και από την Επιτροπή, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα των μέτρων αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία και να περιορίζεται ο κίνδυνος στρεβλώσεων και επιζήμιας αντιπαραβολής, ιδιαίτερα για τις διασυνοριακές τράπεζες. Μπορεί να χρειαστεί να χρησιμοποιηθούν άλλες μέθοδοι προκειμένου να ληφθούν υπόψη ειδικές περιστάσεις σχετικά, για παράδειγμα, με τη διαθεσιμότητα των σχετικών δεδομένων, εφόσον οι μέθοδοι αυτές εξασφαλίζουν ισοδύναμη διαφάνεια. Εν πάσῃ περιπτώσει, οι επιλέξιμες τράπεζες πρέπει να αποτιμούν τα χαρτοφυλάκια τους καθημερινά και να γνωστοποιούν τακτικά και συχνά στις εθνικές αρχές και στις εποπτικές αρχές τις σχετικές πληροφορίες.¹⁷²

Οταν η εκτίμηση της αξίας ορισμένων περιουσιακών στοιχείων κρίνεται ιδιαίτερα πολύπλοκη, θα μπορούσαν να προβλέπονται άλλες προσεγγίσεις όπως η δημιουργία μιας "καλής τράπεζας" με την οποία το κράτος θα αγόραζε μάλλον τα υγιή παρά τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Η αγορά τράπεζας από το κράτος (καθώς και η εθνικοποίηση) θα ήταν μια άλλη δυνατότητα, προκειμένου να γίνει εκτίμηση της αξίας συν τω χρόνω στο πλαίσιο αναδιάρθρωσης ή εύρυθμης λύσης και εκκαθάρισης, οπότε θα εξέλειπε κάθε αβεβαιότητα δύον αφορά την ορθή αξία των σχετικών περιουσιακών στοιχείων.¹⁷³

Σε πρώτο στάδιο, τα περιουσιακά στοιχεία πρέπει, ει δυνατόν, να αποτιμηθούν με βάση την τρέχουσα αγοραία αξία τους. Κατ' αρχήν, κάθε μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων που καλύπτεται από πρόγραμμα με εκτίμηση της αξίας που υπερβαίνει την αγοραία τιμή αποτελεί κρατική ενίσχυση. Ωστόσο, η τρέχουσα αγοραία αξία μπορεί να απέχει σημαντικά από τη λογιστική αξία αυτών των περιουσιακών στοιχείων υπό τις παρούσες περιστάσεις, ή να είναι ανύπαρκτη λόγω απουσίας αγοράς (η αξία ορισμένων περιουσιακών στοιχείων μπορεί πράγματι να είναι έως και μηδενική).¹⁷⁴

Σε δεύτερο στάδιο, η αξία που αποδίδεται στα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία στο πλαίσιο προγράμματος αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία ("αξία μεταβίβασης") θα είναι αναπόφευκτα μεγαλύτερη από τις τρέχουσες αγοραίες τιμές ώστε να επιτευχθεί η αρωγή. Προκειμένου να υπάρχει συνοχή στην αξιολόγηση της συμβατότητας των ενισχύσεων, η Επιτροπή προτίθεται να εξετάσει μια αξία μεταβίβασης που αντικατοπτρίζει την υποκείμενη μακροπρόθεσμη οικονομική αξία (την "πραγματική οικονομική αξία") των περιουσιακών στοιχείων, με βάση τις υποκείμενες χρηματοροές και ευρύτερους χρονικούς ορίζοντες, δηλαδή ένα αποδεκτό μέγεθος αναφοράς που δηλώνει ότι το ποσό της ενίσχυσης αντιστοιχεί στο ελάχιστο απαραίτητο ποσό. Ήα πρέπει να εξεταστεί η εφαρμογή ομοιόμορφων περιθωρίων ασφαλείας σε ορισμένες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να προσεγγίσουν την πραγματική οικονομική αξία των περιουσιακών στοιχείων, τα οποία είναι τόσο πολύπλοκα ώστε θεωρείται αδύνατη μια αξιόπιστη πρόβλεψη των εξελίξεων στο προσεχές μέλλον.¹⁷⁵

¹⁷¹ Εν ανάγκη, η παροχή κρατικής στήριξης σχετικά με τους κινδύνους που περικλείουν μελλοντικά περιουσιακά στοιχεία μπορεί να προβλεφθεί με βάση την ανακοίνωση περί εγγυήσεων και το προσωρινό πλαίσιο.

¹⁷² COM 72 της 26.03.2009, σημείο 37.

¹⁷³ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 38.

¹⁷⁴ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 39.

¹⁷⁵ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 40.

Συνεπώς, τα μέτρα σχετικά με την αξία μεταβίβασης για την αγορά ή την ασφάλιση περιουσιακών στοιχείων¹⁷⁶ πρέπει να βασίζονται στην πραγματική οικονομική αξία τους. Επίσης, πρέπει να διασφαλίζεται κατάλληλη αμοιβή για το κράτος. Εφόσον τα κράτη μέλη κρίνουν απαραίτητο —ιδίως για να αποφευχθεί η περίπτωση τεχνικής αφερεγγυότητας— να χρησιμοποιήσουν αξία μεταβίβασης των περιουσιακών στοιχείων που υπερβαίνει την πραγματική οικονομική αξία τους, το στοιχείο βοήθειας που περιλαμβάνεται στο μέτρο είναι αντιστοίχως μεγαλύτερο. Αυτό μπορεί να γίνει δεκτό μόνο εάν συνοδεύεται από ευρεία αναδιάρθρωση και από την επιβολή όρων που επιτρέπουν την ανάκτηση της συμπληρωματικής αυτής ενίσχυσης σε μεταγενέστερο στάδιο, για παράδειγμα μέσω μηχανισμών ανάκτησης.¹⁷⁷

Η διαδικασία εκτίμησης τόσο της αγοραίας αξίας όσο και της πραγματικής οικονομικής αξίας, καθώς και η αμοιβή του κράτους, πρέπει να ακολουθούν τις ίδιες κατευθυντήριες αρχές και διαδικασίες που αναφέρονται στο παράρτημα IV.¹⁷⁸

Κατά την αξιολόγηση των μεθόδων εκτίμησης της αξίας που θα υποβάλλουν τα κράτη μέλη για τα μέτρα αρωγής για περιουσιακά στοιχεία, και της εφαρμογής τους σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή θα συμβουλεύεται επιτροπές εμπειρογνωμόνων σε θέματα εκτίμησης της αξίας.¹⁷⁹ Η Επιτροπή θα βασιστεί επίσης στην εμπειρογνωσία των υφιστάμενων σε κοινοτικό επίπεδο οργανισμών προκειμένου να εξασφαλίσει τη συνοχή των μεθόδων εκτίμησης της αξίας.¹⁸⁰

6.8 Διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων που υπόκεινται σε μέτρα αρωγής για ορισμένα περιουσιακά στοιχεία

Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να επιλέξουν τον καταλληλότερο τρόπο για να παράσχουν αρωγή σε τράπεζες για ορισμένα περιουσιακά στοιχεία, με βάση τις επιλογές που αναφέρονται στην ενότητα 3 και στο παράρτημα II, και αφού λάβουν υπόψη το μέγεθος του προβλήματος των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, την κατάσταση της κάθε τράπεζας και ζητήματα σχετικά με τον προϋπολογισμό. Στόχος του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων είναι να εξασφαλίσει ότι ο τρόπος παρέμβασης που επιλέγεται σχεδιάζεται έτσι ώστε να διασφαλίζει ίση μεταχείριση και να προλαμβάνει αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.¹⁸¹

Αν και οι ειδικές ρυθμίσεις αποτίμησης για τα μέτρα ενίσχυσης είναι δυνατόν να διαφέρουν, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους δεν πρέπει να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον κατάλληλο επιμερισμό των βαρών μεταξύ του κράτους και των δικαιούχων τράπεζών. Με βάση την ορθή εκτίμηση της αξίας, ο συνολικός μηχανισμός χρηματοδότησης μιας εταιρείας διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, μιας ασφάλειας ή υβριδικής λύσης πρέπει να εξασφαλίζει ότι η τράπεζα θα πρέπει να υποστεί την ίδια αναλογία ζημιών. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να προβλεφθούν ρήτρες ανάκτησης. Γενικά, όλα τα προγράμματα πρέπει να προβλέπουν ότι οι τράπεζες που είναι δικαιούχοι αναλαμβάνουν τις ζημιές που προκύπτουν από τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων.¹⁸²

Ανεξάρτητα από τον τρόπο παρέμβασης, για να μπορέσει η τράπεζα να επικεντρωθεί στην αποκατάσταση της βιωσιμότητάς της και να αποφύγει τυχόν συγκρούσεις συμφερόντων, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί σαφής λειτουργικός και οργανωτικός διαχωρισμός ανάμεσα στη δικαιούχο τράπεζα και στα απομειωμένα περιουσιακά της στοιχεία, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση, το προσωπικό και την πελατεία.¹⁸³

6.9 Μέτρα παρακολούθησης — αναδιάρθρωση και αποκατάσταση της βιωσιμότητας.

Στόχος των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, στο πλαίσιο αυτό, είναι να εξασφαλίσουν όσο το δυνατόν λιγότερες ενισχύσεις και όσο το δυνατόν λιγότερες στρεβλώσεις,

¹⁷⁶ Στην περίπτωση μέτρου ασφάλισης, η αξία μεταβίβασης ισοδυναμεί με το ασφαλισμένο ποσό.

¹⁷⁷ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 41.

¹⁷⁸ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 42.

¹⁷⁹ Η Επιτροπή θα χρησιμοποιεί τις γνωμοδοτήσεις αυτών των επιτροπών όπως σε άλλες διαδικασίες κρατικών ενισχύσεων, στις οποίες προσφεύγει πιθανόν σε εξωτερική πραγματογνωμοσύνη.

¹⁸⁰ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 43.

¹⁸¹ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 44.

¹⁸² COM 72 της 26.03.2009, σημείο 45.

¹⁸³ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 46.

ώστε να απομακρύνουν από τις δικαιούχους τράπεζες τους κινδύνους που συνδέονται με μια ιδιαίτερη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων και να προετοιμάσουν σωστά το έδαφος για την αποκατάσταση μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας χωρίς κρατική στήριξη. Αν και η αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων σύμφωνα με τις ανωτέρω αρχές είναι απαραίτητη για την αποκατάσταση της βιωσιμότητας των τραπεζών, δεν αρκεί μόνη της για την επίτευξη αυτού του στόχου. Ανάλογα με την ιδιαίτερη κατάσταση και τα χαρακτηριστικά τους, οι τράπεζες θα πρέπει να λάβουν κατάλληλα μέτρα προς το συμφέρον τους, προκειμένου να αποφύγουν την επανάληψη παρόμοιων προβλημάτων και να εξασφαλίσουν βιώσιμη αποδοτικότητα.¹⁸⁴

Σύμφωνα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, και ιδίως τους κανόνες για τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης, η απαλλαγή από απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία ισοδυναμεί με διαρθρωτική ενέργεια και απαιτεί να εξεταστούν προσεκτικά τρεις προϋποθέσεις: i) επαρκή συνεισφορά του δικαιούχου στο κόστος του προγράμματος για τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία· ii) ενέργειες που θα εξασφαλίσουν την αποκατάσταση της βιωσιμότητας· και iii) μέτρα που είναι απαραίτητα για να διορθωθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.¹⁸⁵

Για να ικανοποιηθεί η πρώτη προϋπόθεση, αρκεί κανονικά να πληρούνται οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στην ενότητα 5, και συγκεκριμένα η γνωστοποίηση, η εκτίμηση της αξίας, η αποτίμηση και ο επιμερισμός των βαρών. Κατ' αυτόν τον τρόπο η συνεισφορά του δικαιούχου θα πρέπει να καλύψει τουλάχιστον το σύνολο των ζημιών που θα προκύψουν από τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων στο κράτος. Εφόσον αυτό είναι υλικά αδύνατο, μπορεί παρόλα αυτά να εγκριθεί η ενίσχυση, κατ' εξαίρεση, με την επιφύλαξη αυστηρότερων απαιτήσεων όσον αφορά τις άλλες δύο προϋποθέσεις.¹⁸⁶

Οι απαιτήσεις για αποκατάσταση της βιωσιμότητας και η ανάγκη να διορθωθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού καθορίζονται κατά περίπτωση. Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, την ανάγκη αποκατάστασης της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας, πρέπει να σημειωθεί ότι η αρωγή από απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία μπορεί να συμβάλει σε αυτόν τον στόχο. Η ανάλυση της βιωσιμότητας πρέπει να βεβαιώνει την πραγματική και μελλοντική κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας μετά από πλήρη εκτίμηση και εξέταση των ενδεχόμενων παραγόντων κινδύνου.¹⁸⁷

Η αξιολόγηση της Επιτροπής όσον αφορά την έκταση της απαιτούμενης αναδιάρθρωσης, μετά την αρχική έγκριση των μέτρων αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, θα πραγματοποιηθεί με βάση τα ακόλουθα κριτήρια: κριτήρια που τίθενται στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης: περιορισμός των ενισχύσεων στο ελάχιστο απαραίτητο και διασφαλίσεις έναντι αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, το ποσοστό των περιουσιακών στοιχείων της τράπεζας που υπόκεινται σε μέτρα αρωγής, την τιμή μεταβίβασης αυτών των περιουσιακών στοιχείων συγκριτικά με την αγοραία τιμή, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χορηγούμενης αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, το συνολικό άνοιγμα του κράτους σε σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία σταθμισμένου κινδύνου της τράπεζας, τη φύση και την προέλευση των προβλημάτων της δικαιούχου τράπεζας, καθώς και την ευρωστία του επιχειρηματικού μοντέλου και της επενδυτικής στρατηγικής της τράπεζας. Η Επιτροπή θα λαμβάνει επίσης υπόψη κάθε συμπληρωματική χορήγηση εγγυήσεων του δημοσίου ή ανακεφαλαιοποίηση από το κράτος, προκειμένου να σχηματίσει πλήρη εικόνα της κατάστασης της δικαιούχου τράπεζας.¹⁸⁸

Η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα προϋποθέτει ότι η τράπεζα μπορεί να επιβιώσει χωρίς κρατική στήριξη, αυτό όμως συνεπάγεται σαφή σχέδια για την εξόφληση των κρατικών κεφαλαίων που έχει λάβει και παραίτηση από εγγυήσεις του δημοσίου. Ανάλογα με το

¹⁸⁴ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 48.

¹⁸⁵ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 49.

¹⁸⁶ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 50.

¹⁸⁷ Πρέπει επίσης να διασφαλιστεί, στο μέτρο του εφικτού, η συμμόρφωση με τα κριτήρια που καθορίζονται στην παράγραφο 40 της ανακοίνωσης της Επιτροπής για με την ανακεφαλαιοποίηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης: περιορισμός των ενισχύσεων στο ελάχιστο απαραίτητο και διασφαλίσεις έναντι αδικαιολόγητων στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.

¹⁸⁸ Για τις τράπεζες που υποχρεούνται ήδη να εφαρμόσουν σχέδιο αναδιάρθρωσης, μετά τη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης, ένα τέτοιο σχέδιο θα πρέπει να λαμβάνει δεδοτώς υπόψη τη νέα ενίσχυση και να προβλέπει όλες τις επιλογές από την αναδιάρθρωση έως την εύρυθμη λύση και εκκαθάριση.

αποτέλεσμα της αξιολόγησης αυτής, η αναδιάρθρωση θα πρέπει να περιλαμβάνει εμπεριστατωμένη ανασκόπηση της στρατηγικής και των δραστηριοτήτων της τράπεζας, με επικέντρωση, για παράδειγμα, στη κύρια δραστηριότητα, τον επαναπροσανατολισμό των επιχειρηματικών μοντέλων, το κλείσιμο ή την εκχώρηση τομέων δραστηριότητας ή θυγατρικών, τις αλλαγές στη διαχείριση ενεργητικού και παθητικού, καθώς και άλλες αλλαγές.¹⁸⁹

Η ανάγκη για διεξοδική αναδιάρθρωση θα προκύψει εφόσον η σχετική εκτίμηση της αξίας των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, καταλήγει σε αρνητικό μετοχικό κεφάλαιο ή τεχνική αφερεγγυότητα χωρίς κρατική παρέμβαση. Τα επανελημμένα αιτήματα για ενίσχυση και μη τίρηση των γενικών αρχών που αναφέρονται στην ενότητα 5 δείχνουν γενικά την ανάγκη για μια τέτοια διεξοδική αναδιάρθρωση.¹⁹⁰

Διεξοδική αναδιάρθρωση θα χρειαστεί επίσης εφόσον η τράπεζα έχει ήδη λάβει κρατική ενίσχυση υπό οιαδήποτε μορφή, η οποία είτε συμβάλλει στην κάλυψη ή στην αποφυγή ζημιών, είτε υπερβαίνει συνολικά κατά 2 % το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων σταθμισμένου κινδύνου της τράπεζας, αφού ληφθούν δεόντως υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κατάστασης κάθε δικαιούχου.¹⁹¹

Το χρονοδιάγραμμα των μέτρων που απαιτούνται για την αποκατάσταση της βιωσιμότητας θα λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση της ενδιαφερόμενης τράπεζας, καθώς και τη γενική κατάσταση στον τραπεζικό τομέα, χωρίς να καθυστερεί αδικαιολόγητα τις απαραίτητες προσαρμογές.¹⁹²

Τρίτον, πρέπει να εξεταστεί η έκταση των απαραίτητων αντισταθμιστικών μέτρων, με βάση τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που απορρέουν από την ενίσχυση. Τα μέτρα αυτά θα απαιτήσουν ενδεχομένως περιορισμό του μεγέθους ή εκχώρηση των προσοδοφόρων επιχειρηματικών μονάδων ή θυγατρικών, ή ακόμη και την ανάληψη δεσμεύσεων συμπεριφοράς ώστε να περιοριστεί η εμπορική επέκταση.¹⁹³

Θα θεωρείται ότι υπάρχει ανάγκη για αντισταθμιστικά μέτρα όταν η δικαιούχος τράπεζα δεν πληροί τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στην ενότητα 5 και ιδίως τις σχετικές με τη γνωστοποίηση, την εκτίμηση της αξίας, την αποτίμηση και τον επιμερισμό των βαρών.¹⁹⁴

Η Επιτροπή θα εκτιμήσει το πεδίο εφαρμογής των απαιτούμενων αντισταθμιστικών μέτρων, με βάση την εκτίμησή της όσον αφορά τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που απορρέουν από την ενίσχυση, και ιδίως με βάση τους ακόλουθους παράγοντες: το συνολικό ποσό της ενίσχυσης, περιλαμβανομένων των μέτρων εγγυήσεων και ανακεφαλαιοποίησης, τον όγκο των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων που υπάγονται στο μέτρο, το ποσοστό των ζημιών που απορρέουν από το περιουσιακό στοιχείο, τη γενική οικονομική υγεία της τράπεζας, το «προφύλ» κινδύνου των περιουσιακών στοιχείων για τα οποία παρέχεται αρωγή, την ποιότητα της διαχείρισης κινδύνων της τράπεζας, το επίπεδο των δεικτών φερεγγυότητας εάν δεν χορηγηθεί ενίσχυση, τη θέση στην αγορά της δικαιούχου τράπεζας και τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που απορρέουν από τη συνέχιση των εμπορικών δραστηριοτήτων της τράπεζας, καθώς και τις επιπτώσεις της ενίσχυσης στη διάρθρωση του τραπεζικού τομέα.¹⁹⁵

7 Παροχή άλλων μορφών συνδρομής για βελτίωση της ρευστότητας.

Κατά την αντιμετώπιση οξέων προβλημάτων ρευστότητας που έχουν ορισμένοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, τα κράτη μέλη επιθυμούν ενδεχομένως να συνοδεύουν τα καθεστώτα παροχής εγγυήσεων ή ανακεφαλαιοποίησης με συμπληρωματικές μορφές στήριξης της ρευστότητας παρέχοντας δημόσιους πόρους (περιλαμβανομένων κεφαλαίων από την Κεντρική Τράπεζα). Η Επιτροπή έχει καταστήσει σαφές ότι στις περιπτώσεις που ένα κράτος μέλος/Κεντρική

¹⁸⁹ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 53.

¹⁹⁰ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 54.

¹⁹¹ Η συμμετοχή σε εγκεκριμένο καθεστώς εγγύησης πιστώσεων, χωρίς να έχει χρειαστεί να γίνει προσφυγή στην εγγύηση για να καλυφθούν οι ζημιές, δεν λαμβάνεται υπόψη για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου.

¹⁹² COM 72 της 26.03.2009, σημείο 56.

¹⁹³ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 57.

¹⁹⁴ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 58.

¹⁹⁵ COM 72 της 26.03.2009, σημείο 59.

Τράπεζα αντιδρά σε τραπεζική κρίση όχι με επιλεκτικά μέτρα υπέρ μεμονωμένων τραπεζών, αλλά με γενικά μέτρα που απευθύνονται σε όλους τους ανάλογους παράγοντες της αγοράς (π.χ. παρέχοντας δάνεια σε όλη την αγορά με ίσους όρους), τα εν λόγω γενικά μέτρα συνήθως δεν εμπίπτουν στο πεδίο των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων και δεν χρειάζεται να κοινοποιούνται στην Επιτροπή. Η Επιτροπή θεωρεί, για παράδειγμα, ότι οι δραστηριότητες των κεντρικών τραπεζών που συνδέονται με τη νομισματική πολιτική, όπως πράξεις ανοιχτής αγοράς και πάγιες διευκολύνσεις, δεν εμπίπτουν στους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων. Επίσης, η ειδική στήριξη ενός συγκεκριμένου χρηματοπιστωτικού οργανισμού μπορεί να διαπιστωθεί ότι δεν συνιστά ενίσχυση υπό ορισμένες συνθήκες. Η Επιτροπή θεωρεί ότι στην περίπτωση αυτή η παροχή κεφαλαίων της Κεντρικής Τράπεζας προς τον χρηματοπιστωτικό οργανισμό ενδέχεται να διαπιστωθεί ότι δεν συνιστά ενίσχυση, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, όπως:

- α) ο χρηματοπιστωτικός οργανισμός είναι φερέγγυος κατά τον χρόνο παροχής της ρευστότητας και η τελευταία δεν αποτελεί μέρος ευρύτερης δέσμης ενισχύσεων,
- β) η διευκόλυνση είναι πλήρως εξασφαλισμένη με εγγυήσεις για τις οποίες ισχύουν αρχικά περιθώρια ασφαλείας (haircuts), ανάλογα με την πούτητα και την αγοραία αξία τους,
- γ) η Κεντρική Τράπεζα χρεώνει τον δικαιούχο με ορισμένο επιτόκιο ως ποινή,
- δ) το μέτρο λαμβάνεται με πρωτοβουλία της ίδιας της Κεντρικής Τράπεζας, και ιδίως δεν υποστηρίζεται με καμία αντεγγύηση εκ μέρους του κράτους.¹⁹⁶

Η Επιτροπή θεωρεί ότι υπό τις παρούσες εξαιρετικές περιστάσεις ένα καθεστώς στήριξης της ρευστότητας με δημόσιους πόρους (περιλαμβανομένης της Κεντρικής Τράπεζας) εφόσον συνιστά ενίσχυση, μπορεί να κριθεί συμβατό σύμφωνα με τις αρχές των κατευθυντήριων γραμμάν για τη διάσωση και αναδιάρθρωση. Υπό την προϋπόθεση ότι εξασφαλίζεται τακτική επανεξέταση του εν λόγω καθεστώτος ρευστότητας ανά εξάμηνο, η έγκριση του καθεστώτος μπορεί να καλύπτει χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών και μέχρι δύο ετών καταρχήν. Μπορεί δε να παραταθεί περαιτέρω η εφαρμογή του με έγκριση της Επιτροπής, σε περίπτωση που το απαιτεί η κρίση στις χρηματοπιστωτικές αγορές.¹⁹⁷

Γ] EX ANTE TROPPOΙ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης, ένα κράτος μέλος ενδέχεται επίσης να επιθυμεί να προβεί σε ελεγχόμενη λύση και εκκαθάριση ή σε πλειστηριασμό ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην επικράτειά του. Η εν λόγω ελεγχόμενη εκκαθάριση, η οποία ενδεχομένως πραγματοποιείται σε συνδυασμό με τη συνεισφορά δημόσιων πόρων, δύναται να εφαρμόζεται σε μεμονωμένες περιπτώσεις είτε σε δεύτερο στάδιο μετά την ενίσχυση διάσωσης προς συγκεκριμένο χρηματοπιστωτικό οργανισμό, όταν καθίσταται σαφές ότι ο τελευταίος δεν μπορεί να προβεί σε επιτυχή αναδιάρθρωση, είτε εξ αρχής. Η ελεγχόμενη λύση και εκκαθάριση ενδέχεται επίσης να αποτελεί στοιχείο γενικού καθεστώτος εγγυήσεων, π.χ. εφόσον ένα κράτος μέλος αναλαμβάνει να προβεί σε εκκαθάριση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών για τους οποίους πρέπει να ενεργοποιηθεί η σχετική εγγύηση.¹⁹⁸ Και πάλι, η αξιολόγηση του σχετικού καθεστώτος και των μεμονωμένων μέτρων εκκαθάρισης που λαμβάνονται βάσει του εν λόγω καθεστώτος, ακολουθεί τις ίδιες γραμμές, κατ' αναλογία, που περιγράφονται παραπάνω για τα καθεστώτα εγγυήσεων.¹⁹⁹

Αν καταστεί αναγκαία η χορήγηση περαιτέρω ενίσχυσης που δεν είχε αρχικά προβλεφθεί στο κοινοποιηθέν σχέδιο αναδιάρθρωσης κατά τη διάρκεια της περιόδου αναδιάρθρωσης για την αποκατάσταση της βιωσιμότητας, η ενίσχυση αυτή πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μεμονωμένης ex ante κοινοποίησης και κάθε περαιτέρω ενίσχυση αυτού του είδους θα λαμβάνεται υπόψη στην τελική απόφαση της Επιτροπής.

¹⁹⁶ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 50-51.

¹⁹⁷ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 52.

¹⁹⁸ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 43.

¹⁹⁹ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημείο 44.

Η πώληση μιας προβληματικής τράπεζας σε άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα μπορεί να συμβάλει στην αποκατάσταση της μακροπρόθεσμης βιώσιμότητας, εάν ο αγοραστείς είναι βιώσιμος και ικανός να απορροφήσει τη μεταβίβαση της προβληματικής τράπεζας, και μπορεί να συμβάλει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της αγοράς. Μπορεί, επίσης, να συμβάλει στην εξυγίανση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Για το σκοπό αυτό, ο αγοραστής θα πρέπει να αποδείξει ότι η νέα ενοποιημένη οντότητα θα είναι βιώσιμη. Στην περίπτωση πώλησης, πρέπει επίσης να τηρηθούν οι απαιτήσεις βιώσιμότητας, ίδιας συνεισφοράς και περιορισμού των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.²⁰⁰

Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να ενθαρρύνουν την έξοδο των μη βιώσιμων φορέων της αγοράς, επιτρέποντας συγχρόνως την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξόδου σε κατάλληλα χρονικά πλαίσια που διασφαλίζουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Η τραπεζική ανακοίνωση προβλέπει διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας θα πρέπει να ολοκληρώνεται η κανονική λύση, εκκαθάριση ή πλειστηριασμός.²⁰¹ Η απόκτηση των «υγιών» στοιχείων ενεργητικού και υποχρεώσεων μιας τράπεζας που αντιμετωπίζει δυσχέρειες θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει μια εναλλακτική επιλογή για μια υγιή τράπεζα ως ένας οικονομικά αποδοτικός τρόπος για την επέκταση των καταθέσεων και τη δημιουργία σχέσεων με αξιόπιστους δανειολήπτες. Επιπλέον, η δημιουργία μιας αυτόνομης «καλής τράπεζας» από ένα συνδυασμό «υγιών» περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων μιας υφιστάμενης τράπεζας μπορεί επίσης να αποτελεί αποδοτικό τρόπο αποκατάστασης της βιώσιμότητας, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω νέα οντότητα δεν είναι σε θέση να στρεβλώσει αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό.²⁰²

Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του μέτρου της εκκαθάρισης οδηγεί στις ακόλουθες εκτιμήσεις: πρώτον, στο πλαίσιο της εκκαθάρισης πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων θηβικής φύσεως, αποκλείοντας ιδίως το ενδεχόμενο να επωφεληθούν οι μέτοχοι και ορισμένες κατηγορίες πιστωτών από ενισχύσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας ελεγχόμενης λύσης και εκκαθάρισης. Επειτα, για να αποφευχθούν οι αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, η φάση της εκκαθάρισης θα πρέπει να περιορίζεται στο χρονικό διάστημα που είναι απολύτως αναγκαίο για την εύρυθμη διεκπεραίωσή της. Για όσο διάστημα ο δικαιούχος χρηματοπιστωτικός οργανισμός εξακολουθεί να λειτουργεί, δεν θα πρέπει να ασκεί νέες δραστηριότητες, αλλά να συνεχίζει απλώς τις υφιστάμενες. Η άδεια λειτουργίας της τράπεζας να πρέπει να αφαιρεθεί το ταχύτερο δυνατόν. Επιπροσθέτως, για να εξασφαλισθεί ο περιορισμός του ύψους της ενίσχυσης στο ελάχιστο αναγκαίο με βάση τον επιδιωκόμενο στόχο, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι η προστασία της χρηματοοικονομικής σταθερότητας στην παρούσα αναταραχή ενδέχεται να απαιτήσει την ικανοποίηση ορισμένων πιστωτών της εκκαθαριζόμενης τράπεζας με τη λήψη μέτρων ενίσχυσης. Η θέσπιση κριτηρίων για την επιλογή των συγκεκριμένων κατηγοριών υποχρεώσεων στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να ακολουθεί τους ιδιους κανόνες που ισχύουν για τις υποχρεώσεις οι οποίες καλύπτονται από καθεστώς εγγυήσεων και τέλος για να εξασφαλισθεί η μη καταβολή οποιασδήποτε ενίσχυσης στους αγοραστές του χρηματοπιστωτικού οργανισμού ή τημμάτων αυτού ή των πωλούμενων οντοτήτων, θα πρέπει οπωσδήποτε να τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις όσον αφορά τις σχετικές πωλήσεις. Για να εξακριβώσει την ενδεχόμενη ύπαρξη ενίσχυσης, η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη τα ακόλουθα κριτήρια:

- α) η διαδικασία πωλήσεων πρέπει να είναι ανοικτή και χωρίς διακρίσεις,
- β) η πώληση θα πρέπει να πραγματοποιείται με τους όρους της αγοράς,
- γ) ο χρηματοπιστωτικός οργανισμός ή η κυβέρνηση, ανάλογα με το επιλεγόμενο σύστημα, θα πρέπει να εξασφαλίσει όσο το δυνατόν υψηλότερη τιμή πώλησης για τα σχετικά στοιχεία ενεργητικού και παθητικού,
- δ) σε περίπτωση που είναι αναγκαία η χορήγηση ενίσχυσης στην πωλούμενη οικονομική δραστηριότητα, θα απαιτηθεί ατομική εξέταση σύμφωνα με τις αρχές των κατευθυντήριων γραμμών για τη διάσωση και αναδιάρθρωση.²⁰³

²⁰⁰ COM 195 της 19.08.2009, σελ.12.

²⁰¹ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημεία 43-50. Για να καταστεί δυνατή η ομαλή έξοδος, μπορεί να θεωρηθεί συμβατή μια ενδεχόμενη ενίσχυση εκκαθάρισης, όταν λ.χ. απαιτείται για την προσωρινή ανακεφαλαιοποίηση μιας ενδιάμεσης τράπεζας η ενός ενδιάμεσου φορέα ή για την ικανοποίηση απαιτήσεων ορισμένων κατηγοριών πιστωτών εάν αυτό δικαιολογείται για λόγους χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

²⁰² COM 195 της 19.08.2009, σελ.13.

²⁰³ Τραπεζική ανακοίνωση COM 270 της 25.10.2008, σημεία 45-49.

Εφόσον με βάση τα κριτήρια αυτά διαπιστώνεται ότι παρέχεται ενίσχυση στους αγοραστές ή στις πωλούμενες οντότητες, θα πρέπει να εξετασθεί ιδιαιτέρως κατά πόσον η εν λόγω ενίσχυση είναι συμβατή.

Δ] ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε πρόσφατα ειδική έκδοση του πίνακα αποτελεσμάτων των κρατικών ενισχύσεων, που αφορά τα μέτρα τα οποία έλαβαν τα κράτη μέλη υπό τον έλεγχο και τον συντονισμό της Επιτροπής στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Για τη διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας, τα κράτη μέλη θέσπισαν εγγυητική κάλυψη, μηχανισμούς προστασίας από κινδύνους και μέτρα ανακεφαλαιοποίησης για τον χρηματοπιστωτικό τομέα συνολικού ύψους μέχρι 3000 δισ. €. Με τρεις νέες ανακοινώσεις της Επιτροπής τίθεται ένα σαφές πλαίσιο που περιγράφει τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να ληφθούν αυτά τα άνευ προηγουμένου μέτρα, χωρίς να θίγεται η ακεραιότητα της ενιαίας αγοράς και αποφεύγοντας τις επιζήμιες "κούρσες" επιχορηγήσεων μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον, στο προσωρινό πλαίσιο μέτρων κρατικών ενισχύσεων που θεσπίστηκε τον Δεκέμβριο του 2008 παρέχονται στα κράτη μέλη οδηγίες για την καλύτερη στήριξη των επιχειρήσεων και των θέσεων εργασίας στην πραγματική οικονομία χωρίς υπερβολικές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.²⁰⁴

Η αρμόδια για τον ανταγωνισμό Επίτροπος Neelie Kroes δήλωσε: «Τους έξι τελευταίους μήνες αποδείχθηκε ότι ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη συντονισμένη αντιμετώπιση των προκλήσεων της οικονομικής κρίσης ανά την Ευρώπη. Οι δοκιμασμένοι με επιτυχία κανόνες κρατικών ενισχύσεων της ΕΕ συνέβαλαν σημαντικά στην κατεύθυνση αυτή. Χάρη στην παρέμβασή μας και τους -ενίστε αυστηρούς- όρους που επιβάλαμε, τα κράτη μέλη δεν έπεσαν στην παγίδα του προστατευτισμού και της εξαγωγής των προβλημάτων τους προς τα όλα κράτη μέλη, ενώ παράλληλα μπόρεσαν να αποφύγουν την χρηματοοικονομική κατάρρευση. Εναπόκειται τώρα στον χρηματοπιστωτικό τομέα να καθαρίσει τους ισολογισμούς του και να αναδιαρθρώσει ώστε να εξασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον.»

Η συντονισμένη δράση των κρατών μελών και της Επιτροπής επέτρεψε την ταχεία εφαρμογή κατάλληλων καθεστώτων στήριξης και μέτρων *ad hoc* για την αντιμετώπιση της πρόκλησης της χρηματοπιστωτικής κρίσης χωρίς αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Από τον Σεπτέμβριο του 2008 η Επιτροπή έχει λάβει πάνω από 50 αποφάσεις, συχνά σε χρόνο ρεκόρ. Αυτό συνέβαλε στη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον χρηματοπιστωτικό κλάδο και στην οικονομία γενικότερα, διατηρώντας παράλληλα κίνητρα για τη δέουσα ανάληψη κινδύνων και άσκηση ανταγωνισμού στο μέλλον.

Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων είχε καθοριστική σημασία ώστε να αποφευχθεί η "κούρσα" των επιχορηγήσεων και να διατηρηθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις στην ενιαία αγορά. Διαφύλαξε επίσης τα συμφέροντα των υγιών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που είναι ικανά να λειτουργούν χωρίς κρατικές ενισχύσεις.

Η ειδική έκδοση του πίνακα αποτελεσμάτων δείχνει ότι το συνολικό ανώτατο ύψος των έκτακτων μέτρων στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που έχει εγκρίνει μέχρι στιγμής η Επιτροπή ανέρχεται σε περίπου 3000 δισ. €. Ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει το συνολικό ανώτατο ποσό εγγυητικής κάλυψης (μέχρι 2300 δισ. €), καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης (σχεδόν 300 δισ. €) και μέτρα διάσωσης και αναδιάρθρωσης *ad hoc* υπέρ μεμονωμένων τραπεζών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (περίπου 400 δισ. €). Το πραγματικό ύψος των κρατικών ενισχύσεων θα είναι σημαντικά μικρότερο, κυρίως διότι το στοιχείο ενίσχυσης που εμπειριέχουν οι κρατικές εγγυήσεις συνήθως αποτελεί μικρό μόρος των εγγυώμενων ποσών. Η πραγματική δημοσιονομική δαπάνη πραγματοποιείται μόνον όταν καταπίπτει η κρατική εγγύηση.

Από τον Οκτώβριο του 2008 μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2009, η Επιτροπή ενέκρινε 73 αποφάσεις σχετικά με 33 καθεστώτα και 68 αποφάσεις σχετικά με επί μέρους μέτρα για 38 τράπεζες. Αυτές οι 141 αποφάσεις αφορούν 21 κράτη μέλη. Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα τους, κάποιες από αυτές τις αποφάσεις ελήφθησαν μέσα σε μια νύχτα, ώστε να αποφευχθούν οι αλυσιδωτές αντιδράσεις και η κατάρρευση μεγάλου τμήματος του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ΕΕ. Από τον Οκτώβριο

²⁰⁴ IP/09/554 της 08.04.2009, σελ. 1.

2008 μέχρι το τέλος του 2009, η Επιτροπή ενέκρινε μέτρα κρατικής ενίσχυσης σε χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς ύψους περίπου 3,63 τρις ευρώ (ποσό που αντιστοιχεί στο 29% των ΑΕΠ των ΕΕ-27).²⁰⁵

Από τις αρχές Οκτωβρίου του 2008, η Επιτροπή ανέλαβε δράση για να βοηθήσει την καταπολέμηση της οικονομικής κρίσης με τη χάραξη σαφούς πλαισίου πολιτικής. Από τον Οκτώβριο του 2008 μέχρι το Φεβρουάριο του 2009, η Επιτροπή εξέδωσε τρεις ανακοινώσεις σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη: την «ανακοίνωση για τις τράπεζες» της 13ης Οκτωβρίου 2008 (βλ. IP/08/1495), την «ανακοίνωση για την ανακεφαλαιοποίηση» της 5ης Δεκεμβρίου 2008 (βλ. IP/08/1901) και την «ανακοίνωση για τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία» της 25ης Φεβρουαρίου 2009 (βλ. IP/09/322).

**Εγκριθείσες παρεμβάσεις κρατικών ενισχύσεων των κρατών μελών στο πλαίσιο της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης
(κατάσταση στις 31 Μαρτίου 2009)²⁰⁶**

Κράτος μέλος	Καθεστώτα εγγυήσεων	Καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης	Καθεστώτα που συνδυάζουν διάφορα μέτρα	Άλλα μέτρα	Πρόσφατες παρεμβάσεις ad hoc	Μέτρα πραγματικής οικονομίας
Βέλγιο					x	x
Βουλγαρία						
Τσεχική Δημοκρατία						
Δανία	x	x				
Γερμανία			x		x	x
Εσθονία						
Ιρλανδία	x				x	
Ελλάδα			x			
Ισπανία	x			x		x
Γαλλία	x	x			x	x
Ιταλία	x	x				
Κύπρος						
Λετονία	x				x	x
Λιθουανία						
Λουξεμβούν					x	x

²⁰⁵ COM 282 της 08.10.2010, σελ.12

²⁰⁶ Στον πίνακα αποτελεσμάτων κρατικών ενισχύσεων της άνοιξης του 2009 υπάρχουν πρόσθετοι πίνακες που παρέχουν λεπτομερέστερα στοιχεία με παραπομπές και ηλεκτρονικούς συνδέσμους στις αντίστοιχες αποφάσεις κρατικών ενισχύσεων. Για επισκόπηση των εθνικών μέτρων που λήφθηκαν ως απάντηση στην χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση, βλ. MEMO/09/111.

ργο						
Ουγγαρία				x		
Μάλτα						
Κάτω χώρες	x				x	
Αυστρία			x			
Πολωνία						
Πορτογαλία	x				x	x
Ρουμανία						
Σλοβενία	x	x				
Σλοβακία						
Φινλανδία	x				x	
Σουηδία	x	x			x	
Ηνωμένο Βασίλειο	x		x			x

Επτά κράτη μέλη εφάρμοσαν καθαρά καθεστώτα ανακεφαλαιοποίησης²⁰⁷, ενώ άλλα επτά σχεδίασαν μικτά/συνδυασμένα καθεστώτα²⁰⁸. Η Ισπανία, η Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ουγγαρία και η Γερμανία εφάρμοσαν επίσης καθεστώτα στήριξης διαφορετικού τύπου. Σε ό,τι αφορά την ενίσχυση επί μέρους οντοτήτων, εγκρίθηκαν μέτρα ανακεφαλαιοποίησης και άλλα μέτρα στήριξης για 29 οντότητες²⁰⁹.

²⁰⁷ Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία και Σουηδία.

²⁰⁸ Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα, Αυστρία, Πολωνία, Ουγγαρία και Σλοβακία.

²⁰⁹ ING, KBC, Parex Banka, Anglo Irish Bank, Bank of Ireland, Allied Irish BankFortis, Dexia, Nord LB, IKB, Kaupthing Bank Finland, Ethias, SdB, Banco Privado Portugues, Hypo Real Estate, WestLB, Fonia, HSH Nordbank, Hypo Tirol, LBBW, Kaupthing Luxemburg, Caisse d'Epargne/Banque Populaire, Mortgage Bank of Latvia, Northern Rock, Commerzbank, Lloyds Banking Group, BAWAG, Hypo Group Alpe Adria και RBS.

Ε) ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.

Βάσει των Άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι επιφορτισμένη με τον έλεγχο της τήρησης των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, διότι μόνο μια ανεξάρτητη αρχή μπορεί να εκτιμήσει τις επιζήμιες συνέπειες που προκαλεί στη λειτουργία της κοινής αγοράς η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων από τα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή μεριμνά ώστε τα κράτη μέλη να χορηγούν μόνο ενισχύσεις που συμβιβάζονται με την κοινή αγορά. Γι' αυτό η Συνθήκη προβλέπει στο άρθρο 88 (108 ΣΛΕΕ) ότι κάθε νέα ενίσχυση ή καθεστώς ενισχύσεων πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή και να εγκρίνονται από αυτήν πριν εφαρμοσθούν. Επίσης, η Επιτροπή ασκεί, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, μόνιμο έλεγχο των υφιστάμενων καθεστώτων ενισχύσεων στα κράτη αυτά και τα υποχρεώνει να κοινοποιήσουν όλα τα μέτρα που θα χρησιμοποιήσουν ως κρατική ενίσχυση. Οι αρχές που πρέπει να διαφυλαχθούν, ώστε να επιτύχει ο στόχος της μεταρρύθμισης των κανόνων και διαδικασιών των κρατικών ενισχύσεων είναι η λιγότερες, αλλά καλύτερα στοχευμένες κρατικές ενισχύσεις, η καλύτερη οικονομική προσέγγιση και οι πιο αποτελεσματικές διαδικασίες ελέγχου σε συνδυασμό με την καλύτερη προβλεψιμότητα και την ενισχυμένη διαφάνεια.²¹⁰

Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο ακολουθεί τη λογική μιας αρνητικής ολοκλήρωσης, καθόσον περιορίζει την εθνική κυριαρχία των κρατών μελών. Με αυτό το δεδομένο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της μετατροπής του soft law σε hard law για τις κρατικές ενισχύσεις, η Επιτροπή δημιούργησε τη θετική ολοκλήρωση «από τα όντα» λόγω των ασαφών κανόνων της συνθήκης και της ετερογένειας που υπάρχει στα συμφέροντα των κρατών μελών. Ωστόσο, υπάρχουν και περιορισμοί, οι οποίοι έγκεινται στο ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν την κρατική ενίσχυση σε ένα συγκεκριμένο σκοπό και επιτλέον τα κράτη μέλη είναι αυτά που καθορίζουν το βαθμό της θετικής ολοκλήρωσης.²¹¹

Άλλωστε, η Ευρωπαϊκή Εποπτική Αρχή (CEBS) διαβεβαιώνει ότι όλες οι εθνικές εποπτικές αρχές έχουν τα κατάλληλα εργαλεία ώστε να πιστοποιούν τα προβλήματα σε μία τράπεζα στο αρχικό τους στάδιο και να λαμβάνουν κατάλληλη δράση.²¹² Σύμφωνα με την ανακοίνωση της 4ης Μαρτίου 2009, η Επιτροπή θα προτείνει το ενισχυμένο ευρωπαϊκό πλαίσιο χρηματοπιστωτικής εποπτείας να αποτελείται από δύο νέους πυλώνες²¹³: ένα Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ)²¹⁴, το οποίο θα παρακολουθεί και θα εκτιμά τις δυνητικές απειλές στην χρηματοπιστωτική σταθερότητα που απορρέουν από μακροοικονομικές εξελίξεις και από εξελίξεις εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος συνολικά («μακροπροληπτική εποπτεία»). Προς το σκοπό αυτό, το ΕΣΣΚ θα παρέχει έγκαιρες προειδοποιήσεις για διαφαινόμενους συστημικούς κινδύνους και, όπου είναι αναγκαίο, θα εκδίδει συστάσεις για την λήψη μέτρων προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι κίνδυνοι αυτοί. Η δημιουργία του ΕΣΣΚ θα αντιμετωπίσει μια από τις βασικές αδυναμίες που αναδείχθηκαν λόγω της κρίσης και αφορούν την τρωτότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε διασυνδεδεμένους, πολύπλοκους, κλαδικούς και διακλαδικούς συστημικούς κινδύνους· και ένα Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ)²¹⁵, το οποίο θα έχει τη μορφή ενός εύρωστου δικτύου εθνικών εποπτικών αρχών που θα λειτουργεί παράλληλα με τις Ευρωπαϊκές Εποπτικές Αρχές για τη διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας σε επίπεδο μεμονωμένων χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και για την προστασία των καταναλωτών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών («μικροπροληπτική εποπτεία»).

²¹⁰ COM 701 της 01.12.2010.

²¹¹ Michael Blauberger, "From negative to positive integration? European state aid control through soft and hard law", Max Planck Institute for the study of societies, April 2008.

²¹² Committee of European Banking Supervisors (CEBS), "CEBS's response to the European Commission's Communication on an EU Framework for Cross-Border Crisis Management in the Banking Sector", 19.02.2010.

²¹³ Βλέπε παράρτημα

²¹⁴ Ανακοίνωση Επιτροπής, COM 252 τελικό της 27.05.2009, σελ.3.

²¹⁵ Ανακοίνωση Επιτροπής, COM 252 τελικό της 27.05.2009, σελ.4.

Το νέο ευρωπαϊκό δίκτυο θα βασισθεί στον επιμερισμό και την αμοιβαία ενίσχυση των αρμοδιοτήτων, συνδυάζοντας την εποπτεία των επιχειρήσεων σε εθνική βάση με τη συγκέντρωση ειδικών καθηκόντων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να προκύψουν εναρμονισμένοι κανόνες καθώς και συνεκτική εποπτική πρακτική και εφαρμογή. Το δίκτυο αυτό πρέπει να βασίζεται στις αρχές της σύμπραξης, της ευελιξίας και της επικουρικότητας. Θα στοχεύει στην ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης μεταξύ εθνικών εποπτικών αρχών με την εξασφάλιση, μεταξύ άλλων, ότι οι εποπτικές αρχές της χώρας υποδοχής συμμετέχουν ενεργά στον καθορισμό πολιτικών που συνδέονται με την χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την προστασία των καταναλωτών, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτό την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των διασυνοριακών κινδύνων.

Η υλοποίηση των δύο πυλώνων του νέου εποπτικού συστήματος είναι αναγκαία προκειμένουνα επιτευχθούν πολλά τιμές συνέργειες, να υπάρξειανοιβαία ενίσχυση του αντικτύπου στην χρηματοπιστωτική σταθερότητα και να εξασφαλισθεί η πλήρης σύνδεση πλαισίων μακροπροληπτικής και μικροπροληπτικής εποπτείας. Η ενίσχυση της ρύθμισης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στην ΕΕ θα ήταν αναποτελεσματική εάν διατηρούσαμε συγχρόνως ένα εποπτικό σύστημα το οποίο εμφάνισε πολλαπλές αδυναμίες κατά τη διάρκεια της κρίσης. Παράλληλα, οι διαφορές στην εθνική ενσωμάτωση του κοινοτικού δικαίου που απορρέουν λόγω των εξαιρέσεων, παρεκκλίσεων, προσθηκών ή αοριστών στις ισχύουσες οδηγίες πρέπει να εντοπιστούν και να εξαλειφθούν, ώστε να καταστεί δυνατός ο καθορισμός και η εφαρμογή μιας εναρμονισμένης δέσμης βασικών προτύπων (ένα ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων) σε ολόκληρη την ΕΕ από όλες τις εποπτικές αρχές. Η διαδικασία αυτή μπορεί να ενισχυθεί με την εισαγωγή περισσότερο άμεσα εφαρμόσιμων κανόνων στο επίπεδο της ΕΕ, όπου αυτό είναι δυνατόν.²¹⁶

Το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο χρηματοπιστωτικής εποπτείας πρέπει να έχει την πλήρη ευθύνη απέναντι στις πολιτικές αρχές στην ΕΕ. Πρέπει να συμβάλλει στην ανάπτυξη κοινής εποπτικής νοοτροπίας, να λαμβάνει υπόψη τις επιδιώξεις όλων των κρατών μελών και να ανταποκρίνεται στην ανάγκη δημιουργίας ισορροπημένης, ισχυρής και στηριζόμενης στην αμοιβαία εμπιστοσύνη σχέσης μεταξύ των εποπτικών αρχών προέλευσης και υποδοχής. Πρέπει να είναι ένα σύστημα που να βασίζεται σε υψηλά εποπτικά πρότυπα, τα οποία να εφαρμόζονται με ισοδύναμο τρόπο, δίκαια και συνεκτικά σε όλους τους παράγοντες της αγοράς, ενώ παράλληλα θα διαφυλάσσεται η ανεξαρτησία των εποπτικών αρχών κατά την εκτέλεση του έργου τους. Με την πρωτοβουλία αυτή, η ΕΕ δεν δίνει απλώς συνέχεια στα αιτήματα που διατύπωσε στο πλαίσιο της G20 για διεθνή δράση ώστε να δημιουργηθεί ένα ισχυρότερο και συνεκτικότερο κανονιστικό και εποπτικό σύστημα για τον μελλοντικό χρηματοπιστωτικό τομέα, αλλά θέτει επίσης ένα σύγχρονο και διεξοδικό περιφερειακό πλαίσιο, οι αρχές του οποίου πρέπει να νιοθετηθούν σε διεθνές επίπεδο.²¹⁷

Η Επιτροπή εξετάζει επίσης τις ενισχύσεις που έχουν εφαρμόσει παράνομα τα κράτη μέλη, χωρίς να τις κοινοποιήσουν ή προτού εγκριθούν. Συχνά η Επιτροπή πληροφορείται την ύπαρξη παρόμοιων ενισχύσεων κατόπιν καταγγελίας από επιχειρήσεις. Εφόσον η ενίσχυση είναι ασυμβίβαστη, την απαγορεύει και διατάσσει το κράτος μέλος που διέπραξε την παράβαση να την ανακτήσει. Ο αποδέκτης της παράνομης ενίσχυσης πρέπει τότε να την επιστρέψει.

Η αρμόδια για τον ανταγωνισμό Επίτροπος Neelie Kroes δήλωσε: «Τους έξι τελευταίους μήνες αποδείχθηκε ότι ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη συντονισμένη αντιμετώπιση των προκλήσεων της οικονομικής κρίσης ανά την Ευρώπη. Οι δοκιμασμένοι με επιτυχία κανόνες κρατικών ενισχύσεων της ΕΕ συνέβαλαν σημαντικά στην κατεύθυνση αυτή. Χάρη στην παρέμβασή μας και τους -ενίστε αυστηρούς- όρους που επιβάλλαμε, τα κράτη μέλη δεν έπεσαν στην παγίδα του προστατευτισμού και της εξαγωγής των προβλημάτων τους προς τα άλλα κράτη μέλη, ενώ παράλληλα μπόρεσαν να αποφύγουν την χρηματοοικονομική κατάρρευση. Εναπόκειται τώρα στον χρηματοπιστωτικό τομέα να καθαρίσει τους ισολογισμούς του και να αναδιαρθρωθεί ώστε να εξασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον».²¹⁸

Ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων είχε καθοριστική σημασία ώστε να αποφευχθεί η "κούρσα" των επιχορηγήσεων και να διατηρηθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις στην ενιαία αγορά. Διαφύλαξε επίσης τα συμφέροντα των υγιών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που είναι ικανά να λειτουργούν χωρίς κρατικές ενισχύσεις. Επίσης, βελτιώνοντας το συντονισμό μεταξύ των

²¹⁶ Ανακοίνωση Επιτροπής, COM 252 τελικό της 27.05.2009, σελ.4.

²¹⁷ Ανακοίνωση Επιτροπής, COM 252 τελικό της 27.05.2009, σελ.4.

²¹⁸ IP/09/554 της 08/04.2009.

κρατών μελών και ελαχιστοποιώντας τον «ηθικό κίνδυνο», θα μπορέσει η Επιτροπή να ενδυναμώσει αποτελεσματικά τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων.²¹⁹

ZΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.

Οι ανακοινώσεις της Επιτροπής σχετικά με τη στήριξη των τραπεζών για την αντιμετώπιση της κρίσης, καθώς και όλες οι επιμέρους αποφάσεις για τα μέτρα και τα καθεστώτα ενίσχυσης, τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω ανακοινώσεων εκδόνονται με νομική βάση το άρθρο 107 παρ.3 στοιχείο β' της ΣΛΕΕ, το οποίο επιτρέπει κατ' εξαίρεση τη χορήγηση ενισχύσεων με σκοπό την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους. Κατά την πλέον οξεία φάση της κρίσης, η προϋπόθεση της σοβαρής διαταραχής συνέτρεχε αναμφισβήτητα στο σύνολο της Ένωσης, αν λάβει κανείς υπόψη τις εξαιρετικά μεγάλες πιέσεις που ασκούνταν στις χρηματαγορές, στις οποίες αργότερα ήρθε να προστεθεί η εξαιρετικά μεγάλη συρρίκνωση της πραγματικής οικονομίας.

Η οικονομική ανάκαμψη, η οποία άρχισε να παρατηρείται από τις αρχές του 2010, διαδίδεται με ταχύτερους ρυθμούς, αλλά παραμένει επισφαλής και άνιση εντός της Ένωσης. Επιπλέον, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν ευάλωτες περιοχές, σε γενικές γραμμές ο τραπεζικός τομέας έχει αρχίσει να εξυγιαίνεται, σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε ένα χρόνο πριν. Επομένως, η ύπαρξη σοβαρής διαταραχής στην οικονομία όλων των κρατών μελών δε είναι πλέον τόσο αυταπόδεικτη όσο σε προηγούμενα στάδια της κρίσης. Βέβαια, μολονότι η Επιτροπή έχει επίγνωση αυτών των εξελίξεων, εξακολουθεί να πιστεύει ότι πληρούνται οι δροι για την έγκριση κρατικών ενισχύσεων κατ' εφαρμογή του άρθρου 107 παρ.3 στοιχείο β' της ΣΛΕΕ λόγω της πρόσφατης επανεμφάνισης πιέσεων στις χρηματαγορές και λόγω ύπαρξης κινδύνου ευρύτερων δευτερογενών επιπτώσεων. Οι ανωτέρω δροι έγκεινται πρώτον στην επανεμφάνιση πιέσεων στις αγορές κρατικών χρεωστικών τίτλων, οι οποίοι κατέδειξαν τη συνεχιζόμενη αστάθεια των χρηματαγορών και στον υψηλό βαθμό αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης στο εσωτερικό του χρηματοπιστωτικού τομέα της Ένωσης που δημιούργησε ανησυχίες για το ενδεχόμενο μετάδοσης.²²⁰

Επομένως, οι ανακοινώσεις σχετικά με τις τραπεζικές υπηρεσίες, την ανακεφαλαιοποίηση και τα απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, οι οποίες παρέχουν καθοδήγηση ως προς τις προϋποθέσεις συμβατότητας της παροχής στήριξης στις τράπεζες για την αντιμετώπιση της κρίσης επί τη βάση του άρθρου 107 παρ.3 στοιχείο β' της ΣΛΕΕ – ιδίως με τη μορφή κρατικών εγγυήσεων, πράξεων ανακεφαλαιοποίησης και μέτρων αρωγής για απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία – επιβάλλεται να παραμείνουν σε ισχύ και μετά την 31^η Δεκεμβρίου 2010. βάσει του ίδιου σκεπτικού, η ανακοίνωση περί αναδιάρθρωσης, η οποία έχει ως αντικείμενο τη συνέχεια που πρέπει να δίδεται σε τέτοιου είδους μέτρα στήριξης, πρέπει ομοίως να εξακολουθήσει να ισχύει και μετά την ανωτέρω ημερομηνία. Η χρονική ισχύς της ανακοίνωσης περί αναδιάρθρωσης (πρόκειται για τη μόνη εκ των τεσσάρων ανακοινώσεων της οποίας η ισχύς υπόκειται σε συγκεκριμένη ημερομηνία λήξης, δηλαδή την 31^η Δεκεμβρίου 2010) πρέπει, συνεπώς, να επεκταθεί έτσι ώστε να καλύπτονται επίσης οι ενισχύσεις αναδιάρθρωσης που θα έχουν κοινοποιηθεί έως τις 31 Δεκεμβρίου 2011.²²¹

Ωστόσο, οι ανακοινώσεις πρέπει να προσαρμοστούν προκειμένου να προετοιμαστεί η μετάβαση στο καθεστώς που θα ισχύει μετά την κρίση. Εκ παραλλήλου, θα πρέπει να θεσπιστούν νέοι, μόνιμοι κανόνες σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και αναδιάρθρωση τραπεζών υπό κανονικές συνθήκες αγοράς, οι οποίοι εφόσον το επιτρέψουν οι συνθήκες στην αγορά, θα πρέπει να τεθούν σε ισχύ από 1^η Ιανουαρίου 2012. το κατά πόσο εξακολουθεί ενδεχομένως να είναι αναγκαία εξαιτίας της κρίσης

²¹⁹ Mathias Dewatripont, Gregory Nguyen, Peter Praet, Andre Sapir, “The role of state aid control in improving bank resolution in Europe”, Bruegel Policy Contribution, May 2010.

²²⁰ Ανακοίνωσης Επιτροπής SEC 1466 της 20 Δεκεμβρίου 2010 σχετικά με την εφαρμογή, από 1^η Ιανουαρίου 2011, των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα στήριξης των τραπεζών στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, σελ.3.

²²¹ Ανακοίνωσης Επιτροπής SEC 1466 της 20 Δεκεμβρίου 2010 σχετικά με την εφαρμογή, από 1^η Ιανουαρίου 2011, των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα στήριξης των τραπεζών στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, σελ.4.

η χορήγηση έκτακτων κρατικών ενισχύσεων προς το χρηματοπιστωτικό τομέα πρέπει να αξιολογείται με γνώμονα τον ανωτέρω στόχο.²²²

Εντούτοις, η διατήρηση της δυνατότητας εφαρμογής μέτρων ενίσχυσης βάσει του άρθρου 107 παρ.3 στοιχείο β' της ΣΔΕΕ, λόγω των έκτακτων συνθηκών που επικρατούν στην αγορά, δε θα πρέπει να παρακαλούνται τη διαδικασία απεμπλοκής από τα πρόσκαιρα και έκτακτα μέτρα στήριξης των τραπεζών. Το Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων (ECOFIN) στις 2 Δεκεμβρίου 2009, συμπέρανε ότι ήταν αναγκαία η κατάστρωση στρατηγικής για τη σταδιακή κατάργηση των μέτρων στήριξης. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να είναι διαφανής και δεόντως συντονισμένη μεταξύ των κρατών μελών, προκειμένου να αποφευχθούν αρνητικές δευτερογενείς συνέπειες, συγχρόνως, όμως, να λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ειδικές περιστάσεις του κάθε κράτους μέλους.²²³ Στα συμπεράσματα επιστηματίνεται επίσης ότι, καταρχήν, η διαδικασία σταδιακής κατάργησης όσον αφορά στις διάφορες μορφές στήριξης των τραπεζών είναι σκόπιμο να ξεκινήσει με τη σταδιακή κατάργηση των καθεστώτων κρατικών εγγυήσεων, την ενθάρρυνση της εξόδου υγιών τραπεζών και την προτροπή των υπολοίπων τραπεζών να αντιμετωπίσουν τις οδυνηματικές τους.

Από την 1^η Ιουλίου 2010, η Επιτροπή εφαρμόζει αυστηρότερες προϋποθέσεις για τη συμβατότητα των κρατικών εγγυήσεων βάσει του άρθρου 107 παρ.3 στοιχείο β' της ΣΔΕΕ²²⁴ με την καθιέρωση αυξημένης προμήθειας εγγυήσης και της νέας απαίτησης να υπάρχει σχέδιο βιωσιμότητας προκειμένου να μπορεί ένας δικαιούχος να λάβει νέες εγγυήσεις και να υπερβεί ένα συγκεκριμένο όριο συνολικών εκκρεμουσών εγγυημένων υποχρεώσεων, τόσο σε απόλυτους όρους όσο και σε σχέση με τις συνολικές υποχρεώσεις. Η Επιτροπή περιόρισε ρητώς την ισχύ των εν λόγω τροποποιημένων καθεστώτων εγγυήσεων στο δεύτερο εξάμηνο του 2010. τα καθεστώτα κρατικών εγγυήσεων ως προς τα οποία η έγκριση κρατικών ενισχύσεων λήγει στα τέλη του 2010 είναι, επομένως, δυνατό να επιτραπούν για ένα επιπλέον εξάμηνο, έως τις 30 Ιουνίου 2011, με βάση τους όρους που θεσπίστηκαν τον Ιούλιο του 2010.²²⁵ Σύμφωνα με την παρέλθούσα πρακτική, η Επιτροπή θα επανεκτιμήσει, το πρώτο εξάμηνο του 2011, τις προϋποθέσεις συμβατότητας των κρατικών εγγυήσεων για το χρονικό διάστημα μετά τις 30 Ιουνίου 2011.²²⁶

Επιπροσθέτως, σε ό,τι αφορά τη διάκριση ανάμεσα σε υγιή²²⁷ και μη υγιή/προβληματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στηρίζονταν στο φόρο ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες που προκαλούνται από απαξιώσεις, από υψηλότερες προσδοκίες των αγορών για τα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών και από πρόσκαιρες δυσχέρειες άντλησης κεφαλαίων από τις αγορές, θα μπορούσαν να οδηγήσουν τις υγιείς τράπεζες στο να ελαττώσουν τη δανειοδότηση της πραγματικής οικονομίας, προκειμένου να μην είναι υποχρεωμένες να υποβάλλουν σχέδιο αναδιάρθρωσης για να εξασφαλίσουν κρατικούς πόρους. Σήμερα, ωστόσο, ο τραπεζικός τομέας συνολικά αντιμετωπίζει μικρότερες δυσχέρειες για την άντληση κεφαλαίων από τις αγορές ή προβαίνει, μεταξύ άλλων, σε κατακράτηση κερδών²²⁸ και

²²² Ανακοίνωσης Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή, από 1^η Ιανουαρίου 2011, των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα στήριξης των τραπεζών στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, σελ.4.

²²³ Τα συμπεράσματα αυτά εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά τη Σύνοδο της 11^η Δεκεμβρίου 2009. Βάσει του ίδιου σκεπτικού, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογράμμισε στο ψήφισμά του στις 9 Μαρτίου 2010 σχετικά με την έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2008 ότι η κρατική στήριξη προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν πρέπει να παρατείνεται αδικαιολόγητα και ότι είναι σκόπιμο να εκπονηθούν όσο το δυνατό νωρίτερα στρατηγικές εξόδουν. Βλέπε τον ιστότοπο: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2010-0050>.

²²⁴ Βλέπε έγγραφο εργασίας της Γ.Δ. Ανταγωνισμού, της 30ής Απριλίου 2010: («The application of State aid rules to government guarantee schemes covering bank debt to be issued after 30 June 2010»), http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/phase_out_bank_guarantees.pdf.

²²⁵ Το ίδιο ισχύει και για τα καθεστώτα ρευστότητας.

²²⁶ Ανακοίνωσης Επιτροπής SEC 1466 της 20 Δεκεμβρίου 2010 σχετικά με την εφαρμογή, από 1^η Ιανουαρίου 2011, των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα στήριξης των τραπεζών στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, σελ.5.

²²⁷ Υγιή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι αυτά των οποίων τα προβλήματα συνδέονται απλώς και σε μεγάλο βαθμό με τις ακραίες συνθήκες της χρηματοπιστωτικής κρίσης και όχι με την καταλληλότητα του επιχειρηματικού τους μοντέλου, την αναποτελεσματικότητα ή την ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων και τα μη υγιή/προβληματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι εκείνα που μαστίζονται από ενδογενή, διαρθρωτικά προβλήματα, που συνδέονται επί παραδείγματι με το ιδιαίτερο επιχειρηματικό τους μοντέλο ή την επενδυτική στρατηγική που ακολουθούν.

²²⁸ Με στόχο την ενίσχυση των κεφαλαιακών εφεδρειών, οι τράπεζες αποφάσισαν να εκποιήσουν μη στρατηγικά περιουσιακά στοιχεία, πχ. Βιομηχανικές συμμετοχές, ή να επικεντρωθούν σε επιμέρους γεωγραφικούς τομείς.

μπορεί, κατά συνέπεια, να καλύπτει τις κεφαλαιακές του ανάγκες χωρίς προσφυγή σε κρατικές ενισχύσεις.²²⁹ Επιπλέον, το ύψος των κεφαλαίων που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αντλούν από την αγορά αυξήθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του 2009 και του 2010, γεγονός που αποδεικνύει ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν αποκτήσει εκ νέου πρόσβαση στις κεφαλαιαγορές και ότι προεξόφλουνται νέες κανονιστικές απαιτήσεις.²³⁰

Για τους προεκτεθέντες λόγους, δε φαίνεται πλέον σκόπιμη η διάκριση μεταξύ υγιών και προβληματικών τραπεζών προκειμένου να αποφασισθεί ποιες τράπεζες θα πρέπει να διεξάγουν συνομιλίες με την Επιτροπή για το θέμα της αναδιάρθρωσής τους. Συνεπώς, οι τράπεζες που εξακολουθούν να λαμβάνουν κρατικούς πόρους το 2011 με σκοπό την άντληση κεφαλαίων ή για την αντιμετώπιση απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, θα πρέπει να είναι υποχρεωμένες να υποβάλλουν στην Επιτροπή σχέδιο αναδιάρθρωσης, το οποίο να καταδεικνύει την αποφασιστικότητα της εκάστοτε τράπεζας να καταβάλει τις αναγκαίες προσπάθειες αναδιάρθρωσης και να επανακτήσει χωρίς χρονοτριβή τη βιωσιμότητά της. Ειδικότερα, από την 1^η Ιανουαρίου 2011, απαιτείται σχέδιο αναδιάρθρωσης από κάθε δικαιούχο νέας πράξης ανακεφαλαιοποίησης ή μέτρου αντιμετώπισης απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων.²³¹

Η) Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.

1. Οι επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, και ειδικά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οι επιπτώσεις της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ήταν σαφώς περιορισμένες σε σχέση με εκείνες που επήλθαν στα χρηματοπιστωτικά συστήματα άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Αυτό οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους: Πρώτον, οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιό τους, όπως οι τράπεζες του εξωτερικού που αντιμετώπισαν προβλήματα φερεγγυότητας, «τοξικά ομόλογα» των οποίων οι τιμές μειώθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό για τους λόγους που προαναφέρθηκαν. Συνεπώς, οι ελληνικές τράπεζες δεν ήταν υποχρεωμένες να καταγράψουν ζημίες από τέτοια ομόλογα. Ήταν πρέπει δε να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν λόγο να επενδύσουν σε τέτοιου είδους ομόλογα, καθώς η ανάπτυξή τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών βασίστηκε:

- στην επέκταση της δραστηριότητάς τους στη στεγαστική και την καταναλωτική πίστη, η οποία απελευθερώθηκε στην Ελλάδα την ίδια εποχή που ξένες τράπεζες άρχισαν να επενδύουν σε αυτά τα ομόλογα λόγω έλλειψης άλλων πηγών κερδοφορίας, καθώς και

• στη διεθνή τους δραστηριότητα που γνώρισε κατά το ίδιο διάστημα πολύ μεγάλη ανάπτυξη.

Δεύτερον, οι ελληνικές τράπεζες διαθέτουν υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια, και, συνεπώς, ήταν και είναι θωρακισμένες απέναντι στους κινδύνους που ανέκυψαν, με αποτέλεσμα να είναι ασφαλείς και οι καταθέτες τους. Η φερεγγυότητα των ελληνικών τραπεζών δεν κινδύνευσε από αυτήν την κρίση, διότι

Βλέπε σχετικά με το θέμα αυτό το έγγραφο της EKT: «EU Banking Sector Stability, September 2010» (Σταθερότητα του τραπεζικού τομέα της Ε.Ε., Σεπτέμβριος 2010).

²²⁹ Σύμφωνα με την EKT, ο συνολικός δείκτης φερεγγυότητας των τραπεζών αυξήθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του 2009 σε όλα τα κράτη μέλη. Εκτός αυτού, τα στοιχεία για ένα δείγμα μεγάλων τραπεζών της Ένωσης υποδούλων δύτι η βελτίωση των κεφαλαιακών δεικτών συνεχίστηκε και κατά το πρώτο εξάμηνο του 2010, υποβοηθούμενη από την αύξηση των αδιανέμητων κερδών, καθώς και από την περαιτέρω άντληση ιδιωτικών κεφαλαίων και τις εισφορές δημόσιων κεφαλαίων στην περίπτωση ορισμένων τραπεζών. Βλέπε EKT : «EU Banking Sector Stability, September 2010» (Σταθερότητα του τραπεζικού τομέα της Ε.Ε., Σεπτέμβριος 2010).

²³⁰ Το μελλοντικό κανονιστικό περιβάλλον που έχει καταρτισθεί από την «Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία» (BCBS) και είναι γνωστό ως «Βασιλεία III» (Η Βασιλεία III θα πρέπει να ιδωθεί ως ευρύτερη δέσμη νέων μέτρων που αποφασίστηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο από το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (FSB) και το G20 το Νοέμβρη του 2010), καθορίζει την πορεία για την εφαρμογή των νέων κανόνων περί κεφαλαιακής επάρκειας, που αναμένεται να επιτρέψουν στις τράπεζες να καλύψουν τις νέες κεφαλαιακές ανάγκες τους σε βάθος χρόνου.

²³¹ Στη ρύθμιση αυτή θα υπόκεινται όλες οι πράξεις ανακεφαλαιοποίησης και όλα τα μέτρα αντιμετώπισης απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, χωρίς να έχει σημασία αν αποτελούν μεμονωμένα μέτρα ή αν εφαρμόζονται βάσει κάποιου καθεστώτος.

δεν υπήρχαν οι δίαυλοι για τη μετάδοση και στην Ελλάδα των προβλημάτων που ανέικυψαν στις χώρες που επλήγησαν κατά κύριο λόγο από την κρίση. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στην Ελλάδα (όπως και σε άλλες χώρες), ακριβέστερο θα ήταν να γίνεται λόγος όχι για κρίση, αλλά για «αναταραχή» ή «αναστάτωση». Ο μοναδικός δίαυλος που αφορούσε και την Ελλάδα ήταν η αυξηση των επιτοκίων που σημειώθηκε στη διατραπεζική αγορά (η οποία δεν είναι ελληνική αλλά πανευρωπαϊκή). Στο σημείο αυτό πρέπει, όμως επίσης να επισημανθεί, ότι εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από τη διατραπεζική αγορά για την άντληση ρευστότητας υπάρχει, αλλά είναι περιορισμένη.²³²

Σε γενικές γραμμές, οι τράπεζες χρηματοποιούν τέσσερις πηγές δανεισμού για την άντληση ρευστότητας μέσω της οποίας προβαίνουν στο δανεισμό επιχειρήσεων και νοικοκυριών:

- τις καταθέσεις του αποταμιευτικού κοινού,
- τις καταθέσεις από τη διατραπεζική αγορά (δηλαδή από άλλες τράπεζες που έχουν πλεονάζουσα ρευστότητα),
- την έκδοση ομολόγων, και
- το δανεισμό από τη νομισματική τους αρχή, δηλαδή στην περίπτωση των ελληνικών τραπεζών (όπως και σε όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης) από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.²³³

Η βασική πηγή δανεισμού των ελληνικών τραπεζών ήταν και συνεχίζει να είναι οι καταθέσεις του αποταμιευτικού κοινού. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, το κόστος δανεισμού των τραπεζών έχει αυξηθεί και αυτό έχει αναπόφευκτα επιπτώσεις στο επιτόκιο δανεισμού νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

2. Τα μέτρα που ελήφθησαν στην Ελλάδα στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης

Το Νοέμβρη του 2008, η Ελλάδα έλαβε μέτρα που στόχευαν στην επίτευξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Επομένως, στην Ελλάδα δεν καθιερώνεται πρόγραμμα διάσωσης τραπεζών όπως σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας και ενίσχυσης της ρευστότητας, κυρίως εν όψει των προβλημάτων που παρουσιάζονται στη διατραπεζική αγορά.²³⁴ Ετσι, αποφασίστηκε η χορήγηση 28 δις ευρώ σύμφωνα με την κατάσταση στην Ελλάδα το 2008.²³⁵ Το Μάη του 2010 η Ελλάδα συμφώνησε με την EKT και το ΔΝΤ ποσό διάσωσης ύψους 110 δις ευρώ.²³⁶ Το νέο ποσό που θα δοθεί στα πιστωτικά ιδρύματα θα υπόκειται στα ίδια κριτήρια που υπάρχουν στην αυθεντική Απόφαση.²³⁷ Η ενίσχυση αυτή θα λάβει χώρα μέσω μιας δέσμης τριών μέτρων εκ μέρους του Δημοσίου (Ν 3723/2009), που συνίστανται στα εξής:

- το Δημόσιο θα αγοράσει προνομιούχες μετοχές (Tier 1) των τραπεζών, ύψους μέχρι 4 δις ευρώ,²³⁸ από τις οποίες θα εισπράττει σταθερή απόδοση 10% ετησίως από μετοχές οικείας

²³² Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009», Ιούνιος 2010, σελ. 75.

²³³ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009», Ιούνιος 2010, σελ. 75.

²³⁴ COM 4486 τελικό της 30.06.2010, σελ.2.

²³⁵ COM 3125 της 12.05.2010, σελ.3.

²³⁶ COM 4486 final της 30.06.2010, σελ.3.

²³⁷ Σύμφωνα με το μηχανισμό διανομής που υπάρχει στο σημείο 22 της αυθεντικής Απόφασης, τα ποσά θα χορηγούνται σύμφωνα με τα εξής κριτήρια:

- τη ρευστότητα και την κεφαλαιακή επάρκεια του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος και την πιθανότητα να επηρεαστεί αρνητικά η κεφαλαιακή του επάρκεια. Η σημαντικότητα αυτού του κριτηρίου είναι στα 0.5 της συνολικής αξιολόγησης,
- το μέγεθος του πιστωτικού ιδρύματος, όπως προκύπτει από την αγορά μετοχών στη γενική χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας, καθώς και από τη σημασία στη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής του σταθερότητας. Ο βαθμός αξιολόγησης αυτού του κριτηρίου είναι στα 0.3 της συνολικής αξιολόγησης,
- από το μέγεθος του υπολοίπου (residual maturity) των παθητικών κεφαλαίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έως την 31.12.2009, με αξιολόγηση τις 0.1 μονάδες βάσης και
- τη συνεισφορά του χρηματοπιστωτικού τομέα στη χρηματοδότησης των MME και δανείων για κατοικίες με αξιολόγηση τις 0.1 μονάδες βάσης.

²³⁸ COM 385 final, της 25.01.2010, σελ.3.

έκδοσης, που θα είναι προνομιούχες, με δικαιώματα ψήφου στην ειδική Γ.Σ. προνομιούχων μετοχών, αμεταβίβαστες και εξαγοράσιμες. Η εξαγορά γίνεται από την τράπεζα υποχρεωτικά μετά από 5ετία ή και προαιρετικά νωρίτερα, πάντως μετά την 1.7.2009, (Recapitalisation Scheme),

- επιπλέον, θα δώσει εγγυήσεις στις τράπεζες για τις διατραπεζικές τους συναλλαγές, ύψους μέχρι 30 δις ευρώ από 15 δις ευρώ,²³⁹ από τις οποίες θα εισπράττει προμήθεια, (Guarantee Scheme),²⁴⁰
- τέλος, το υπόλοιπο ποσό θα διατεθεί με τη μορφή ομολόγων που θα εκδώσει το Δημόσιο και θα δώσει στις τράπεζες με σύμφωνο επαναγοράς έως και 3 έτη²⁴¹, πάλι έναντι προμηθειών, ώστε να τονώθει η χρηματοδότηση του πραγματικού τομέα της οικονομίας. (Bond Loan Scheme)²⁴².

Με τον τρόπο αυτό αναμένεται ότι θα επιτευχθεί η αναγκαία τόνωση της ελληνικής οικονομίας, ώστε να διατηρηθούν ικανά επίπεδα πιστωτικής επέκτασης και χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.

2.1. Μέτρα ενίσχυσης της ρευστότητας

Τα μέτρα που ελήφθησαν δυνάμει του Ν. 3723/2009 αφορούσαν το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας της οικονομίας, κεφάλαιο του Ταμείου που ανέρχεται σε δεκαπέντε (15) δις ευρώ και αποτελεί μέρος της χρηματοδοτικής συνδρομής προς την Ελλάδα από την ευρωζώνη και το ΔΝΤ. Το εν λόγω πρόγραμμα, οι όροι του οποίου εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αντίθετα από τα προγράμματα άλλων χωρών, δεν ήταν πρόγραμμα διάσωσης τραπεζών, αλλά πρόγραμμα ενίσχυσης της οικονομίας (νοικοκυριών και επιχειρήσεων) μέσω των τραπεζών. Το πρόγραμμα, το οποίο είχε συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και προσδιορισμένη, από το νόμο, ημερομηνία λήξης,²⁴³ δεν αφορούσε την παροχή μετρητών από το κράτος προς τις τράπεζες, αλλά συνδυασμό ομολόγων και εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου. Επιπλέον, οι εγγυήσεις και οι διευκολύνσεις που προβλέπονταν από το πρόγραμμα είχαν κόστος για τις τράπεζες, το οποίο διαμορφώθηκε με όρους αγοράς. Αναλυτικά τα τρία σκέλη του προγράμματος ενίσχυσης της ρευστότητας και ο βαθμός αξιοποίησής τους μέχρι το Δεκέμβριο του 2009:

Ιο σκέλος

- παροχή από το Ελληνικό Δημόσιο ομολόγων και αγορά εκ μέρους του προνομιούχων μετοχών των τραπεζών ύψους μέχρι πέντε (5) δις ευρώ, με ετήσια σταθερή απόδοση 10% για το Δημόσιο
- επιστροφή των ομολόγων που καταβλήθηκαν από το Δημόσιο για την αγορά των μετοχών εντός πενταετίας το αργότερο, ξεκινώντας από την 1.7.2009
- οι προνομιούχες μετοχές δεν παρέχουν δικαιώματα ψήφου στο Δημόσιο μαζί με τους κοινούς μετόχους ούτε έχουν τα χαρακτηριστικά και τα άλλα δικαιώματα των κοινών μετοχών και, επομένως, δεν μεταβάλλεται η οποιαδήποτε συμμετοχή του Δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο των τραπεζών

²³⁹ Ήως τώρα δύο τράπεζες έχουν λάβει εγγυήσεις για έκδοση ομολόγων συνολικού ύψους 1.5 δις ευρώ σύμφωνα με COM 4486 final, της 30.06.2010, σελ.3.

²⁴⁰ Συνεπώς, το συνολικό προϋπολογισμός των Σχεδίων θα αυξηθεί από 43 δις σε 68 δις ευρώ. Βλέπε COM 4486 final, της 30.06.2010, σελ.3.

²⁴¹ COM 385 final, της 25.01.2010, σελ.3.

²⁴² Έχουν δοθεί ομόλογα σε 12 πιστωτικούς οργανισμούς συνολικού ύψους 4.567 δις ευρώ σύμφωνα με COM 385 final, της 25.01.2010, σελ.3

²⁴³ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε παράταση έως το τέλος του 2011 των έκτακτων κανόνων κρατικών ενισχύσεων προς τις επιχειρήσεις και το χρηματοπιστωτικό τομέα, καθορίζοντας, όμως, αυστηρότερους κανόνες και προϋποθέσεις για την εισπράξη των ενισχύσεων. Τα μέτρα θα εφαρμοστούν από την 1^η Ιανουαρίου 2011 με τη δέσμευση ότι οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα πρέπει να υποβάλουν στην Ε.Ε. ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης. Από την 1^η Ιανουαρίου 2011 λ.χ. κάθε τράπεζα που έχει ανάγκη κρατικής ενίσχυσης για κεφαλαιακή επάρκεια ή τη διαχείριση της μείωσης του ενεργού κεφαλαίου, θα πρέπει να αναδιαρθρώνεται.

- το Δημόσιο έχει δικαίωμα αρνησικυρίας (veto) σε αποφάσεις που αφορούν τη διανομή μερισμάτων και την πολιτική παροχών προς τα μέλη της Διοίκησης και τα ανώτατα στελέχη των τραπεζών. Η ρευστότητα που προήλθε από την αγορά εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου των προνομούχων μετοχών είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των εποπτικών κεφαλαιών των τραπεζών που έκαναν χρήση του εν λόγω μέτρου. Επιπλέον, η ρευστοποίηση από τις τράπεζες των ομολόγων θα έχει ως αποτέλεσμα την παροχή ρευστότητας πέντε δις ευρώ (ή το ποσό που τελικά απορροφήθηκε, το οποίο φτάνει τα 3,8 δις ευρώ)²⁴⁴ που θα μπορεί να διατεθεί μέσω δανείων στην οικονομία.²⁴⁵

2ο σκέλος

- παροχή στις τράπεζες εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου συνολικού ύψους δεκαπέντε (15) δισ. ευρώ που δόθηκαν ως εγγύηση (έναντι προμήθειας) για εκδόσεις ομολόγων τους, διευκολύνοντας έτσι τις τράπεζες να αντλήσουν κεφάλαια από τις κεφαλαιαγορές και να ενισχύσουν τη ρευστότητά τους
- διευκόλυνση μεγιστηριακών διάρκειας τριών (3) ετών
- το Δημόσιο έχει νείτε σε αποφάσεις που αφορούν τα προαναφερθέντα θέματα και σε αυτήν την περίπτωση. Από τα προβλεπόμενα 15 δις ευρώ για το σκέλος αυτό, έγινε τελικά χρήση 1 δισ. ευρώ.²⁴⁶ Ο χαμηλός βαθμός χρήσης του εν λόγω μέτρου οφείλεται αφενός μεν στο υψηλό σχετικά κόστος που συνεπαγόταν η χρήση του και αφετέρου στη σταδιακή αποκατάσταση της λειτουργίας των αγορών χρήματος και κεφαλαιών στην ευρωζώνη.

3ο σκέλος

- παροχή στις τράπεζες ειδικών ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου ύψους οκτώ (8) δις ευρώ
- με αυτά τα ειδικά ομόλογα οι τράπεζες που έκαναν χρήση του μέτρου αυτού απέκτησαν επιπλέον ρευστότητα με στόχο την ενίσχυση της δυνατότητάς τους να χρηματοδοτούν μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ιδιώτες για στεγαστικά δάνεια. Με τον τρόπο αυτό επιδιώχθηκε η ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και η διασφάλιση ικανοποιητικού ρυθμού πιστωτικής επέκτασης στην ελληνική οικονομία
- χορήγηση των ειδικών ομολόγων έναντι προμήθειας ή/και πλήρους εξασφάλισης μέσω αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών
- επιστροφή των ειδικών αυτών ομολόγων στο Δημόσιο το αργότερο εντός τριών ετών.

Από τα προβλεπόμενα 8 δισ. ευρώ για το σκέλος αυτό, έγινε τελικά χρήση 4,6 δισ. ευρώ.²⁴⁷

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, στο τέλος του 2009, το ποσοστό αξιοποίησης των μέτρων ενίσχυσης από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα που κυμάνθηκε τελικά στο 33,6% για το σύνολο των μέτρων, είναι μικρότερο σε σχέση με το ποσοστό αξιοποίησης των αντίστοιχων μέτρων ενίσχυσης τόσο στη ζώνη του ευρώ (43%) όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 (40%).²⁴⁸

Η εφαρμογή του προγράμματος αυτού, όταν εφαρμοσθεί πλήρως αναμένεται να:

- διευκολύνει την αποκατάσταση της ρευστότητας και την ομαλή χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας, και
- συμβάλει στην περαιτέρω αποκλιμάκωση των επιτοκίων.

²⁴⁴ Σημειώνεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο, για το ποσό των 3,8 δισ. ευρώ που έχει διατεθεί για την κεφαλαιακή ενίσχυση των τραπεζών εισπράττει επήσια απόδοση της τάξης του 10%, ήτοι 380 εκατ. ευρώ το χρόνο.

²⁴⁵ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009», Ιούνιος 2010, σελ. 76.

²⁴⁶ Οι τράπεζες εξέδωσαν αρχικά δάνεια με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου αξίας 3 δις ευρώ. Τα τελευταία του 2009, όμως, δάνεια αξίας 2 δις ευρώ έληξαν χωρίς να ανανεωθούν. Αναλυτικότερα βλέπε, Τράπεζα της Ελλάδος, Νομισματική Πολιτική 2009 - 2010, Μάρτιος 210, σελ. 102, υποσημείωση αριθμ. 128.

²⁴⁷ Μετά την παράταση ισχύος, έως το τέλος Ιουνίου 2010, των μέτρων του Ν. 3723/2008 και ειδικότερα μέχρι τις αρχές Απριλίου 2010 υποβλήθηκαν από ορισμένες τράπεζες στην Τράπεζα της Ελλάδος αιτήματα για άντληση ρευστότητας ύψους 2,4 δισ. ευρώ μέσω των ειδικών ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου. Αναλυτικότερα βλέπε Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2009, Απρίλιος 2010, σελ. 43 και 199.

²⁴⁸ Χαρακτηριστικό είναι επίσημα το γεγονός πως τα τραπεζικά συστήματα της Φινλανδίας, της Σλοβακίας και της Πολωνίας, παρά το γεγονός ότι προβλέφθηκε μηχανισμός ενίσχυσης της ρευστότητάς τους, συνολικού ποσού 66,78 δις ευρώ, τελικά δεν αξιοποίησαν τον εν λόγω μηχανισμό. Αναλυτικότερα βλέπε, European Commission, State aid Scoreboard, Report on recent developments on crisis aid to the financial sector, COM 255 της 27^{ης} Μαΐου 2010.

Οι εγγυήσεις και οι διευκολύνσεις που προβλέπονται από το Πρόγραμμα έχουν κόστος για τις τράπεζες το οποίο διαμορφώνεται με όρους αγοράς. Επίσης, το Πρόγραμμα έχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια με προσδιορισμένη, από το νόμο, ημερομηνία λήξης.

Τέλος, στις 22 Ιουνίου οι ελληνικές αρχές δεσμεύτηκαν να καταθέσουν στην Ευρ. Επιτροπή σχέδιο αναδιάρθρωσης ή νέο σχέδιο αναδιάρθρωσης για όλες τις τράπεζες που θα χρειαστούν δεύτερο γύρο ανακεφαλαιοποίησης.²⁴⁹

2.2. Τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει το σύστημα εγγύησης καταθέσεων.

Τα μέτρα που ελήφθησαν αφορούν κυρίως την ενίσχυση του ελληνικού συστήματος εγγύησης καταθέσεων και αποτελούν σε μεγάλο βαθμό ενσωμάτωση κοινοτικών διατάξεων. Ειδικότερα, οι τροποποίησεις που επήλθαν στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την εγγύηση καταθέσεων στην Ελλάδα είναι οι ακόλουθες:

- αύξηση του ορίου της αποζημίωσης των καταθέσεων από περίπου είκοσι επτά χιλιάδες (26.979) σε εκατό είκοσι τρεις χιλιάδες ευρώ (123.000),
- ετήσια διαβάθμιση των πιστωτικών ιδρυμάτων με ποιοτικά κριτήρια και ανάλογη διαφοροποίηση της επήσιας εισφοράς με εύρος συντελεστή από 0,9 έως 1,1,
- καθιέρωση υποχρέωσης της Τράπεζας της Ελλάδος να λαμβάνει απόφαση, εφόσον διαπιστώσει ότι το συμμετέχον στο Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων (ΤΕΚΕ) πιστωτικό ίδρυμα αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του έναντι των καταθετών ή επενδυτών-πελατών του για λόγους που έχουν άμεση σχέση με την οικονομική του κατάσταση και δεν προβλέπεται ότι η αδυναμία αυτή είναι αναστρέψιμη στο προσεχές μέλλον, εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών από τη στιγμή κατά την οποία απεδείχθη για πρώτη φορά ότι το συμμετέχον πιστωτικό ίδρυμα δεν έχει επιστρέψει τις ληξιπρόθεσμες και απαιτητές καταθέσεις (άρθρο 15 Ν. 3775/2009),
- καθιέρωση υποχρέωσης του ΤΕΚΕ να καταβάλει τις δεόντως αποδεδειγμένες απαιτήσεις καταθετών που αφορούν μη διαθέσιμες καταθέσεις εντός είκοσι (20) εργάσιμων ημερών, από την ημερομηνία κατά την οποία οι αρμόδιες αρχές θα κοινοποιήσουν στο ΤΕΚΕ την απόφαση με την οποία ενεργοποιείται η διαδικασία καταβολής αποζημιώσεων, με δυνατότητα παράτασης της προθεσμίας αυτής κατά δέκα (10) εργάσιμες ημέρες κατ' ανώτατο όριο (άρθρο 16. παρ. 1 και 2 Ν. 3775/2009),
- λήψη μέριμνας μέσω της διενέργειας περιοδικών ελέγχων από το ΤΕΚΕ για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων και μηχανισμών του, ώστε να εξασφαλίζεται η καταβολή αποζημιώσεων στους καταθέτες εμπροθέσμως και κατά το ενδεδειγμένο ποσό,
- στο πλαίσιο άσκησης των εποπτικών της αρμοδιοτήτων και εφόσον διαπιστώσει την ύπαρξη γεγονότων που ενδέχεται να οδηγήσουν σε έκδοση αποφάσεων για την έναρξη της διαδικασίας καταβολής αποζημιώσεων, η Τράπεζα της Ελλάδας ενημερώνει σχετικώς το ΤΕΚΕ, το οποίο με τη σειρά του και εφόσον α) το πιστωτικό ίδρυμα, που έχει καταστατική έδρα στην Ελλάδα, διατηρεί υποκαταστήμα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και β) οι καταθέσεις των υποκαταστημάτων αυτών καλύπτονται συμπληρωματικά από το σύστημα εγγύησης καταθέσεων του κράτους μέλους υποδοχής, ειδοποιεί το εν λόγω αλλοδαπό σύστημα εγγύησης καταθέσεων εντός ευλογού χρόνου.²⁵⁰

2.3 Κριτήρια για την αύξηση κεφαλαίου

Τα κριτήρια για οποιαδήποτε αύξηση κεφαλαίου θα πρέπει να εναρμονιστούν με την Απόφαση της Επιτροπής της 19.11.2008 (Ν 560/2008 μέτρα στήριξης για τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ελλάδα). Η χορήγηση μετοχικού κεφαλαίου υπόκειται ειδικότερα στα παρακάτω κριτήρια.

Τα πιστωτικά ιδρύματα θα καταβάλλουν μη σωρευτική αποζημίωση με βάση τους κανόνες της αγοράς, εκτός εάν η ανάλυση του σχεδίου αναδιάρθρωσης δικαιολογεί μία εναλλακτική προσέγγιση. Μία μη σωρευτική αποζημίωση με βάση τους κανόνες της αγοράς μπορεί να είναι είτε

²⁴⁹ COM 6077 της 03.09.2010, σελ.7.

²⁵⁰ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009», Ιούνιος 2010, σελ.78.

10% (όπως ορίζεται στην παραπάνω απόφαση) ή εξαρτώμενη από το «προφύλ» κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος και την ποιότητα του κεφαλαίου, μεταξύ 7% και 9.3%, ενώ το κεφάλαιο πρώτης βαθμίδας (Tier 1) για βασικά υγιή πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει κανονικά να αποζημιώνεται με όχι λιγότερο από 9%.

Τα πιστωτικά ιδρύματα δεν θα καταβάλλουν μερίσματα ή δε θα εξοφλούν κουπόνια σε υβριδικό κεφάλαιο, εκτός αν είναι υποχρεωμένα εκ του νόμου να το κάνουν, κάτι που εφαρμόζεται στην περίπτωση κερδοφόρου πιστωτικού ιδρύματος (εν τούτοις το πιστωτικό ιδρυμα δεν θα επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει αποθεματικά για να παρουσιάσει κέρδη). Το πιστωτικό ιδρυμα θα πρέπει να επαναγοράσει τις προνομιούχες μετοχές στο ίδιο ποσό με αυτό που επενδύθηκε αρχικά σε αυτό. Μετά από 5 χρόνια οι μετοχές πρέπει να επανακτηθούν ή πρέπει να αποζημιωθούν με πρόστιμο. Αν δεν μπορούν να επανακτηθούν γιατί δεν καλύπτονται τα κριτήρια κεφαλαιακής επάρκειας, οι προνομιούχες μετοχές πρέπει να μετατραπούν σε κοινές μετοχές. Έτσι, εναλλακτικό δίστηλο άντλησης ρευστότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα συνιστά σύμφωνα με τον Γενικό Γραμματέα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, κ. Χρήστο Γκόρτσο²⁵¹:

- η σημαντική αύξηση των επιτοκίων των τραπεζικών προθεσμιακών καταθέσεων, και
- η αύξηση, κατά μέσο όρο, των επιτοκίων για τις περισσότερες κατηγορίες τραπεζικών δανείων.

Σύμφωνα με τον κ. Γκόρτσο ως προς τα νέα δάνεια, «θα πρέπει να επισημανθεί ότι παρατηρείται σημαντική αύξηση του κόστους άντλησης δανειακών κεφαλαίων που οφείλεται στην, λόγω της κρίσης, σημαντική διαφοροποίηση των πηγών και των προϋποθέσεων δανεισμού των ίδιων των τραπεζών. Ειδικότερα, εξακολουθεί η μη ομαλή λειτουργία της διατραπεζικής αγοράς, η οποία αποτελεί σημαντικότατη πηγή άντλησης ρευστότητας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι στον διατραπεζικό δανεισμό προσμετράται σημαντικά και η πιστοληπτική ικανότητα κάθε τράπεζας, καθώς επίσης και η πιστοληπτική ικανότητα της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται. Ειδικά σε ότι, αφορά τις ελληνικές τράπεζες, η αύξηση του περιθωρίου που έχει σημειωθεί μεταξύ του δεκαετούς ελληνικού ομολόγου σε σχέση με το αντίστοιχο γερμανικό κατά 166 μονάδες βάσης στις 28.11.2008 (έναντι 71 μονάδων βάσης στις 17.3.2008), είναι σαφές ότι επηρεάζει άμεσα προς τα πάνω το κόστος δανεισμού τους.

Επομένως, προκειμένου να αντληθεί η απαιτούμενη ρευστότητα, οι τράπεζες αύξησαν σημαντικά τα επιτόκια καταθέσεων (έως και 8%), γεγονός που συνεπάγεται μεγαλύτερο κόστος γι' αυτά. Τέλος, η άντληση ρευστότητας των τραπεζών από την EKT, παρά τις πρόσφατες μειώσεις του βασικού επιτοκίου της, συνεπάγεται μεγαλύτερο πραγματικό κόστος δεδομένου ότι, εν αντιθέσει με τη διατραπεζική αγορά, παρέχεται από αυτήν μόνο έναντι εξασφαλίσεων. Σε κάθε περίπτωση, το μέγιστο ανά τράπεζα ποσό άντλησης ρευστότητας από την EKT είναι απολύτως ορισμένο.

Είναι σαφές συνεπώς ότι όσο παρατείνονται οι παρούσες συνθήκες θα διατηρείται αυξημένο το κόστος άντλησης ρευστότητας των τραπεζών, γεγονός που δεν καθιστά δυνατή τη μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων».²⁵²

2.4 Δρομολογούμενες ρυθμιστικές εξελίξεις σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Η χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε εν γένει σημαντικές αδυναμίες και κενά τόσο στο ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα όσο και στην εποπτεία που ασκείται σε ότι αφορά τη λειτουργία των φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και των αγορών.

Η εν λόγω επισήμανση δεν είναι, βέβαια, καινοφανής, δεδομένου ότι αυτό παρατηρείται κάθε φορά που επέρχεται μια κρίση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα ενός ή περισσοτέρων κρατών. Οι διαπιστώσεις αυτές δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να οδηγήσουν στη γενίκευση ότι μέχρι την εκδήλωση της κρίσης το χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτουργούσε σε ρυθμιστικό κενό. Το ακριβώς

²⁵¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συνέντευξη του Γενικού Γραμματέα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, κ. Χρήστο Γκόρτσο, 22.01.2009.

²⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συνέντευξη του Γενικού Γραμματέα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, κ. Χρήστο Γκόρτσο, 22.01.2009.

αντίθετο ισχύει μάλιστα, καθώς υφίσταται ένα καθεστώς έντονης ρυθμιστικής παρέμβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι κανόνες του οποίου διαμορφώνονται σε σημαντική έκταση σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, και το οποίο έχει ίδιαίτερα δομημένη εσωτερική συνοχή. Το ισχύον καθεστώς είναι, βέβαια, επιδεκτικό βελτιώσεων. Ρυθμιστικά κενά υπήρχαν και υπάρχουν. Ορισμένα υποσύνολα του χρηματοπιστωτικού συστήματος ρυθμίζονται υπερβολικά αυστηρά (εμπορικές τράπεζες), ενώ άλλα ρυθμίζονται πλημμελώς (τμήμα της αγοράς εταιρικών ομολόγων, οίκοι αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, hedge funds). Υπάρχουν εξωχώρια κέντρα (“offshore centers”) στα οποία η έννοια της ρυθμιστικής παρέμβασης δεν υφίσταται καν. Παράλληλα, έχουν καθιερωθεί κανόνες, οι οποίοι είναι αναποτελεσματικοί, δεδομένου ότι το κόστος που συνεπάγεται η εφαρμογή τους δεν αποκλείεται σε ορισμένες περιπτώσεις να υπερακοντίζει τα οφέλη από την υιοθέτησή τους, τουλάχιστον ως προς ορισμένες διαστάσεις τους (με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τους κανόνες για την προστασία του καταναλωτή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών). Στο πλαίσιο αυτό, έχουν ήδη δρομολογηθεί από τα κοινοτικά όργανα πρωτοβουλίες, σε σημαντική έκταση επηρεασμένες από αντίστοιχες διεθνείς πρωτοβουλίες, για την τροποποίηση συγκεκριμένων διατάξεων υφισταμένων κοινοτικών νομικών πράξεων, ώστε μέσω των αναγκών προσαρμογών να ενισχύθει το ρυθμιστικό πλαίσιο και να αντιμετωπιστούν ορισμένα από τα προσαναφερθέντα αίτια της κρίσης. Οι πρωτοβουλίες αυτές αφορούν ειδικότερα:

- την ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων,
- την αναθεώρηση του καθεστώτος αποδοχών των διοικητικών στελεχών των εισηγμένων εταιρειών, ειδικά δε των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού συστήματος,
- την αναθεώρηση του κανονιστικού πλαισίου για την κατάχρηση της αγοράς, με κύριο στόχο την επέκταση του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων του και σε μη ρυθμίζόμενες αγορές και τη ρύθμιση, σε μόνιμη βάση, της πρακτικής των ανοιχτών πωλήσεων (short selling),
- την υπαγωγή των Οργανισμών Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας σε συγκεκριμένο ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο,
- την ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τη διαφάνεια των συναλλαγών στις κεφαλαιαγορές και τη διαχείριση του κινδύνου που απορρέει από τα τιτλοποιημένα προϊόντα, και
- την αναμόρφωση του πλαισίου άσκησης εποπτείας του Ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Τέλος, πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί, εξίσου επηρεασμένες από αντίστοιχες διεθνείς πρωτοβουλίες, και προς την κατεύθυνση της κάλυψης κενών με την υιοθέτηση νέων κανόνων για την αντιμετώπιση των υπολοίπων αιτίων της κρίσης. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται:

- η καθιέρωση συγκεκριμένου ρυθμιστικού πλαισίου για τη διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας στον οποίο εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα,
- η καθιέρωση κανόνων για τη διασφάλιση της ορθής αποτίμησης των χρηματοπιστωτικών μέσων,
- η καθιέρωση ενός συστήματος εκκαθάρισης των συναλλαγών επί παραγώγων πιστωτικού κινδύνου (credit default swaps) μέσω ενός ή περισσοτέρων κεντρικών αντισυμβαλλομένων (central clearing counterparties - CCPs) εγκατεστημένων στην Κοινότητα, και
- η καθιέρωση ειδικού κανονιστικού πλαισίου που να διέπει τα κέφαλαια αντιστάθμισης κινδύνου (hedge funds), ιδίως αναφορικά με τους συστηματικούς κινδύνους που απορρέουν από τη λειτουργία των εν λόγω κεφαλαίων και την επίδρασή τους στην ακεραιότητα και αποτελεσματικότητα της αγοράς, τη διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται, καθώς και τους όρους διαφάνειας που διέπουν τη λειτουργία τους με στόχο την προστασία του επενδυτικού κοινού.²⁵³

Η τελευταία αξιολόγηση επιβεβαίωνε ότι οι χρηματοδοτικές ανάγκες του δημοσίου για την περίοδο 2010-11 καλύπτονται πλήρως από τα δάνεια των Κρατών-Μελών της Ευρωζώνης και το ΔΝΤ, με την κυβέρνηση να είναι σε θέση, όπως προβλέπεται στο πρόγραμμα, να αναχρηματοδοτήσει σχετικά μικρό απόθεμα εντόκων γραμματίων. Ωστόσο, η περιορισμένη ρευστότητα απαιτεί προσεκτική διαχείριση των ταμειακών διαθεσίμων. Υπό το πρίσμα αυτό, ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους θα αρχίσει μηνιαίες δημοπρασίες εντόκων γραμματίων από τον Σεπτέμβριο (από τις τριμηνιαίες τοποθετήσεις) για να βελτιώσει τη διαχείριση των διαθεσίμων και να ομαλοποιήσει τα «προφίλ» ωρίμανσης.

Οι συνθήκες ρευστότητας παραμένουν δύσκολες, αν και η αστάθεια στις αγορές έχει μειωθεί. Οι ελληνικές τράπεζες δεν έχουν αποκαταστήσει την πρόσβασή τους στη διατραπεζική αγορά για τη χρηματοδότηση των λειτουργιών τους και η ωρίμανση των διατραπεζικών υποχρεώσεών τους ασκούν

²⁵³ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009», Ιούνιος 2010, σελ.79-80.

πίεση στις θέσεις ρευστότητάς τους. Η υποβάθμιση της Ελλάδος από τον οίκο Moody's τον Ιούνιο άσκησε περαιτέρω πίεση στις αποτιμήσεις των εγγυήσεων και, για να διατηρηθούν επαρκή αποθέματα ρευστότητας στον κλάδο, οι αρχές ανέλαβαν τη δέσμευση για την υιοθέτηση νομοθεσίας που επιτρέπει μία νέα δόση των κρατικά εγγυημένων τραπεζικών ομολόγων του ποσού των 25 δις ευρώ (προαπαιτούμενη δράση για τη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου του ΔΝΤ στις 10 Σεπτεμβρίου). Οι εγγυήσεις αυτές θα εξασφαλίσουν επαρκή παροχή δανείων από την ΕΚΤ/Ευρωσύστημα προς τα ελληνικές τράπεζες και την οικονομία, καθώς και για να αντεπεξέλθουν σε ενδεχόμενες περαιτέρω αναταραχές στην αγορά.

2.5 Κύρια χαρακτηριστικά Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ).

2.5.1 Νομική φύση, σκοπός και κεφάλαιο

Το ΤΧΣ διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο. Διαθέτει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και λειτουργεί αμιγώς κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, σκοπός του δε είναι η διατήρηση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μέσω της ενίσχυσης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένων αυτών που αποτελούν θυγατρικές αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων και λειτουργούν στην Ελλάδα κατόπιν άδειας της ΤτΕ. Το κεφάλαιο του ανέρχεται στο ποσό των δέκα δισεκατομμυρίων ευρώ και θα καλυφθεί σταδιακά από το ελληνικό δημόσιο, θα ενσωματωθεί δε σε τίτλους οι οποίοι δεν θα είναι μεταβιβάσιμοι μέχρι τη λήξη της διάρκειας του ΤΧΣ. Το κεφάλαιο, το οποίο πρόερχεται από το μηχανισμό οικονομικής στήριξης της Ελλάδας δυνάμει του Ν. 3845/2010, θα κατατεθεί σταδιακά με αποφάσεις του υπουργού Οικονομικών σε ειδικό έντοκο λογαριασμό που τηρείται στην ΤτΕ για τους σκοπούς του σχεδίου νόμου.²⁵⁴

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να εγκρίνει, με βάση τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις της Ε.Ε., το καθεστώς για την ανακεφαλαιοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα από το ελληνικό ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας (ΤΧΣ), το οποίο δημιουργήθηκε στις 13 Ιουλίου 2010 από το Κοινοβούλιο και κοινοποιήθηκε στις 21 Ιουλίου 2010. Το κεφάλαιο του ταμείου ανέρχεται σε 10 δις ευρώ²⁵⁵ και αποτελεί μέρος της χρηματοδοτικής συνδρομής προς την Ελλάδα από την ευρωζώνη και το ΔΝΤ. Στην απόφασή της η Επιτροπή έκρινε ότι το καθεστώς ανακεφαλαιοποίησης είναι συμβατό με τους κανόνες της Ε.Ε. βάσει των οποίων επιτρέπεται η χορήγηση ενισχύσεων για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους μέλους.

Κατ' επέκταση, η Επιτροπή υποστήριξε εκ των προτέρων τη σύσταση ταμείων εξυγίανσης,²⁵⁶ χρηματοδοτούμενων με εισφορά επιβαλλόμενη στις τράπεζες για τη διευκόλυνση της εξυγίανσης τραπεζών σε κατάσταση χρεοκοπίας με τρόπους που αποτρέπουν τη διάδοση του προβλήματος και παρέχουν στην τράπεζα τη δυνατότητα εκκαθάρισης κατά τρόπο ομαλό και εντός χρονικών περιθωρίων που επιτρέπουν την αποφυγή εκποίησης περιουσιακών στοιχείων σε εξευελιστικές τιμές («αρχή της προνοητικότητας»). Η Επιτροπή πιστεύει ότι τα ταμεία εξυγίανσης αποτελούν αναγκαίο μέρος της φαρέτρας με τα διάφορα μέτρα τα οποία θα περιληφθούν στο νέο πλαίσιο της Ε.Ε. για τη διαχείρηση κρίσεων, με σκοπό τη μείωση της επιβάρυνσης των φορολογούμενων και την ελαχιστοποίηση ή μάλλον την εξάλειψη μελλοντικής προσφυγής σε χρήματα φορολογούμενων για τη διάσωση των τραπεζών.²⁵⁷

Το ΤΧΣ αποτελεί μέρος της χρηματοπιστωτικής συνδρομής που χορηγήθηκε από την ευρωζώνη και το ΔΝΤ προς την Ελλάδα και αποσκοπεί στη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και, κατ' αυτόν τον τρόπο, της χορήγησης πιστώσεων προς την εθνική οικονομία. Η ίδρυση του ΤΧΣ προβλέπεται στο μνημόνιο για τους ειδικούς όρους της οικονομικής πολιτικής της 3^{ης} Μαΐου μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και προβλέπεται να λειτουργήσει μέχρι τις 30 Ιουνίου 2017.

Με την ίδρυση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ) εκτελείται η απόφαση 2010/320/ΕΕ του Συμβουλίου της 10ης Μαΐου 2010 απευθυνόμενη προς την Ελλάδα με σκοπό την ενίσχυση και εμβάθυνση της δημοσιονομικής εποπτείας, δια της οποίας ειδοποιείται η Ελλάδα να

²⁵⁴ CON 54 της 09.07.2010, σελ.2.

²⁵⁵ CON 54 της 09.07.2010, σελ.2.

²⁵⁶ Συμπεράσματα του Συμβουλίου υπουργών (ECOFIN), της 18^{ης} Μαΐου 2010.

²⁵⁷ COM 254 της 26.05.2010, σελ.2.

λάβει τα μέτρα μείωσης του ελλείμματος που κρίνονται αναγκαία για την αντιμετώπιση της κατάστασης υπερβολικού ελλείμματος.²⁵⁸ Ειδικότερα, το άρθρο 2 παρ. 1 στοιχείο 15 υπαγορεύει την ίδρυση από την Ελλάδα «ανεξαρτήτου ταμείου δημοσιονομικής σταθερότητας για να αντιμετωπισθεί μια τυχόν ελλειψη κεφαλαίων και διαφυλαχθεί η υγεία του χρηματοπιστωτικού τομέα διά της εισφοράς προσθέτων ιδίων κεφαλαίων στις τράπεζες, αν χρειασθεί». Εξάλλου, όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 6 της Σύμβασης Δανειακής Διευκόλυνσης²⁵⁹ που συνήψαν στις 8 Μαΐου 2010 ορισμένα κράτη μέλη της Ζώνης του ευρώ ως δανειστές και η Ελληνική Δημοκρατία ως δανειολήπτης, η παρεχόμενη προς τον δανειολήπτη στήριξη συναρτάται προς τη συμμόρφωσή του με μέτρα που συνάδουν με την απόφαση 2010/320/EK και προβλέπονται μεταξύ άλλων στο Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής²⁶⁰ της 3ης Μαΐου 2010. Εν προκειμένω η ίδρυση του ΤΧΣ προβλέπεται και στο Μνημόνιο ως μέρος της δέσμης μέτρων που πρόκειται να υλοποιηθούν έως το τέλος Ιουνίου 2010.²⁶¹

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου, η ίδρυση του ΤΧΣ στόχο έχει τη διατήρηση της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος μέσω της ενίσχυσης της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων υπό το φως της καθοριστικής σημασίας του τραπεζικού τομέα στη γενική οικονομική δραστηριότητα. Το ΤΧΣ θα αποτελέσει κατά συνέπεια ένα δίχτυ ασφαλείας για πιστωτικά ιδρύματα που μπορεί να μην είναι σε θέση να καλύψουν τις απαιτήσεις κεφαλαιακής τους επάρκειας σύμφωνα με την εφαρμοστέα νομοθεσία. Τέλος, το ΤΧΣ θα διευκολύνει τη λήψη αποφάσεων στρατηγικής σημασίας για την ανασύνταξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτόν στο εν λόγω σύστημα να εκπληρώσει το ρόλο του στη χρηματοδότηση και ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

2.5.2. Δικαιούχοι κεφαλαιακής ενίσχυσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του σχεδίου νόμου, τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει άδεια από την ΤτΕ θα δικαιούνται κεφαλαιακή ενίσχυση από το ΤΧΣ. Σε αυτά περιλαμβάνονται πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει τέτοια άδεια και αποτελούν θυγατρικές νομικών προσώπων που εδρεύουν στην αλλοδαπή, συμπεριλαμβανομένων των λειτουργούντων στην αλλοδαπή υποκαταστημάτων ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.²⁶²

2.5.3. Διοικητικό συμβούλιο και προσωπικό.

Το διοικητικό συμβούλιο του ΤΧΣ (εφεξής το «ΔΣ») αποφασίζει απολύτως ανεξάρτητα για κάθε θέμα που αφορά τη διοίκηση, τη λειτουργία, τη διαχείριση της περιουσίας, τον καθορισμό και την υλοποίηση των σκοπών του ΤΧΣ.²⁶³ Αποτελείται από τρία εκτελεστικά μέλη, ήτοι τον πρόεδρο και δύο αντιπροέδρους, και τέσσερα μη εκτελεστικά μέλη, δύο από τα οποία είναι *ex officio* μέλη, ήτοι ο Γενικός Γραμματέας του υπουργείου Οικονομικών και ο Διευθυντής Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας της ΤτΕ. Ο υπουργός Οικονομικών, κατόπιν εισηγήσεως του διοικητή της ΤτΕ, θα διορίζει όλα τα μέλη του ΔΣ για πενταετή θητεία, ανανεώσιμη μέχρι την 30ή Ιουνίου 2017.²⁶⁴ Στις συνεδριάσεις του ΔΣ θα καλούνται να συμμετέχουν, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ένας εκπρόσωπος της

²⁵⁸ COM 145, της 11.6.2010, σ. 6

²⁵⁹ Διατίθεται στο δικτυακό τόπο <http://www.hellenicparliament.gr>.

²⁶⁰ Το Μνημόνιο προσαρτάται ως παράρτημα IV στο νόμο 3845/2010 σχετικά με τα μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΦΕΚ Α 65 της 6.5.2010).

²⁶¹ Ο.π.

²⁶² CON 54 της 09.07.2010, σελ.3.

²⁶³ CON 54 της 09.07.2010, σελ.3 παραπέμπει σε άρθρο 4 παράγραφο 2 στοιχείο β'. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους τα μέλη του ΔΣ θα απολαμβάνουν πλήρους ανεξαρτησίας, δεν θα ζητούν ούτε θα λαμβάνουν οδηγίες από το ελληνικό δημόσιο ή οποιονδήποτε άλλο κρατικό φορέα ή όργανο, ούτε θα υπόκεινται σε επιφροές οιασδήποτε φύσεως. Όμοιώς, το ελληνικό δημόσιο και οι ως άνω κρατικοί φορείς και όργανα θα απέχουν από τη διατύπωση οποιασδήποτε οδηγίας προς το ΤΧΣ.

²⁶⁴ CON 54 της 09.07.2010, σελ.3 παραπέμπει στο άρθρο 4 παράγραφο 2 στοιχείο β'.

Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ένας εκπρόσωπος της EKT.²⁶⁵ Μετά την καθ' οιονδήποτε τρόπο λήξη της θητείας τους τα μέλη του ΔΣ δεν θα μπορούν να απασχοληθούν σε πιστωτικά ιδρύματα για δυο έτη.²⁶⁶

Το προσωπικό του ΤΧΣ προσλαμβάνεται ελεύθερα από το ΔΣ με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, η διάρκεια των οποίων μπορεί να παρατείνεται. Με απόφαση του καθ' ύλην αρμόδιου υπουργού ή πράξη του διοικητή της ΤτΕ, ύστερα από αίτηση του προέδρου του ΔΣ, επιτρέπεται εξάλλου η απόσπαση υπαλλήλων από άλλους φορείς του ελληνικού δημοσίου.²⁶⁷

2.5.4. Ενεργοποίηση του ΤΧΣ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε στις Βρυξέλλες να εγκρίνει, με βάση τους κανόνες για κρατικές ενισχύσεις της Ε.Ε., το καθεστώς για την ανακεφαλαιοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα από το ελληνικό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ).

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 1 του σχεδίου νόμου, πιστωτικό ιδρυμα που πληροί τις υποχρεώσεις κεφαλαιακής επάρκειας του Πυλώνα 215 μπορεί να υποβάλει στο ΤΧΣ αίτημα για κεφαλαιακή ενίσχυση, κατόπιν υπόδειξης της ΤτΕ ή με δική του πρωτοβουλία, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) με βάση συντηρητικές παραδοχές της ΤτΕ εκτιμάται ότι υφίσταται βάσιμος κίνδυνος ως προς τη δυνατότητα του πιστωτικού ιδρύματος να συνεχίσει να πληροί τις υποχρεώσεις κεφαλαιακής επάρκειας του Πυλώνα 2 και β) έχουν αποβεί άκαρπες οι προσπάθειες του πιστωτικού ιδρύματος να αυξήσει τα ίδια κεφάλαια του με τη συμμετοχή των υφιστάμενων ή νέων μετόχων.²⁶⁸

Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 του σχεδίου νόμου, η ΤτΕ μπορεί επίσης να υποδείξει σε πιστωτικό ιδρυμα την υποβολή στο ΤΧΣ αιτήματος για κεφαλαιακή ενίσχυση, εφόσον το πιστωτικό ιδρυμα δεν πληροί τις υποχρεώσεις κεφαλαιακής επάρκειας του Πυλώνα 1 ή του Πυλώνα 2 και παράλληλα έχουν αποβεί άκαρπες οι προσπάθειές του να αυξήσει τα ίδια κεφάλαια του με τη συμμετοχή των υφιστάμενων ή νέων μετόχων. Σε αυτές τις περιπτώσεις και εφόσον το πιστωτικό ιδρυμα δεν υποβάλει στο ΤΧΣ αίτημα για κεφαλαιακή του ενίσχυση, η ΤτΕ θα διορίζει επίτροπο ή θα ανακαλεί την άδεια λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος ή θα μπορεί να ζητήσει την απομάκρυνση της διοίκησής του.²⁶⁹

Το αίτημα του πιστωτικού ιδρύματος για κεφαλαιακή του ενίσχυση μπορεί να υποβάλλεται στο ΤΧΣ το αργότερο εντός μηνός από τη λήψη της σχετικής υπόδειξης της ΤτΕ, θα πρέπει δε να συνοδεύεται απαραίτητως από: α) επιχειρησιακό σχέδιο, στο οποίο θα καθορίζεται το ύψος της αναγκαίας κεφαλαιακής ενίσχυσης και θα περιγράφονται αναλυτικά τα μέτρα τα οποία το πιστωτικό ιδρυμα προτίθεται να λάβει, ώστε να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό η διασφάλιση και ενίσχυση της φερεγγυότητάς του,²⁷⁰ και β) λεπτομερές χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των μέτρων, με αναφορά στο χρόνο κατά τον οποίο το πιστωτικό ιδρυμα εκτιμά ότι θα μπορέσει να προβεί σε εξαγορά των αναφερόμενων στο άρθρο 7 του σχεδίου νόμου προνομιούχων μετοχών.

Εφόσον το ΤΧΣ χορηγήσει την κεφαλαιακή ενίσχυση, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 6 παρ. 6 του σχεδίου νόμου, θα οφείλει να εκπονήσει από κοινού με το πιστωτικό ιδρυμα λεπτομερές σχέδιο αναδιάρθρωσης ή να τροποποιήσει σχέδιο που έχει ήδη υποβληθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες της Ένωσης περί κρατικών ενισχύσεων και τις πρακτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.²⁷¹

²⁶⁵ CON 54 της 09.07.2010, σελ.3 παραπέμπει στο άρθρο 4 παράγραφο 2 στοιχείο γ'.

²⁶⁶ CON 54 της 09.07.2010, σελ.3 παραπέμπει στο άρθρο 16 παράγραφο 3. Η ίδια απαγόρευση θα ισχύει για τα μέλη του προσωπικού του ΤΧΣ για περίοδο έξι μηνών από τη λήξη των συμβάσεων απασχόλησής τους.

²⁶⁷ CON 54 της 09.07.2010, σελ.3 παραπέμπει στο άρθρο 5.

²⁶⁸ CON 54 της 09.07.2010, σελ.4.

²⁶⁹ CON 54 της 09.07.2010, σελ.3 παραπέμπει στο άρθρο 5 παράγραφος 10 στοιχείο γ σημείο i του νόμου 3601/2007.

²⁷⁰ Π.χ. μέσω αύξησης κεφαλαίου ή/και αποκατάστασης της κερδοφορίας του, μείωσης εξόδων ή κινδύνων, στήριξης από άλλες εταιρείες του ομίλου κλπ. Στο σχέδιο θα μπορούν να περιληφθούν και πιθανές προοπτικές συγχώνευσης ή απορρόφησης ή μεταβίβασης δραστηριοτήτων ή μονάδων του σε άλλο πιστωτικό ιδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό (βλ. άρθρο 6 παράγραφος 4 στοιχείο α)).

²⁷¹ CON 54 της 09.07.2010, σελ.5 παραπέμπει στο άρθρο 6 παράγραφοι 7 έως 9, όπου προβλέπεται επίσης η χρονική περίοδος υλοποίησης του σχεδίου αναδιάρθρωσης και η παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του.

2.5.5. Διαδικασία χορήγησης της κεφαλαιακής ενίσχυσης, έκδοση μετοχών και συναφή θέματα

Η κεφαλαιακή ενίσχυση θα παρέχεται μέσω της συμμετοχής του ΤΧΣ σε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου του πιστωτικού ιδρύματος πραγματοποιούμενη με την έκδοση προνομιούχων μετοχών,²⁷² με εξαίρεση την περίπτωση κατά την οποία το πιστωτικό ίδρυμα δεν πληροί τις υποχρεώσεις κεφαλαιακής επάρκειας του Πυλώνα 1,²⁷³ όπου η αύξηση θα πραγματοποιείται με την έκδοση κοινών μετοχών. Η τιμή διάθεσης των μετοχών θα πρέπει να αντικατοπτρίζει την εκτιμώμενη εύλογη ή την αγοραία εμπορική αξία, όπως αυτή διαμορφώνεται χωρίς τη στήριξη ή ακόμη και τη δυνατότητα στήριξης του πιστωτικού ιδρύματος από το ελληνικό δημόσιο, το ΤΧΣ ή την ΤτΕ εκτός του πλαισίου των πρόξεων του Ευρωσυστήματος.²⁷⁴ Οι προνομιούχες μετοχές στο σύνολό τους θα εξαγοράζονται υποχρεωτικά από το πιστωτικό ίδρυμα μετά την πάροδο πέντε ετών ή και ενωρίτερα, κατόπιν έγκρισης της ΤτΕ. Ως τιμή εξαγοράς των μετοχών θα καθορίζεται η υψηλότερη μεταξύ της τιμής διάθεσης (πλέον μη καταβληθέντων απαιτητών μερισμάτων) και της τιμής κατά το χρόνο λήψης της απόφασης για σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων προς εξαγορά των μετοχών.²⁷⁵ Σε περίπτωση παρέλευσης της πενταετίας χωρίς να έχει εν τω μεταξύ ολοκληρωθεί η εξαγορά των προνομιούχων μετοχών από το πιστωτικό ίδρυμα, θα επιβάλλεται σωρευτική ετήσια προσαύξηση σε ποσοστό δύο τοις εκατό (2%) επί της κατά το άρθρο 10 παρ. 2 του σχεδίου νόμου ετήσιας απόδοσης.²⁷⁶

Οι προνομιούχες μετοχές θα μετατρέπονται σε κοινές μεταβιβάσιμες μετοχές με απόφαση του ΤΧΣ, κατόπιν εισήγησης της ΤτΕ, σύμφωνα με το άρθρο 9 του σχεδίου νόμου. Επιπλέον, οι μετοχές αυτές δεν θα μεταβιβάζονται από το ΤΧΣ σε τρίτα πρόσωπα και δεν θα είναι δεκτικές εισαγωγής σε οργανωμένη αγορά μέχρι τη λήξη της διάρκειας του ΤΧΣ.²⁷⁷ Ως παρέχουν, μεταξύ άλλων, στο ΤΧΣ το δικαίωμα συμμετοχής στο διοικητικό συμβούλιο του πιστωτικού ιδρύματος με ένα πρόσθετο μέλος ως εκπρόσωπο του ΤΧΣ.²⁷⁸ Σε αυτό το πλαίσιο ο εκπρόσωπος του ΤΧΣ δύναται, ιδίως: α) να ζητεί τη σύγκληση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών²⁷⁹ και β) να ασκεί το δικαίωμα αρνησικυρίας στη λήψη οποιασδήποτε απόφασης του διοικητικού συμβουλίου του πιστωτικού ιδρύματος: i) σχετικής με τη διανομή μερισμάτων και την πολιτική παροχών προς τα ανώτατα διοικητικά στελέχη του πιστωτικού ιδρύματος, ή ii) εφόσον η υπό συζήτηση απόφαση δύναται να θέσει σε κίνδυνο τα συμφέροντα των καταθετών ή να επηρεάσει σοβαρά τη ρευστότητα ή τη φερεγγυότητα ή την εν γένει συνετή και εύρυθμη λειτουργία του πιστωτικού ιδρύματος. Επιπλέον, ο εκπρόσωπος του ΤΧΣ θα παρίσταται στη Γενική Συνέλευση των κοινών μετόχων και θα έχει δικαίωμα αρνησικυρίας κατά τη συζήτηση και λήψη απόφασης για τα ίδια ως άνω θέματα.²⁸⁰

Το ΤΧΣ μπορεί να ζητεί από τα πιστωτικά ιδρύματα την παροχή, μέσω της ΤτΕ, ακόμη και πριν από την προσφυγή σε αυτό για κεφαλαιακή ενίσχυση, οποιουδήποτε σχετικού στοιχείου και πληροφορίας, καθώς και τη διεξαγωγή επιτόπιων ελέγχων από την ΤτΕ με τη συμμετοχή εκπροσώπου του ΤΧΣ ή εμπειρογνόμονα ή εξωτερικού ελεγκτή.²⁸¹

²⁷² CON 54 της 09.07.2010, σελ.5 παραπέμπει στο άρθρο 7 παράγραφος 1.

²⁷³ CON 54 της 09.07.2010, σελ.5 παραπέμπει στο άρθρο 6 παράγραφος 2 στοιχείο β'.

²⁷⁴ CON 54 της 09.07.2010, σελ.5 παραπέμπει στο άρθρο 7 παράγραφος 3. Για τον προσδιορισμό της αξίας διάθεσης θα λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος των εκτιμήσεων δύο ανεξάρτητων ελεγκτικών εταιρειών, που θα διενεργούνται με κοινά αποδεκτές μεθόδους και κριτήρια. Οι εν λόγω ελεγκτικές εταιρείες θα ορίζονται από το ΤΧΣ και το πιστωτικό ίδρυμα. Σε περίπτωση απόκλισης των εκτιμήσεων σε ποσοστό μεγαλύτερο του 10%, η αξία θα προσδιορίζεται οριστικά από τρίτη ανεξάρτητη ελεγκτική εταιρεία, η οποία θα ορίζεται με κοινή απόφαση του υπουργού Οικονομικών και του διοικητή της ΤτΕ. Οι αναθέσεις στις ελεγκτικές εταιρείες θα πρέπει να προβλέπουν καταληκτικές προθεσμίες για την εκπόνηση των αξιολογήσεών τους, συμβατές με το χρονικό ορίζοντα υλοποίησης του υποβληθέντος επιχειρησιακού σχεδίου. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει επίσης να τηρούνται οι σχετικοί κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων της Ένωσης και οι πρακτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ανάλογες αποτιμήσεις.

²⁷⁵ CON 54 της 09.07.2010, σελ.5 παραπέμπει στο άρθρο 8 παράγραφος 1. Μερική εξαγορά μετοχών δεν επιτρέπεται. Η ΤτΕ θα εγκρίνει μόνον εξαγορές οι οποίες δεν θέτουν σε κίνδυνο τη φερεγγυότητα του πιστωτικού ιδρύματος και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

²⁷⁶ CON 54 της 09.07.2010, σελ.5 παραπέμπει στο άρθρο 8 παράγραφος 2.

²⁷⁷ CON 54 της 09.07.2010, σελ.5 παραπέμπει στο άρθρο 10 παράγραφος 1.

²⁷⁸ CON 54 της 09.07.2010, σελ.6 παραπέμπει στο άρθρο 10 παράγραφος 3

²⁷⁹ CON 54 της 09.07.2010, σελ.6 παραπέμπει στο άρθρο 7 παράγραφος 2.

²⁸⁰ CON 54 της 09.07.2010, σελ.6 παραπέμπει στο άρθρο 10 παράγραφος 5.

²⁸¹ CON 54 της 09.07.2010, σελ.6 παραπέμπει στο άρθρο 11.

2.5.6. Οικονομικά αποτελέσματα, οικονομικές καταστάσεις, έλεγχος και λοιπές διατάξεις

Το ΤΧΣ θα δημιουργήσει λογαριασμούς αποθεματικών από διαφορές αποτίμησης σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς (ΔΠΧΑ).²⁸² Επιπλέον, προβλέπονται: 1) η έγκριση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων του ΤΧΣ, οι οποίες έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ, και η υποβολή τους, μαζί με άλλες συναφείς εκθέσεις, στις ελληνικές αρχές καθώς και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την EKT και το ΔΝΤ, 2) η διενέργεια τακτικών οικονομικών ελέγχων και έκτακτων ελέγχων, το πόρισμα των οποίων πρέπει να υποβάλλεται στη Βουλή των Ελλήνων, 3) ολοκληρωμένος μηχανισμός εσωτερικού ελέγχου και 4) οι απαλλαγές και ασυλίες του Ταμείου.²⁸³

²⁸² CON 54 της 09.07.2010, σελ.6 παραπέμπει στο άρθρο 12.

²⁸³ CON 54 της 09.07.2010, σελ.6 παραπέμπει στο άρθρα 13-15.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η απάντηση στο ερώτημα για το αν η κρατική ενίσχυση θα πρέπει να λαμβάνεται σε όλα τα επίπεδα και τις διαβαθμίσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ειδικά αυτών που τα προβλήματά τους οφεύλονται στις αναποτελεσματικότητές τους, στην έλλειψη εμπιστοσύνης για τα αποθεματικά τους και στις ριψοκίνδυνες στρατηγικές, θα πρέπει να αναζητηθεί στη βάση του εάν η κρατική ενίσχυση σε τέτοιου είδους χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θεωρείται σημαντική σε όρους συμμετρικών κινδύνων που θα μπορούσαν να προκληθούν σε άλλους τομείς της οικονομίας αν τα χρηματοπιστωτικά αυτά ιδρύματα αποτύγχαναν.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία σχετικά με τα οφέλη της κρατικής ενίσχυσης που χορηγήθηκε στον τραπεζικό και τον ασφαλιστικό τομέα. Η εισφορά ρευστότητας εμπόδισε την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και συνέβαλε στο εκ νέου άνοιγμα των αγορών. Επίσης, πρόσφερε περισσότερα κεφάλαια στην πραγματική οικονομία και βοήθησε τις χρηματοπιστωτικές αγορές να ομαλοποιήσουν περισσότερο τη λειτουργία τους. Στο πλαίσιο της κρίσης, η πολιτική ανταγωνισμού συνέβαλε στην ενδυνάμωση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και δημιούργησε τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ύπαρξη σταθερών κεφαλαιαγορών σε βραχυπρόθεσμο και πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο. Η παρέμβαση της Επιτροπής περιόρισε επίσης τον αντίκτυπο της πιστωτικής στενότητας στην πραγματική οικονομία. Εξίσου σημαντικό είναι, τέλος, το γεγονός ότι η χρήση των κανόνων ανταγωνισμού συνέβαλε στην προστασία των χρημάτων των φορολογούμενών.

Η πολιτική του ανταγωνισμού δεν έχει στατικό και άκαμπτο χαρακτήρα. Αντιθέτως, λαμβάνει υπόψη τη μεταβαλλόμενη οικονομική πραγματικότητα. Αυτός ο συνδυασμός των αυστηρών αρχών και των ευέλικτων διαδικασιών έδωσε τη δυνατότητα στην πολιτική ανταγωνισμού, και ιδιαίτερα στις κρατικές ενισχύσεις, να διαδραματίσουν εποικοδομητικό και σταθεροποιητικό ρόλο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της ΕΕ και την πραγματική οικονομία.

Οι κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων αποτελούν, άλλωστε, ένα εργαλείο που εξασφαλίζει τη συνεκτικότητα των μέτρων που θεσπίζουν τα κράτη μέλη που έχουν αποφασίσει να αναλάβουν ενέργειες. Ωστόσο, η απόφαση για το κατά πόσο πρέπει να χρησιμοποιηθούν δημόσιοι πόροι, παραδείγματος χάριν για την προστασία των τραπέζων από απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία, εξακολουθεί να επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών.

Όμως, οι πιθανοί τρόποι ενίσχυσης των καθεστώτων επιβολής κυρώσεων στον τομέα των χρηματοπιστωτικών οργανισμών της Ε.Ε. διαφέρουν πολύ μεταξύ των κρατών μελών και όπως είναι φυσικό δε χρησιμένων ως αποτελεσματικός αποτρεπτικός παράγοντας. Με βάση την αναθεώρηση των εθνικών καθεστώτων επιβολής κυρώσεων για τις παραβιάσεις των εθνικών κανόνων με τους οποίους μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο ορισμένες από τις σημαντικότερες οδηγίες της Ε.Ε. σχετικά με τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, η ανακοίνωση της Επιτροπής παρουσιάζει τομείς στους οποίους υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Όμως, τίθεται το ερώτημα αν η έλλειψη εποπτείας είναι μορφή ενίσχυσης και διακριτικής μεταχείρισης. Ο Επίτροπος για την Εσωτερική Αγορά και τις Υπηρεσίες κ. Michel Barnier, δήλωσε τα εξής: «Εάν ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός δεν τηρεί τους κανόνες της Ε.Ε. στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, οι πωλητές και τα διευθυντικά στελέχη πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι δε θα παραμείνουν ατιμώρητοι και ότι η απάντηση θα είναι σκληρή, οπουδήποτε στην Ευρώπη και αν συμβεί η παραβίαση...».

Έτσι, θα πρέπει να υπάρξει ένα νέο σύστημα και οι κανόνες του θα πρέπει να διαθέτουν νομική δεσμευτικότητα, ασφαλή νομική βάση και συμμετοχή, πλην της Επιτροπής και των λοιπών οργάνων, εντονότερο ενεργό ρόλο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Ο ρόλος της Επιτροπής στο κοινοτικό σύστημα των κρατικών εγγυήσεων, αν και είναι κρίσιμος, πρέπει να παραμείνει συγκεκριμένος στην επίβλεψη, στον έλεγχο και στην παρούσα συγκυρία στο συντονισμό τους. Η Επιτροπή δεν έχει νομοθετική εξουσία και δεν μπορεί να νομοθετεί με Ανακοινώσεις. Έχει την αρμοδιότητα να κρίνει εάν οι ενισχύσεις είναι συμβατές με το κοινοτικό δίκαιο και εάν επιτρέπεται εξαίρεση από την αρχή της απαγόρευσης χορήγησης ενίσχυσεων. Στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης η Επιτροπή ανέλαβε ρόλο ultra vires, δεδομένου ότι προσπάθησε να προσφέρει νομιμοποιητική βάση στην εν λόγω κρίση. Το κοινοτικό σύστημα θεωρήθηκε ανεπαρκές, λόγω της περιορισμένης εμβέλειάς του στην αντιμετώπιση έκτακτων γεγονότων και στην απονοία συγκεκριμένου σχεδιασμού μέσω έκδοσης soft law. Επομένως, θα πρέπει να αναληφθεί συντονισμένη και ταχεία νομοθετική πρωτοβουλία εκ μέρους του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατόπιν πρότασης της Βουλής. Ειδικά, θα έπρεπε να υπάρχει πρόνοια και για την πιο ενεργό

συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η οποία πρέπει να έχει άμεση εμπλοκή στην ανεύρεση των κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης της κρίσης και όχι απλώς γνωμοδοτικό ρόλο. Ο ρόλος αυτής της τελευταίας στηρίζεται σήμερα στο άρθρο 105 παρ.4 ΕΚ που προβλέπει τη δυνατότητα υποβολής γνώμης στα κοινοτικά όργανα προκειμένου για κοινοτική πράξη που εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιότητάς της και στην Απόφαση 98/415/EK του Συμβουλίου σχετικά με τη διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τις εθνικές αρχές για τα σχέδια νομοθετικών διατάξεων.²⁸⁴

Βέβαια, ο έλεγχος και ο συντονισμός των κρατικών ενισχύσεων είχε καθοριστική σημασία ώστε να αποφευχθεί η "κούρσα" των επιχορηγήσεων²⁸⁵ και να διατηρηθούν ισότιμοι όροι ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις στην ενιαία αγορά. Διαφύλαξε επίσης τα συμφέροντα των υγιών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που είναι ικανά να λειτουργούν χωρίς κρατικές ενισχύσεις. Η Επιτροπή και η κοινοτική μέθοδος έρχονται αντιμέτωπες με τη διαδικασία ελέγχου των χορηγηθεισών κρατικών ενισχύσεων.

Αν και ήταν αναγκαία η λήψη μέτρων για την αποτροπή κατάρρευσης των χρηματοπιστωτικών αγορών, η εικόνα των παράπλευρων στρεβλώσεων προκαλούνται από τη χορήγηση αυτών των ενισχύσεων είναι ακόμη ασφαρής. Τούτο γίνεται εμφανές, εάν αναλογισθεί κανείς ότι ένα από τα μέτρα κρατικών ενισχύσεων, το οποίο έχει γίνει αποδεκτό ως μέτρο αντιμετώπισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης είναι η θέσπιση ενός καθεστώτος ανακεφαλαιοποίησης, το οποίο χρησιμοποιείται για τη στήριξη των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που είναι μεν κατά βάση υγιείς, είναι όμως, δυνατό να βρεθούν σε δυσχερή θέση λόγω των ακραίων συνθηκών που επικρατούν συνεπεία της κρίσης. Ο χαρακτήρας τους πρέπει, κατά την Επιτροπή, να είναι, μεταξύ άλλων, προσωρινός.

Η ευρωπαϊκή εποπτική αρχή (CEBS) θεωρεί απαραίτητο ότι κάθε μεταρρύθμιση πρέπει να εναρμονίζεται πλήρως με την ευρωπαϊκή χρηματοπιστωτική επίβλεψη, ιδίως με την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) και αυτό με τη σειρά του να έχει συμπληρωματικό ρόλο στη γνωμοδότηση προς της Επιτροπή σχετικά με διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων.²⁸⁶ Σε ό,τι αφορά την παγκόσμια σκηνή, η εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος έγκειται στο International Accounting Standards Board (IASB), το οποίο έχει ανάγκη ενός πιο ενεργού και πιο ουσιαστικού ελέγχου των χρηματοπιστωτικού τομέα.²⁸⁷

Ωστόσο η επέκταση των εποπτικών πόρων είναι αργή, ιδίως αν ληφθεί υπόψη η ανάληψη της εποπτείας του ασφαλιστικού κλάδου στην Τράπεζα της Ελλάδος. Με το πρόγραμμα ανακεφαλαιοποίησης και με το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, η ελληνική κυβέρνηση έχει δημιουργήσει αναγκαίους αλλά όχι επαρκείς μηχανισμούς στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της ελληνικής οικονομίας κατ' επέκταση.

Συνεπής με το μνημόνιο του Μαΐου, η ελληνική κυβέρνηση προχωρά σε διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προωθούν την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα, και μειώνουν τους δημοσιονομικούς κινδύνους. Οι δυνατότητες για την αύξηση της παραγωγικότητας και την αύξηση της παραγωγής είναι μεγάλες. Η απελευθέρωση του αναπτυξιακού δυναμικού προϋποθέτει την επιδίωξη μιας πραγματικής κουλτούρας ανταγωνισμού και τη διασφάλιση ότι η λειτουργία των θεσμών συλλογικών διαπραγματεύσεων οδηγούν σε μισθούς αντίστοιχους με την παραγωγικότητα. Επίσης, το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα στοχεύει στην ανάπτυξη ανοικτών αγορών, με φιλικό προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον. Τέλος, απαιτούνται μέτρα για την άρση των περιορισμών που εμποδίζουν την δραστηριότητα, την καινοτομία και τη μεταρρύθμιση στις κρατικές επιχειρήσεις, και για την αύξηση της απορρόφησης των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων.

Επιπλέον, σε ό,τι αφορά τις κρατικές ενισχύσεις στην Ελλάδα θα μπορούσε να συναχθεί ότι η εφαρμογή τους υπήρξε μάλλον χωρίς καλό προηγούμενο σχεδιασμό, καθόσον περιοριζόταν μόνο στα πιστωτικά ιδρύματα και όχι εν γένει στις χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις.

Τέλος, η ουσιαστική ενίσχυση ρευστότητας των τραπεζών παραμένει υπό συζήτηση, δεδομένου ότι δε δόθηκαν σ' αυτές χρήματα από το δημόσιο προϋπολογισμό, αλλά μόνο ομόλογα.

²⁸⁴ Βλέπε συγκεκριμένα το άρθρο 2 παρ.1 της Απόφασης (Επίσημη Εφημερίδα L 189 της 3.7.1998, σελ.42-43.

²⁸⁵ Sava Anca -Stefania, Zugravu Bogdan-Gabriel, "The role of state aid in the current financial and economic crisis", Volume 3, Issue 1, University of Oradea, May 2009.

²⁸⁶ Committee of European Banking Supervisors (CEBS), "CEBS's response to the European Commission's Communication on an EU Framework for Cross-Border Crisis Management in the Banking Sector", 19.02.2010, σελ. 19.

²⁸⁷ European Law Journal, «The role of the IASB and auditing standards in the aftermath of the 2008/2009 financial crisis», Marianne Ojo, 23.08.2010, Volume 16, Issue 5, pg.604-623.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σε εποχή αύξουσας ολοκλήρωσης και παγκοσμιοπόίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών, έχει κρίσιμη σημασία η εξεύρεση λύσεων για τον αποτελεσματικό χειρισμό τραπεζικών κρίσεων. Η πρόσφατη εξαιρετικά έντονη αστάθεια των χρηματοπιστωτικών αγορών αποτελεί σαφές παράδειγμα και υπόμνηση της έκτασης στην οποία είναι ολοκληρωμένες οι χρηματοπιστωτικές αγορές. Οι αξιόπιστες ρυθμίσεις σχετικά με τη χρηματοδότηση είναι αναγκαίες περισσότερο από ποτέ. Έτσι, στις 9 Μαΐου 2010 το Συμβούλιο των υπουργών οικονομικών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να επιταχυνθούν οι εργασίες για τη διαχείριση κρίσεων και την εξηγίανση.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντιμέτωπη με τη χρηματοπιστωτική κρίση έδρασε εγκαίρως και δέχτηκε όλα τα μέτρα που πρότειναν τα κράτη μέλη με συνέπεια να υποστεί το κόστος της απουσίας νομικής ασφάλειας. Όπως είχε υποστηρίξει και ο Robert Schuman είχε πει ότι η Ευρώπη δε θα γίνει σε μία μέρα ούτε χωρίς εμπόδια. Η τρέχουσα συστηματική χρηματοοικονομική κρίση επιβεβαίωσε την αλήθεια της δήλωσης αυτής και ανέδειξε ένα πρόβλημα με τρεις πτυχές. Πρώτον, το μέχρι σήμερα ισχύον κοινοτικό καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που χορηγούνται σε έκτακτες περιπτώσεις έφθασε στα όριά του. Έπειτα, η Επιτροπή δεν είναι από μόνη της σε θέση να αντιμετωπίσει την ιδιαιτερότητα της οικονομικής αυτής συγκυρίας και τρίτον, η μέθοδος αντιμετώπισης της κρίσης μέσω κειμένων μειωμένης νομικής δεσμευτικότητας και άνευ νομιμοποίησης εκ μέρους του συνόλου των κοινοτικών οργάνων είναι εσφαλμένη και επιτρέπει στα κράτη μέλη να νιοθετήσουν εσωστρεφείς μεθόδους αντιμετώπισης των κρίσεων, εκτός κοινοτικού ελέγχου, με τελική συνέπεια την έλλειψη ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και αποτέλεσμα την απώλεια του κοινού αγαθού της Ευρώπης, που είναι η Εσωτερική Αγορά.

Άλλωστε, η ακεραιότητα της εσωτερικής αγοράς και η ανάπτυξη των τραπεζών σε όλη την Κοινότητα πρέπει να αποτελέσουν το κυριότερο μέλημα κατά την εφαρμογή αρχών διάσωσης και θα πρέπει να αποφεύγονται καταστάσεις κατακερματισμού ή στεγανοποίησης των αγορών. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες οφείλουν να διεκδικήσουν τη σημαντική θέση που τους εξασφαλίζει στον παγκόσμιο στίβο η ενιαία χρηματοπιστωτική αγορά, μόλις ξεπεραστεί η παρούσα κρίση. Η Επιτροπή επιβεβαίωνε και πάλι την ανάγκη πρόβλεψης και διαχείρισης των αλλαγών με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο και υπογραμμίζει την ανάγκη συμμόρφωσης με τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις για την εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών.

Επομένως, είναι αναγκαία η ανεύρεση μίας λύσης, ουσιαστικά η δημιουργία ενός ειδικού συστήματος αντιμετώπισης κρίσεων εκτάκτου ανάγκης, όπως αυτή που διανύουμε, πέρα από τα κατ' ανάγκη περιορισμένα όρια των διατάξεων της Συνθήκης. Τα οικονομικά μέτρα που θα ληφθούν για την αντιμετώπιση της κρίσης ξεπερνούν το όριο της παρούσας εργασίας. Η οικονομία είναι ένα παίγνιο, αλλά το θεσμικό πλαίσιο που περικλείει την οικονομία είναι οι κανόνες που ρυθμίζουν το παίγνιο.²⁸⁸ Σε αυτό το πλαίσιο, το κοινοτικό σύστημα πρέπει να διασφαλίσει την αντιμετώπιση των κρίσεων μέσω μέτρων αυξημένης νομικής δεσμευτικότητας λειτουργώντας στο πλαίσιο της κοινοτικής μεθόδου.

Όπως παρατηρείται, υπάρχει αύξουσα πολιτική στήριξη και στο χρηματοπιστωτικό τομέα στην αρχή «οι ρυπαίνων πληρώνει», η οποία είναι γνωστή από την περιβαλλοντική πολιτική, έτσι ώστε μελλοντικά οι υπεύθυνοι για την πρόκληση χρηματοπιστωτικής κρίσης να πληρώνουν για το κόστος της.²⁸⁹ Κάποιες χώρες έχουν ήδη καθιερώσει εισφορές σε τράπεζες ή προωθούν τη σχετική διαδικασία, αλλά παρατηρούνται διαφορές από τη μία χώρα στην άλλη.

²⁸⁸ M. Foucault, «Naissance de la biopolitique», Cours au Collège de France (1978 – 1979), Gallimard, Seuil, 2004, σελ.178.

²⁸⁹ COM 254 της 26.05.2010.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Καρύδης Σπ. Γεώργιος, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός – Κρατικές Ενισχύσεις, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2004.
2. P.R. Krugman/ M. Obstfeld, «International Economics Theory and Policy», Pearson International Edition, 2006.
3. M. Foucault, «Naissance de la biopolitique», Cours au Collège de France (1978 – 1979), Gallimard, Seuil, 2004.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ-ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Ε.Ε.

- 1) IP/08/1771 της 26.10.2008.
- 2) IP/09/1143 της 16.06.2009.
- 3) IP/09/868 της 03.06.2009.
- 4) IP/09/867 της 03.06.2009.
- 5) IP/09/1180 της 23/07/2009.
- 6) IP/09/554 της 08.04.2009.
- 7) IP/08/1495 της 13.10.2008.
- 8) IP/08/1901 της 03.12.2008.
- 9) IP/09/322 της 25.02.2009.
- 10) IP/09/711 της 07.05.2009.
- 11) IP/09/743 της 12.05.2009.
- 12) COM 270 της 25.10.2008.
- 13) COM 800 της 26.10.2008.
- 14) COM 14 της 19.01.2008.
- 15) COM 16 της 22.01.2009.
- 16) COM 10 της 15.01.2009.
- 17) COM 1998 της 15.12.2006.
- 18) COM 994 της 07.05.1998.
- 19) COM 255 της 27.05. 2010.
- 20) COM 252 τελικό της 27.05.2009.
- 21) COM 254 της 26.05.2010.
- 22) COM 195 της 19.08.2009.
- 23) COM 72 της 26.03.2009 .
- 24) COM 290 της 13.11.2008.
- 25) COM 293 της 15.11.2008.
- 26) COM 701 της 01.12.2010.
- 27) COM 282 της 08.10.2010.
- 28) COM 3125 της 12.05.2010.
- 29) COM 4486 final της 30.06.2010.
- 30) COM 6077 της 03.09.2010.

- 31) Έκθεση Επιτροπής COM 282 τελικό της 03.06.2010.
- 32) CON/2010/54 της 09.07.2010.
- 33) MEMO/09/111 της 17.03.2009.
- 34) MEMO/10/579 της 15.10.2010.
- 35) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1628/2006 της Επιτροπής.
- 36) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1857/2006 της Επιτροπής.
- 37) Γενικός Κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορία της 29.09.2008 έως 31.12.2013.
- 38) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 379 της 28.12.2006.
- 39) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 189 της 03.07.1998.
- 40) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 130 της 15.06.1970.
- 41) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 364 της 12.12.1992.
- 42) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 84 της 26.03.1997.
- 43) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 10/33 της 13.01.2001.
- 44) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 10/20 της 13.01.2001.
- 45) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 63/20 της 28.02.2004.
- 46) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 63/22 της 28.02.2004.
- 47) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 379 της 28.12.2006.
- 48) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 142 της 14.05.1998.
- 49) Επίσημη εφημερίδα αριθ. L 214 της 09.08.2008.
- 50) Επίσημη Εφημερίδα C 155 της 20.06.2008.
- 51) Ανακοίνωσης Επιτροπής SEC 1466 της 20.12.2010 σχετικά με την εφαρμογή, από 1^η Ιανουαρίου 2011, των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων στα μέτρα στήριξης των τραπεζών στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης.
- 52) Συμπεράσματα του Συμβουλίου υπουργών (ECOFIN) της 7^{ης} Οκτωβρίου 2008.
- 53) Συμπεράσματα του Συμβουλίου υπουργών (ECOFIN), της 18^{ης} Μαΐου 2010.
- 54) Sava Anca –Stefania, Zugravu Bogdan-Gabriel, “The role of state aid in the current financial and economic crisis”, Volume 3, Issue 1, University of Oradea, May 2009.
- 55) David Carment, Steward Prest, Yiagadeesen Sany, “Determinants of state aid fragility and implications for aid allocation”, United Nation’s University, April 2008.
- 56) Michael Blauberger, “From negative to positive integration? European state aid control through soft and hard law”, Max Planck Institute for the study of societies, April 2008
- 57) Mathias Dewatripont, Gregory Nguyen, Peter Praet, Andre Sapir, “The role of state aid control in improving bank resolution in Europe”, Bruegel Policy Contribution, May 2010.
- 58) Rainer Nitsche, Paul Heidhues, “Study on methods to analyse the impact of state aid on competition”, February 2006.
- 59) Παναγόπουλος Θάνος, «Οι κρατικές ενισχύσεις στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικαίου και του ανταγωνισμού».
- 60) Ελληνική Ένωση Τραπεζών, «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2009», Ιούνιος 2010.
- 61) Χριστιανός Βασίλειος, «Κρατικές ενισχύσεις υπό το φως της οικονομικής κρίσης», 20.02.2009.
- 62) Committee of European Banking Supervisors (CEBS), «CEBS's response to the European Commission's Communication on an EU Framework for Cross-Border Crisis Management in the Banking Sector», 19.02.2010.
- 63) European Law Journal, «The role of the IASB and auditing standards in the aftermath of the 2008/2009 financial crisis», Marianne Ojo, 23.08.2010, Volume 16, Issue 5, pg.604-623.
- 64) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Directorate General for Economic and Financial Affairs, European economic interim forecast September 2010.
- 65) The High Level Group on Financial Supervision in the EU, υπό την προεδρία του Jacques de Larosiere, Report, Βρυξέλλες, 25.02.2009.
- 66) Η Επιτροπή υιοθέτησε ένα Ανακοινωθέν για την χρηματοοικονομική επίβλεψη στην Ευρώπη, COM (2009) 252 τελικό.
- 67) Commission Staff Working Document, “Facts and figures on State aid in the Member States”, COM 701 της 1^{ης} Δεκεμβρίου 2010.
- 68) Ojo Marianne, «Liquidity assistance and the provision of state aid to financial institutions», Center for European Law and Politics, University of Bremen, Munich Personal RePEc Archive (MPRA), No 23523, Oxford Brookes University, 28.06.2010.
- 69) Έγγραφο εργασίας της Γ.Δ. Ανταγωνισμού, της 30ής Απριλίου 2010: («The application of

- State aid rules to government guarantee schemes covering bank debt to be issued after 30 June 2010»).
- 65) «EU Banking Sector Stability, September 2010» (Σταθερότητα του τραπεζικού τομέα της Ε.Ε., Σεπτέμβριος 2010»).
- 66) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Συνέντευξη του Γενικού Γραμματέα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, κ. Χρήστο Γκόρτσο, 22.01.2009.
- 67) DG Competition Staff Working Document, «The application of state aid rules to government guarantee schemes covering bank debt to be issued after 30 June 2010», 30.04.2010.

ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- 1) Europedia, «Η πολιτική της Ε.Ε. για τις κρατικές ενισχύσεις στην περίοδο της κρίσης».(<http://europedia.moussis.eu/discus>).
- 2) The Competition Council (<http://www.competition.ro/>).
- 3) Ευρωπαϊκή Ένωση (<http://www.europa.eu>).
- 4) Μονάδα Κρατικών Ενισχύσεων (<http://www.cieel.gr>).
- 5) Ελληνικό Ινστιτούτο Κρατικών Ενισχύσεων (<http://www.stateaid.gr>).
- 6) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (<http://www.ec.europa.eu/competition>).
- 7) Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2009, Απρίλιος 2010, (<http://www.bankofgreece.gr>).
- 8) Committee of European Banking Supervisors, «CEBS' response to the European Commission's Communication on an EU Framework for Cross – Border Crisis Management in the Banking Sector», (<http://www.c-ebs.org>).
- 9) Κείμενο κατευθυντήριων γραμμάτων για την αξιολόγηση των ενισχύσεων αναδιάρθρωσης που παρέχουν οι κοινοτικές χώρες στις τράπεζες (<http://www.newstime.gr>).
- 10) <http://europa.eu/scadplus/glossary/state-aid>.
- 11) Εγγραφο διαβούλεύσεων. Αναθέωρηση των κατευθυντήριων γραμμάτων όσον αφορά στις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης, (<http://ec.europa.eu>).
- 12) Καρκαγιάννης Κώστας, Σπάθη Ρουμπίνα, «Ανεκτή η κατάρρευση τραπεζών», (<http://www.kathimerini.gr>).
- 13) Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (<http://www.ecb.europa.eu>).
- 14) <http://www.moneygate.gr>.
- 15) <http://www.ideas.repec.org>
- 16) Βουλή των Ελλήνων (<http://www.hellenicparliament.gr>).
- 17) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (<http://www.europarl.europa.eu>).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ПАРАРТНМАТА

Summary table on maximum approved crisis-related aid volumes to the financial sector¹

(In € billion)

	Approved volume 2008 - 2010
Schemes	3 478.96
<i>for guarantees</i>	3026.28
<i>for recapitalization measures</i>	348.64
<i>for asset relief interventions</i>	62.17
<i>for liquidity measures other than guarantee schemes</i>	41.87
Ad hoc interventions in favour of individual financial institutions	1109.94
<i>for guarantees</i>	458.97
<i>recapitalization measures</i>	197.44
<i>for asset relief interventions</i>	339.63
<i>for liquidity measures other than guarantees</i>	113.9
TOTAL	4 588.90

¹ IP/10/1635 της 1.12.2010.

Approved amounts per Member State (all schemes and *ad hoc* measures; in € billion)²

	Approved amounts 2008 - 2010
United Kingdom	850.30
Ireland	723.31
Denmark	599.66
Germany	592.23
France	351.10
Spain	334.27
Netherlands	323.60
Belgium	328.59
Sweden	161.56
Austria	91.70
Greece	78.00
Finland	54.00
Portugal	20.45
Italy	20.00
Slovenia	12.00
Luxembourg	11.59
Hungary	10.33
Poland	9.24
Latvia	8.78
Slovakia	3.46
Cyprus	3.00
Lithuania	1.74
Total	4588.90

Total aid as % of GDP (EU-27; data as of 1992)

Figures and graphics available in PDF and WORD PROCESSED

² IP/10/1635 της 1.12.2010. και SEC 1462 της 01.12.2010/COM 701 της 01.12.2010, σελ.49.

Charts: Trend in level of aid by primary objective, by Member States (2004-2009); Trend in share of primary objectives as % of total aid by Member State (2004-2009); State aid to horizontal objectives and sectoral aid, as % of total aid (2008) by Member State (2009)

State aid granted in the context of the financial and economic crisis to the financial sector in 2008 and 2009 per Member State, figures in billion €³

	Approved amounts 2008-2010	Actual use 2008	Aid element 2008*	Actual use 2009	Aid element 2009*	Aid element as a % of national GDP 2009
United Kingdom	850,30	182,34	62,28	282,41	119,91	0,08
Ireland	723,31	0,34	0,03	11,29	11,03	0,07
Denmark	599,66	586,22	56,48	14,44	8,03	0,04
Germany	592,23	192,07	51,08	262,68	100,00	0,04
France	351,10	81,37	25,59	129,48	26,75	0,01
Spain	334,27	99,35	0,94	60,31	7,32	0,01
Netherlands	323,60	17,03	14,04	75,00	9,70	0,02
Belgium	328,59	55,86	21,47	120,43	32,29	0,10
Sweden	161,56	1,29	0,34	79,39	8,50	0,03
Austria	91,70	10,79	0,99	30,94	9,35	0,03
Greece	78,00	0,00	0,00	25,12	12,18	0,05
Finland	54,00	0,12	0,00	0,00	0,00	Not used
Portugal	20,45	4,76	0,52	0,65	0,07	0,00
Italy	20,00	0,00	0,00	4,05	4,05	0,00
Slovenia	12,00	0,00	0,00	2,00	0,20	0,01
Luxembourg	11,59	3,98	2,78	2,72	0,88	0,02
Hungary	10,33	0,00	0,00	2,57	0,35	0,00
Poland	9,24	0,00	0,00	0,00	0,00	Not used
Latvia	8,78	0,94	0,94	0,86	0,86	0,05
Slovakia	3,46	0,00	0,00	0,00	0,00	Not used
Cyprus	3,00	0,00	0,00	2,23	0,23	0,01
Lithuania	1,74	0,00	0,00	0,00	0,00	Approved in 2010
Total	4588,90	1236,47	237,48	1106,54	351,68	

* see methodological remarks

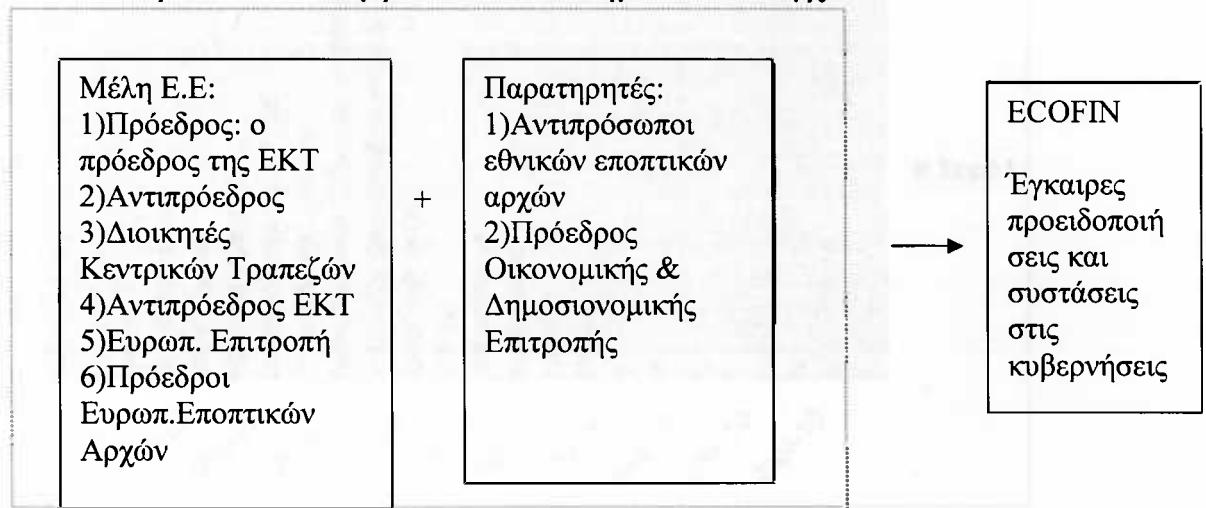
Source: DG Competition

³ IP/10/1635 της 1.12.2010. και SEC 1462 της 01.12.2010/COM 701 της 01.12.2010, σελ.50.

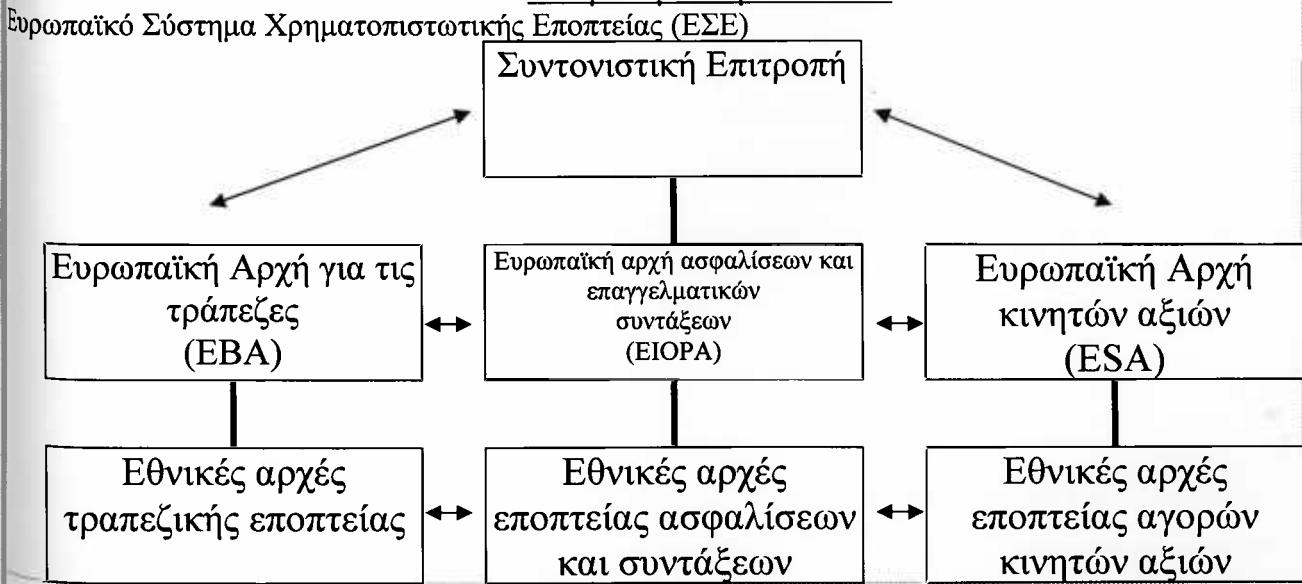
Ένα νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο διαφύλαξης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.⁴

Μακροληπτική Εποπτεία

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Ελέγχου

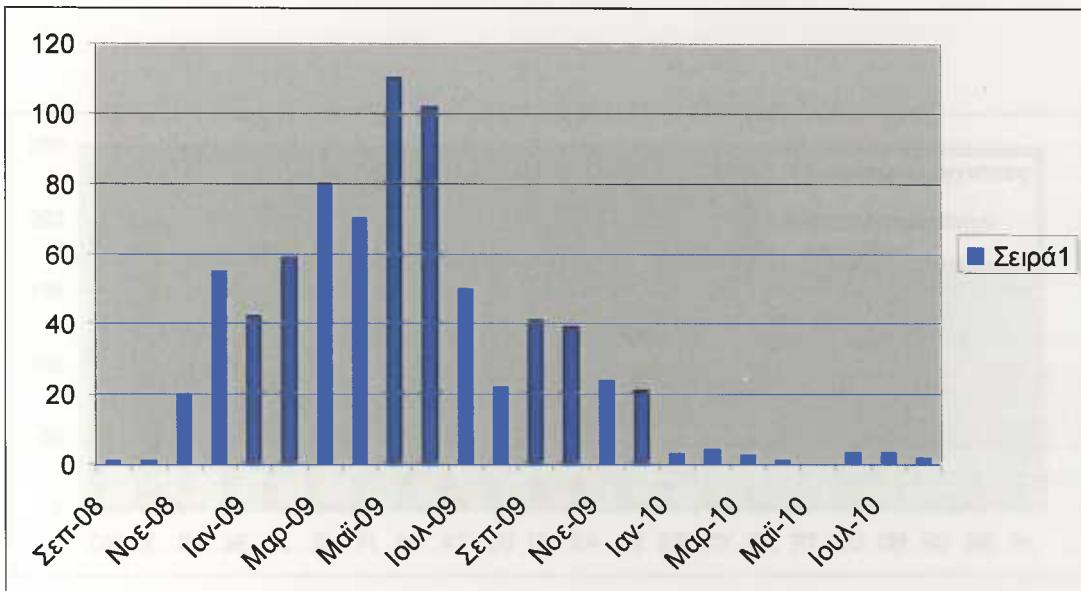

Μικροληπτική Εποπτεία

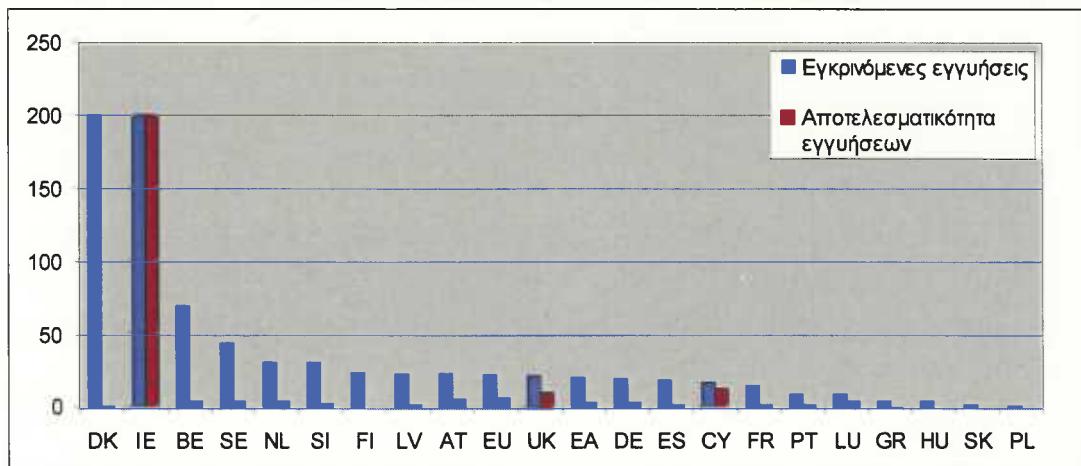
⁴ COM 252 τελικό της 27.05.2009, σελ.19.

Πλήθος εγγυώμενων ομολόγων (Οκτώβρης 2008 – Αύγουστος 2010).⁵

⁵ Αναφορά Ευρ. Επιτροπής, COM 701 της 01.12.2010/ SEC (2010) 1462, «Facts and figures on state aid in the member states», σελ.51.

Εγκρινόμενες εγγυήσεις και αποτελεσματική χρήση τους
από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα
(Οκτώβρης 2008 – Δεκέμβρης 2009 επί % του ΑΕΠ)⁶

⁶ DG Competition Staff Working Document, «The application of state aid rules to government guarantee schemes covering bank debt to be issued after 30 June 2010», 30.04.2010, σελ.10.

Είδη Κεφαλαίου⁷

Δανειακά κεφάλαια	Κεφάλαια Tier 2
	Χρεωστικοί τίτλοι καθορισμένης διάρκειας
	Χρεωστικοί τίτλοι μειωμένης εξασφάλισης αορίστου χρόνου
Απαιτείται υψηλότερη απόδοση	Προνομιούχες μετοχές σωρευτικού μερίσματος ή άλλα παρόμοια μέσα
	Κεφάλαια Tier 1
Μεγαλύτερη απορροφητικότητα ζημιών	Προνομιούχες μετοχές μη σωρευτικού μερίσματος ή άλλα παρόμοια μέσα
	Άλλα υβριδικά μέσα υψηλής ποιότητας
Μετοχικό κεφάλαιο	Αποθεματικά/Μη διαθέσιμα κέρδη Κοινές μετοχές

⁷ COM 10 της 15.01.2009, σελ.10.

